

A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1906–1907. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI :

SZINGER KORNÉL,

IGAZGATÓ.

SZEGED.

NYOMATOTT ENGEL LAJOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1907.

A KEGYES-TANÍTÓRENDEK

VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ

SZEGEDI VÁROSI FŐGIMNÁZIUM

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1906-1907. ISKOLAI ÉVRŐL.

KÖZZÉTESZI :

SZINGER KORNÉL,
IGAZGATÓ.

SZEGED.

NYOMATOTT ENGEL LAJOS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1907.

Közlemények L. Annaeus Seneca
erkölcsbölcséleti elveiből.

*Talis hominibus fuit oratio, qualis
vita. (Sen. Epist. 114.)*

I.

Seneca mint ember és író.

A kereszténység megalapítása. A kereszténység üldözése. Neró viselkedése. Burrus és Seneca szerepe. Különféle nézetek Senecáról. Műveinek hatása. Stilusa. Méltatása. Élete. Attalus és Sotion hatása Senecára. Állami szolgálata. Seneca mint Neró nevelője. Neró halála Seneca iránt. Irigyei. Szakadás Seneca és Neró között. Seneca beszéde Neróhoz. Neró válasza. Seneca visszavonulása. A Piso-féle összeesküvés. Seneca halála. Seneca halálának hatása Neróra. Halála elnémitja ellenségeit.

Lucius Annaeus Seneca a római irodalomtörténet egyik tekintélyes és vonzó alakja. Műveinek tanulmányozása erkölcsi haszonnal jár s főként kora miatt tanulságos. Kiváló szellemi tehetségének gazdag tárházát abban az időben nyitotta meg, midőn a szeretet vallása, a kereszténység áldásos tanai ellen vívott ádáz harcot Róma császári korának kegyetlensége.

A szerencsétlen Tiberius uralkodása alatt a rettegett római birodalom határain belül mintegy észrevétlenül egy másik birodalom is keletkezett, mely ugyan nem abból a világból való volt, de azért ugyanannak a világnak megtisztulására volt szánva. Mária fia, Jézus, kit egykor Bethlehemben egyaránt imádtak egyszerű pásztoemberek és napkeleti bölesek, alkotta meg ezt a birodalmat, az erkölcsi elvadulás és romboló pogánykor tisztító eszközét.

Igen, Tiberius császár alatt kezdődött az isteni munka. A zsidók országában Pontius Pilátus, római helytartó uralkodott, midőn az igazság és szeretet nagy Mestere övétől környezve végigvonult Izrael városain s a Golgothára érkezvén felkiáltott: „Beteljesedett!”. „Atyám, bocsáss meg nekik, — mondá — mert nem tudják, mit cselekednek”. Erre azután tanítványai elszéledtek a világ minden részébe, hirdették az evangéliumot minden teremtménynek, s a meghasonlott és elvadult világ elszórt helyein keletkeztek egyes községek, mindmeggannyi men-

helyei a békének, oázisai a kietlen pusztaságoknak. Szent Pál és társai hősiességgel, lelkük igaz meggyőződésével beszéltek az idők teljéről, a végelszámolás napjáról: az utolsó ítéletről.

Szent Pál megrázó beszédeinek hatása alatt Rómában is egyre jobban és jobban elnémult egyesek ajkain a gúny-kacaj és szitkozódások hangja, szívöket a töredelmes megbánás édes érzése járta át; a jég megtörött, az isteni Mester szavai és parancsai termékeny talajra találtak; az emberi szív útát tört magának a béke felé!

Azonban az igazi megpróbáltatás keserves napjai csak Neró uralkodása alatt kezdődtek. Ez a fenevad uralkodó, hogy Róma felgyújtásának gyanúját magáról elhárítsa, a nép dühét a keresztények ellen igेरelte. Ez az emberi szörnyeteg, mikor már féltetni kezdte a börtört, a szörnyű gáztett bűnét az ártatlan keresztényekre fogta s azok ellen uszította pribékjeit. Tömegesen fogdosztatta össze a szerencsétleneket, kínoztatta, vérpadra hurcoltatta, vadállatok martalékául dobatta, fákláknak karóba húzatta, szóval a pusztítás minden elképzelhető eszközével gyötörte őket.

Ilyen világot élt akkor a szegény, halálra kintott keresztény lélek, mikor a harcias rómaiak hírhedt császára, Neró Ő felsége, a dobzódások és kicsapongások piszkos fertőjében elmerülve, álcásan kóborolt vad cimboráival Róma utcáin, tört-zúzott mindent, ami csak útjába került, inzultált becsületben megöszült polgárokat s még arra sem volt kényes császári méltósága, ha egyszer-másszor jól elpáholva került haza hősködése színhelyéről.

A haza sorsa, az elvadult nép jövője kevés gondott okozott árva fejének. Legfőjebb azon tanakodott, hogy milyen újabb rablási módszert eszeljen ki hallatlan pazarlásai fedezésére. Még a legenyhébb eljárás volt, ha egyes magánemberektől vagy városoktól ajándékokat erőszakolt ki; ha önként nem adtak, hóhérait küldte a nyakukra. De nem irtózott ő egyes provinciák és városok templomainak kirablásától sem; értékesnél értékesebb arany, ezüst szobrokat, mindenféle ékszereket és drágaságokat halomszámra harácsoltatott össze. De egyszer mégis csaknem torkára forrt vakmerősége, a Piso-féle összeesküvés majdnem eltette láb alól.

S ily elvadult élet közepette még mindig akadtak Rómában becsületes emberek is. Ilyenek voltak többek között Burrus, a császári testőrség parancsnoka és Seneca, Neró nevelője. Az első a kard erejével, az utóbbi pedig, mint a stoikus bölcelet egyik jeles képviselője, az okosság és tapasztalat fegyvereivel iparkodtak őt, habár hasztalanul, fékentartani.

Ezek mindent elkövettek, hogy az ifjú herceget és anyacsászárnét. Agrippinát kiméletes formák között a kormányzástól távortartsák s az állam kormánypálcáját saját kezeikkel irányíthassák. Mert hiszen addig,

míg ők vezették az államügyeket, a birodalom újra oly jelentőségre emelkedett, hogy Rómából, mint az óriási államtest szívéből, ismét megújuló életerő szivárgott a birodalom minden rétegébe. Eme két férfiú egyesült erővel eredménydús tevékenységet fejtett ki, s habár Burrusnak szigorúan erkölcsös magatartása folytán méltóságosabb szerep jutott, mint a gyöngébb és erélytelenebb Senecának, filozófiai irataival ez is nagy hatást gyakorolt korára.

Épen korának ellentétes életviszonyai tették Senecát nagy, sőt egyeseknek épen úgy, mint a keresztényeknek szemében is sok tekintetben csodált emberré. Habár ellentéteesebb felfogással íróról még alig nyilatkoztak, mint Seneca filozófiájáról és irodalmi működéséről, szellemi tevékenységének üdvös hatása, némi következtelenségtől eltekintve, általában kétségbevonhatatlan. Míg egyesek mint legbölcsebb és legcrényesebb embert magasztalják, addig mások csak képmutatót látnak benne, ki erénnyel a szájában csak vagyonszerzésre gondol, hízelgéseivel a hatalmasok kegyét keresi s engedékenységevel kortársai tetszését hajhássza. Az irodalomtörténet tanúsága szerint különösen a váltakozó korszakok felfogása domborítja ki a róla alkotott különféle ítéleteket is.

Elmondhatni, hogy saját korában az író mintaképét látták benne, s tényleg teljesen uralta is kora irodalmát. Azonban közvetlenül halála után már szétfoslott a dicsfény s ép olyan mértékben tagadtak meg tőle minden irodalmi érdemet, mint amilyen mértékben azt életében elismerték. A kereszténység azonban nagy szolgálatot tett hírneve elismerésének. Míg a középkorban a többi pogány írók feledékenységbe merültek, addig Seneca mint valami kánoni tekintély érvényesült. Kereszténynek ismerték el, kinek irataiból tanulságot és épülést meríthet az ember. S mindön később a tudományok és művészetek új életre keltek. Seneca egyike volt azon íróknak, kiknek befolyása nagy lökést adott azok kibontakozásának. De még jelentékenyebb befolyása volt Senecának a közép- és ujkor erkölcsböleseleti műveire, a hitbuzgalom felköltését célzó iratokra és prédikációkra. Fizikai műve sokáig kizárólagos tekintélynek örvendett s főforrása volt a természettudományi ismereteknek. De mindez elenyésző csekélység ahhoz a hatáshoz képest, melyett művei az ókor gondolkozás- és beszédmódjára gyakoroltak, ami a jövőre nézve első sorban biztosított számára jelentőséget. Miként Ovidiust első modern költőnek, úgy Senecát első modern prózairónak tekintették.

Ő teljesen szakított kora felfogásával. Nála a nemzeti vonás az általános emberivel szemben eltörpült, ő nem római többé, szembeszáll a rómaiassággal, a római élettel, mint a rossz összfoglalatával, s e tekintetben nem jogtalanul ismerhető el kereszténynek. Míg az antik író — úgymond — első sorban a szép formával az izlésre s csak azután akar hatni az olvasó kedélyére, Seneca abból az alapelvől

indul ki, hogy a szívnek közvetlenül a szívhez kell szólnia. Ezért nála a külalak mellékes; a szép külsőt, melynek többé nincs jelentősége, a gonddal felépített szónoki periodust, Cicero mesterműveit ő darabokra tördeli. Szerinte az irodalomban a tartalom a fő, melyhez alkalmazkodnia kell az előadásnak. Nem az a kérdés, hogyan, hanem mit akarsz írni; nem szándékot, hanem érzelmeket kell kifejezésre juttatni. (De tranqu. an. I. 13.) „Akinak a beszédén gondos esiszoltságot veszsz észre, úgymond, annak lelkét is csak kicsinységek kötik lelt. (Epist. 115. 2.)

Seneca tehát egészen sajátos stílus megalkotója. Akkor ragad magával, akkor igaz és emelkedett, mikor a szíve beszél; ahol beszédének tárgya szívét nem tudja megszólaltatni, ott ellentétekkel, szellemes megjegyzésekkel, tréfával vagy homályos rövidséggel iparkodik hatni s épen ezért ilyenkor hideg, sőt gyakran érthetetlen és dagályos. Nála a szellemi tartalom, nem pedig a műalkat a fő. Előadásában bizonyos eleven közvetlenség van, mely a tulajdonképeni klasszikusok szabályszerűségétől eltekint s azért is van a klasszikus stílus bámulói között anyagi gáncsolója. Egészen a modern kor előadási módjához közeledik úgy annyira, hogy olvasásakor alig vesszük észre, hogy ókori írókat tartunk kezünkben. Seneca különben nem győzi eléggé hangoztatni, hogy a szóvirágot és hatásvadászatot az iskolában is mellőzni kell; az életre készítsük elő az ifjúságot, hogy a természetet és az igazságot vallják vezérüknek.

A Senecáról alkotott eltérő nézetek okait röviden e néhány szóban lehet összefoglalni: Seneca kiváló talentum, de nem karakter. Igen érdekesen jellemzi őt Ed. Munk római irodalomtörténetében. „Megvan benne — úgymond — mind ama tulajdonság, ami egy nagy emberben és egy nagy íróban megkövetelhető: éles ész, széles ismeretkör, eleven fantázia, fogékony lélek, nemes akarat, kitartó szorgalom. Csak a karakter hiányzik belőle, azaz eszelekedeteit és gondolatait nem képes élesen kifejezésre juttatott alapelvekben összeegyeztetni. Ezért ingadozik állandóan az életben a bölés és udvarone, irataiban pedig a filozófus és rhetor között; ezért uralkodik kora fölött, ez viszont ő fölötté; ezért hiányzanak bölésészetéből a szilárd alapelvek; olyan ez, mint valami személyenyos gyűjtemény, melyben a logikának és metafizikának nem jutott külön hely, az ethika pedig és az ethikán felépített fizika népszerű, de nem rendszeres alakot öltött. Különben ő maga magáról is megmondja: „Én mindenhez nagy lelkesedéssel fogok; de ha visszatérek a mindennapi életbe, a jószándékból csak kevés marad meg bennem”. (Epist. 108. 5.)

És ez a nagynevű római író, ez a híres római erköles-filozófus tulajdonképen nem is volt római ember. Hispaniai Cordubában látott először napvilágot Kr. u. 3 körül, hol atyjának gondos vezető kezei között főképen rhetori és filozófiai tanulmányokkal foglalkozott.

Hogy életmódjában és hangoztatott elvei keresztülvitelében nem volt sem kitarató, sem állhatatos, azt maga is elismerte; de ha tekintetbe vesszük az akkori válságos korviszonyokat, melyekbe őt a véletlen sodorta, következetlenségében nem is találhatunk valami különösebben feltűnőt.

Filozófiai tanulmányait illetőleg ő maga érdekesen nyilatkozik: „Attalus nekem — úgymond — mint valami magasabb lény tűnik föl“. Ha az a szegénységet ajánlotta és azt bizonyítgatta, hogy mindaz, ami a nélkülözhetetlen szükségést túllépi, csak nyomasztó teher az emberre nézve, vágyott iskoláját elhagyni és szegénységben élni. Ha pedig a jól élést korholta, a tiszta testet, a szerény asztalt és nyugodt kedélyállapotot pedig dicsérte, arra határozta el magát, hogy minden testi élvezetről lemond. S ettől az időtől fogva megvetette a szarvasgombát, az osztrigát, a bort és meleg fürdőket. Más egyebet, amiről akkor lemondott, később újra elővett ugyan, úgy azonban, hogy azok élvezetében mértékét tartott.

Attaluson kívül még a pythagoreusi Sotionhoz ragaszkodott különösebben, kinek kedvéért még az aszkétikus életre is rászánta magát. Az ő ajánlatára mondott le végleg a hús élvezetéről is. S miután, úgymond, egy évig kitarzott ebben, a megszokás nemcsak könnyű, de édes is volt neki. Úgy érezte, hogy szelleme nagyobb rugékonyságot nyert és még később is elismerte ennek az igazságát.

Irodalmi munkásságaközben állami szolgálatot is teljesített. Quacstor volt, midőn Messalina, a gyöngye Claudius császár hirhedt neje hirtelen pörbe fogatta és Corsica szigetére száműzette valószínűleg azért, mert része volt Julia kiesapongásaiban, vagy legalább is tudott róluk. Midőn azonban Agrippina, a császár második, de szintén feslett életü felesége érvényesítette minden téren korlátlan befolyását s álnok eselszövényeivel első házasságából született fia, Dom. Claudius Neró kezére játszotta a trónöröklést, fia kedvéért 8 évi száműzetés után visszahívatta a bölcs Senecát, hogy a jövőendő császár nevelését reá bizza. Seneca ez időbeli élettörténetére és nevelői szerepére vonatkozólag érdekes adatokat olvashatni Tacitusnál.

Agrippina, hogy necsak rossztettekről legyen hirhedt, kegyelmet s egyszersmind praetorságot eszközöl ki Seneca részére, mert azt hitte, hogy ezzel örömet szerez a népnek, mely e tudóst nagyra becsülte, s ha a fiatal Domitius ily mestertől nyeri neveltetését s a trón elnyerésére irányzott törekvésében ennek tanácsával él, Seneca a vett jótétemény fejében neki híve lesz, Claudius ellen pedig a szenvedett bánatalom fájdalma boszúra ingerli. (Tac. Ann. XII. 8.)

A nevelői szerep kezdetben eredményes is volt; Burrus és Seneca különböző módon, de ritka egyetértéssel érvényesítették magukat, sőt az utóbbi consuli méltóságra is emelkedett. Seneca ugyan már kezdetben

kiismerte Neró természetét, bizalmas barátai körében gyakran nyilatkozott is, hogy attól fél, miszerint a fiatal oroszlán vad természetét nagyon nehéz lesz féken tartani, ha egyszer az embervérbe belekóstol, mégis bízott abban, hogy növendéke vele született kegyetlen hajlamát a filozófiával enyhíteni tudja.

A fiatal császár ki is mutatta háláját mestere iránt, amennyiben azt fényes ajándékokkal, pénzzel és birtokokkal halmozta el; de épen azon körülmény, hogy vagyonát uzsorával még gyarapította, keltette fel ellenségei irigységét, később magának Nerónak féltékenykedését is.

Különösen Suilius, Claudius uralkodása alatt félelmes és megvásárolható egyéniség, nem türtőztette panaszát és kifakadásait, mint aki szilaj lelkén kívül késő vén korára is támaszkodva, fesztelenül mert nyilatkozni s vádolta Senecát ellenséges indulatáért annak a Claudiusnak barátaival szemben, aki alatt jól megérdemelt száműzetést szenvedett. Szemére hányja hiábavaló tanulmányait, melyeknek kétes értékében bizakodva s a tapasztalatlan ifjúság hámulatától elkapatva irigykedik azokra, kik az élő s romlatlan ékesszólással foglalkoznak polgártársaik védelmére. Kikel a császári udvarban folytatott kicsapongó élete ellen, majd végre így fakad ki: „Azután meg miféle bölcsességgel, a bölesek miféle tanaival tudott az uralkodóval való barátságának négy éve alatt háromszáz millió sesterciust szerezni. Rómában a végrendeletekre és a gyermektelen öregekre mintegy hálóval halászik; Italiát és a tartományokat elsorvasztja roppant uzsorájával; neki ellenben munkával keresett szerény vagyona van. Vádat, veszedelmet, mindent inkább fog elviselni, mint hogy régi és a szónoklat terén szerzett méltóságát egy hirtelen fölcseperedett szerencsefi előtt megalázza“. (Tac. Ann. XIII. 42.)

Ama gyanú alól, hogy Nerót anyja meggyilkoltatásába ő hajtotta volna bele, tisztázta magát, de ama szemrehányástól nem menekülhetett, hogy a csillogó életben nagyobb örömét találta, mint a stoikus filozófiában.

13 évig Burrussal karöltve üdvös befolyást gyakorolt növendékére; de Burrus halálával Seneca hatalma is megszűnt a császár fölött. Tacitus egész részletességgel közli az ide vonatkozó adatokat. Burrus halála — úgymond, megingatta Seneca hatalmát, mivel a másik vezető férfi eltávozta után a jó tulajdonságok sem hatottak többé Neróra hasonló erővel, s hitványabb egyének felé hajlott. Ezek különféle vádakkal megtámadják Senecát, hogy roppant nagy és egy magánember igényét meghaladó vagyonát még mindig szaporítja, hogy a polgárok érdeklődését magára vonja, kertjeinek szépségével, nyári lakainak pompájával is mintha csak a fejedelmet akarná homályba borítani. Azt is szemére hányták, hogy „az ékesszólás dicsőségét egyedül magának tulajdonítja s gyakrabban ír verseket, mióta Neró is kedvet kapott ahhoz. Hogy a császár multságait rossz szemmel nézi, kárhoz-

tatja a lóhajtásban való ügyességét, s kigúnyolja hangját, mikor énekel. Hát már semmi sem jó ebben az országban, ami nem az ő alkotása? Neró gyermekora már mégis csak véget ért s erős férfiúvá fejlődött; rázza le tehát nyakáról tanítómesterét, hiszen elég tekintélyes tanítókra talál saját őseiben.“ (Tac. Ann. XIV. 52.)

Seneca feje fölé egyre sűrűbben tornyosulnak a fenyegető veszedelem vészes felhői. De — írja tovább Tacitus - Seneca jól ismerte gáncsolóit, mert beárulták neki őket olyanok, akik még a tisztesség iránt érzékkel bírtak s mikor a császár mindinkább került a vele való bizalmas érintkezést, kihallgatást kér és megkapván azt, így kezdi beszédét: „Tizennégy éve már császár, mióta reményteljes fiatalságod mellé vagyok rendelve; nyolc éve, hogy a legfőbb hatalmat gyakorlod. Ez idő alatt annyi tisztességet és vagyont halmoztál reám, hogy boldogságomból csak az az egy hiányzik, hogy mérsékeltecsék. Nagy példákat hozok föl, nem az én sorsomból, hanem a tiedből vettek. Ósatyád Augustus M. Agrippának a Mytilénébe való visszavonulást engedte meg; C. Maecenasnak pedig, hogy magában a fővárosban élvezze azt a pihenést, amit a falusi magány szokott nyújtani. Egyik, aki háborúiban volt társa, a másik, aki még több munka között hanyódot, mindketten bőséges ugyan, de ropant érdemeikhez mért jutalmakat kaptak. Én pedig mi más szolgálatomat szentelhettem neked, mint — úgy szólván — árnyékban felnőtt tanulmányaimat, melyeknek csak azért jutott részükül némi híresség, mert arra gondoltak, hogy a te ifjúságod fejlődését segítettem velök elő; nagy jutalma az én munkámnak! Te pedig elhalmoztál engem mérhetetlen kegyeddel, megszámlálhatatlan pénzzel, annyira, hogy sokszor azon tépelődöm: hát engem, a lovagi és tartományi család sarját, az állam nagyjai közé számítnak-e? a régi nemesek és az ősök hosszú sorozatával dicsekvők közt ragyogott-e föl az én új nevem? Hová tűnt az az én kevéssel beérő lelkem, mely most ily díszkerteket alkot, ilyen kéjlakokban andalog a főváros közelében, ily terjedelmes jószágokban, annyi kincsben dúslakodik? Az az egyetlen mentség jut csak eszembe, hogy a te ajándékaidat nem volt módomban visszautasítani. De most már mindketten betöltöttük a mértéket, te is azzal, amit a fejedelem egy barátjának adhat, én is azzal, amit egy barát fejedelmétől elfogadhat. Minden több csak a közirigységet szaporítja, mely ugyan, mint akármely emberi dolog, a te nagyságodhoz nem ér fel, de engem súlyosan nyom; rajtam segíteni kell. Miként hogy ha hadi szolgálatban vagy utazásban fáradtam volna el, támogatást kérnék; úgy életem ez útján megrokanva, még a legesekélyebb gond kifejtésére is alkalmatlan létemre, mivel vagyonom terhét többé nem bírom hordozni, segítségért könyörgök hozzád. Parancsold, hogy kamaratisztjeid vegyék át kezelésökbe s a te birtokodba. Ezzel nem taszítom magamat szegénységbe, hanem csak

azt adom át, aminek fénye megvakít; és amely időt kertjeim és kéjlakaim gondozásától menekülve megtakarítok, lelkem művelésére fogom fordítani. Te férfierőd teljességében vagy s már amnyi év óta tartod kezdedben a kormányt, hogy mi öreg barátaid, nyugalmat kívánhatunk. Az is dicsőségedre szolgál, hogy magasra emeltél olyanokat, kik a közönséges életsorsba is bele tudnák találni magukat.“ (Tac. Ann. XIV. 53. 54.)

Erre Neró körülbelül így válaszolt: „Hogy a te előre meggondolt beszédedre rögtönösen felelni tudjak: azt főleg neked köszönhetem, aki megtanítottál nemcsak az előre látott, hanem a váratlan dolgok iránt is tájékozni magamat. Ősatyám Augustus Agrippának és Maece-nasnak fáradaimaik után engedett nyugodalmat, de már maga is abban az életkorban volt, amelynek tekintélye igazolta mindazt, amit és bármily alakban nekik engedett. De egyiket sem fosztotta meg a nekik adott jutalmaktól. Háborúban és veszélyek közt érdemelték ki, mert azok közt forgolódtott Augustus ifjabb korában. Én sem nélkülöztem volna fegyveredtet és karodat, ha háborút viselek vala; de amit a jelen helyzet kívánt: ésszel, tanáccsal, utasítással gyámolítád gyermek-majd ifjúkoromat. A te nekem adott ajándékaid, míg életem tart, örökkévalók lesznek; amiket tőlem kaptál, a kertek, a pénz és a kéjlakok, a vaksorsnak vannak alávetve. S habár ezek tetemesnek látszanak, mégis sokan, a te szellemi tulajdonaidal nem mérkőző emberek, többet kaptak, ha ugyan magadat kevesebbre nem becsülöd a háromszor consulságot viselt Vitelliusnál és engem Claudiusnál; s amennyit Volusius hosszú takarékosággal szerzett, az én bőkezűségem irántad annyit sem tud teljesíteni. Szinte restellem fölhozni a szabadosaimat, kik gazdagabbak nálad, amiért íszégyent is érzek, hogy aki nekem legkedvesebb vagy, anyagi javak tekintetében nem állasz mindannyiok fölött. — De még erőteljes korban vagy s alkalmas a jól megérdemelt jutalomra; magam pedig uralkodásomnak csak kezdetén állok; sőt ha az én ifjúságom sikamlós ntján valahová letévednék, visszatartasz, erőmet pedig támogatásoddal hathatósabban irányítod. Nem a te szerénységedet, ha a pénzemet visszaadnád, nem nyugalmadat, ha a fejedelmet elhagynád, hanem az én fukarságomat, az én embertelenségemtől való félelmet fogja minden száj emlegetni. Ha kiválóképen emlegetnék is a te önzetlenségedet, még sem illenék egy böles férfiúhoz abból meríteni magának dicsőséget, amivel barátját rossz hirbe hozza“. Csókkal és öleléssel fejezte be szavait, mert természete és gyakorlottsága hozta magával, hogy kaján indulatát hamis nyájassággal tudja leplezni. Seneca, amint a nagy urakkal szemben minden végződni szokott, köszönetét fejezte ki; de mostantól megváltoztatja előbbi befolyásos állásában követett viselkedését; a nála tisztelegni kívánók gyülekezését eltiltja, kerüli a kísérettel való megjelenést, ritkán tartózkodik a fővá-

rosban, mintha gyöngéje egészsége vagy bölcseségi foglalkozásai tartóztatnák. (Tac. Ann. XIV. 55. 56.)

Amilyen mérsékelten bölcs tartózkodással adta elő Seneca mindent kifejező beszédét, ép oly megható volt Neró válasza is azzal a különbséggel, hogy az utóbbi szavai nem voltak őszinték. Neró ugyan tett még néhányszor kísérletet, hogy Senecát föltett szándékáról lebeszélje, de minden törekvése sikertelen maradt. Látván, hogy a kicsapongásokba és élvezetekbe merült fiatal császár ellenállásán minden jót célzó akarateréje megtörik, végleges szakadás állott be a mester és tanítvány között. Seneca elhagyta állását s helyét urának szakasztott képmása, az álnok Tigellinus töltötte be, ki mint a császár titkos és bűnös üzemének beavatott cinkostársa, az árulók és feljelentők csapatának élére került.

Fölfedeztetvén a Piso-féle összeesküvés, Neró pribékjei új emberirtás munkájához fogtak s a már öreg Senecának is, habár minden vagyonát a zsarnok rendelkezésére bocsájtotta, ütött végórája, meg kellett halnia. Azzal vádolták, hogy ő is részt vett az összeesküvésben, sőt még az a mende-monda is szárnyra kelt, hogy ha Neró Pisónak közreműködésével meggyilkoltatik, Pisót is elteszik láb alól és a kormányhatalmat Senecának, mint feddhetetlen s kiváló erényeinél fogva arra legméltóbb embernek adják kezébe. (Tac. Ann. XV. 65.)

Most tehát többek után Seneca erőszakos halálára került a sor, legnagyobb öröme a fejedelemnek; nem mintha az összeesküvésben való részvételét bizonyultnak látná, hanem hogy fegyverrel bánják el vele, miután mérgezési kísérlete nem sikerült. Arra azonban nem mert vállalkozni, hogy még egyszer lássa öreg mesterét és szóljon hozzá, hanem centurióinak egyikét küldötte be hozzá, hogy közölje vele elhatározását. (Tac. Ann. XV. 60. 61.)

Seneca az igazi bölcs nyugalomával fogadta a halálüzenetet. Remegés nélkül fejezi ki — úgymond Tacitus — kívánságait, hogy végrendeletet tehessen, s a centurio tagadó válaszára barátaihoz fordulva mondá, hogy „ha már meg van tiltva érdemeikhez méltó hálával fizetnie: ami egyetlen, de legdrágább kincse maradt, élete példáját hagyja rájuk, melyet, ha emlékezetökben megőriznek, a becsületes hírnév és az állhatatos barátság gyümölesét fogják élvezni”. Egyszermind majd társalgás alakjában, majd komolyabb, feddő hangon hívja fel a siránkozókat szilárd magatartásra, kérdezvén tőlük: „hová tették a bölcseslethez tanult elveiket, hová azt a lélekszilárdságot, melyre a fenyegető balsorssal szemben oly sok éven át készülhettek? Mert hát ki ne ismerte volna Neró kegyetlen erkölceit? Nincs is már egyéb hátra az anya és testvér meggyilkolása után, minthogy nevelőjét és tanítóját is megöltesse. Felesége, Paulina kikötötte magának, hogy ő is vele akar meghalni, mit Seneca nem is ellenzett és így szól: „Meg-

mutattam neked azokat az eszközöket, melyek az életet elviselhetővé teszik; de te inkább választod a halál díszét. Helyeslem példaadásodat. Bátor elmúlásunkban tanúsított elszántságunk legyen mind a kettőnkénél egyenlő, de legyen a te halálod dicsőbb“. Erre azután egy világbölcs nyugalomával nyitotta föl ereit; de mivel a vér lassan folyt, elhidegült teste pedig a méreg iránt fogékonytalanná lett, meleg vízzel telt kádba ült, s annak gőzében lehelte ki lelkét. Neje halálát Neró parancsára megakadályozták; fölnyitott ereit bekötözték s miután felgyógyult, élt is még néhány évig sápadt arccal, mely életerejének veszteségét és férje halála miatt való fájalmát tüntette föl. A császárt nagynevű mesterének halála épen olyan kevéssé hatotta meg, mint Poppaea kedvesének kimulása, kit egy jelentéktelen ellentmondásért egyetlen lábrúgással küldött a másvilágra, hogy legott halála után istennővé kiáltassa ki.

Seneca halála jórészen elnémitotta ellenségeit, kiknek irigységét jóbarátainak s az érte rajongó fiatalságnak bálványozásán kívül első sorban gazdagsága szította. Ezentúl főképpen mint szellemóriás képezi a kritika tárgyát.

* * *

II.

Seneca mint bölcész.

Kora felfogása és ízlése. Az erkölcsi átalakulás eszközei. A stoicizmus és pythagoreizmus. A retorika. Seneca ethikai elvei. Méltatása. Önbírálat. Az Istenről. Quintilianus véleménye. Ellenségei: Gellius, Frontó. Szerepe a középkorban. Diderot. — Megalkuvás a körülményekkel. Ostorozza a rosszat. Művei. Bölcsészete — életbölcesség. Egyéb filozófiai iskolák. A jó élet a bölcsészet ajándéka. Részletek leveleiből. A halálról. Az ember fölénye más teremtmények fölött. A jótéteményekről. Mi az Isten? Az isteni gondviselés mint a megpróbáltatás eszköze. Vigasztaló iratai unyjához, Polybiushoz és Marciához. Példák a csapások férfias elviselésére. Egyéb dialógusainak tartalma: erény nélkül nincs boldog élet. Természettudományi művének alap gondolata; Isten felismerése a természetben. Ezen művének forrásai és tárgyai. Claudius császár megénklése.

Ha tekintetbe vesszük ama mostoha viszonyokat, amelyek közé Seneca életrendje oly végzetszerűen ékelődött, teljes elismeréssel kell meghódolnunk szellemi előkelősége és fenkölt gondolkodásmódja föltétlen értéke előtt.

Seneca ismerte kora felfogását és ízlését s tudott is azokkal szembeszállni. Ezért tudott ura lenni az irodalomnak is. Egész reakció kelt lábra az általános erkölcsi romlottság ellen. Megvolt az akarat a jóhoz visszatérni, de nem volt meg az erő a rossz fölött diadalmaskodni; voltak szavak, de hiányoztak a tettek. Az erkölcsi átalakulásnak a retorikával kapcsolatos filozófiából kellett kiindulnia. A stoicizmus a szenvedések férfias eltűrését alánlotta, a pythagoreizmus a megszokott élvezetektől való tartózkodást s a romlott világtól való visszavonulást tanította. Mindkettő alkalmas volt arra, hogy néhány jóra való embernek, kik nem akarták magukat a romlottság áradatától tova ragadtatni, passzív ellenállási erőt kölcsönözzön, de egyik sem volt elég erős arra, hogy egész társaságok megjavulását eszközölje. Seneca és vele korának valamennyi moralizáló írója úgy vélték a bajon segíteni, hogy ríktó színekkel ecsetelték a kóros tünetek káros következményeit, mire a

fejlett retorikát találják alkalmasnak és szellemesen színporkázó sentenciákkal ajánlották az erény gyakorlását. Mindannyian derék erkölcsi prédikátorok voltak, kik fölszínre hozták az általános betegséget, de nem ismerték a gyógyítás helyes eszközeit. Értették a bűn iszonyatosságait feltűntetni, de nem a jóra való tetterőt fölkelteni, minek következménye az lett, hogy bizonyos erkölcsi elaléltság lépett föl, melynek nyomán a bűn épen úgy gyengült el, mint amilyen erőtlen és tehetetlen volt előbb az erény. Olyan eszmét teremteni, melyért a világ lelkesedett volna, nem tudtak. A súlyedt emberiség új erkölcsi életre való átalakulásában egészen más eszközökre lett volna szükség, mint a melyek az akkori filozófusok, retorok és költők rendelkezésére állottak.

Mindezek dacára Seneca a rómaiak legszellemesebb és legeredetibb erkölcsi irányú írója marad. Egy pogány ember, a római császárság legvérengzőbb korszakában, midőn a legaljasabb erkölestelenség mótelye s a folyton vértől csepegő pallos végzik rémséges munkájokat, oly ethikai elveket hangoztat, melyek még a szigorúbb keresztény felfogás erkölcsi gondolkozásmódját is sok tekintetben a legtisztább fényben tükrözik vissza. Nála a filozófia korántsem képvisel, mint Cicerónál, formai értéket, hogy rómaikat tanítson gondolkodni és beszélni, hanem ő magába az életbe markol s annak jobba tételét tűzi ki feladatául. Ő nem reprodukálja a görögök filozófiai tétéleit s nem ír az iskola, hanem az élet számára s ezt a legváltozatosabb viszonyaiban tartja szem előtt. Ő mesteri erkölcsfestő; az erkölcsi viszonyok felfogásában és megítélésében éles elméjűsége gyakran meglepő, emberismerete széles, életokossága kiforrott, találékonysága friss és eleven, képzelőtehetsége gazdag és ékes, tudása sokoldalú, ha nem is mély, nyelvezete pedig, minden hiánya mellett is, hatékony és szívhez szóló. Intelmei finomak, erkölcsi kijelentései pedig nem ritkán megkapóan emelkedettek. Ami őt megakadályozta abban, hogy igazi, gáncs nélküli nagy író lehessen, csupán az akaraterő hiánya volt, hogy állásából kifolyólag nem tudott korával végleg szakítani. Tacitus is megjegyzi róla (Ann. XIII. 3.), hogy e férfúnak szelleme elbájoló és azon kor ízléséhez alkalmazott vala. Egy Claudius s egy Neró udvaroncának föltétlenül szép beszédre volt szüksége, s kora bámulatát sem tudta volna megnyerni, ha ízléséhez nem alkalmazkodott volna. S eme rossz ízlésről maga is beismerőleg nyilatkozik, mondván: „Amilyen az emberek élete, olyan a beszédük is“. Ha megszűnt valamelyik nép fegyelmezettsége, s ha ez a gyöngeségnek megadta magát, úgy nyelve erőtlensége is bizonyítéka az általános súlyedtségnek. A szellem a gondolkozásmóddal egy szint visel. Miként a vendégeskedésekben és a ruházatban tanusított fényűzés az állam betegségének tünete, úgy mutatja a nyelv zabolátlansága is, hogy a gondolkozásmód, melyből a szavak kiindulnak, romlott. Nem esodálkozhatunk, hogy az

izléstelenség nem csupán a piszkos pórnépnél, hanem a finomabb osztályoknál is befogadásra talál. A kettő egymástól csak tógájára, nem pedig ítélőképességére nézve különbözik. Előbb csodálkozhatnánk azon, hogy nem csupán a hibák elkövetőit, hanem magokat a hibákat is magasztalják. Eme hibákat pedig az teremti meg, aki ura az ékesszólásnak; a többiek áhítoznak utánuk s egyik a másiknak szolgáltatja. (Ep. 114.)

De azért nála olvashatók az örök igazság eme szavai: „Ha lelki szemeitek elé akarjátok varázsolni az Istent, képzeljétek magatoknak valami nagyot, valami jóságost szelid fönségében, mint valami jó barátot, ki mindig veletek van, ki a maga tiszteletét nem az áldozatokban, hanem a lélek tisztaságában és az erényes szándékban keresi. Nem kíván ő magának egymásra halmozott kövekből épített templomot, hanem kiki saját lelkében emeljen neki méltó oltárt“. Mind eme szavakban a szintiszta igazság oly tökéletes kinyomatát látjuk és érezzük, hogy ennek kellő méltányolására csakis a jelen kor keresztény felfogása alkalmas, melynek szívét-lelkét a hasonló értékű erkölcsi tanok befogadására az egyház előkészítette és fölverte.

De nem ilyen volt az akkori gondolkozásmód. Seneca erkölcsi komolyságát ép oly kevésbé érthették meg az akkori emberek, mint valamikor Sokrates erkölcsi fejtegetéseit; nem értették meg, tehát kárhuzatosaknak tartották. A fönnebb hangoztatott és más hasonló erkölcsi elvei a bölcseségnek ép ily süket fülekre találtak annál is, kinck kezeiben milliók jóléte vagy balsorsa volt letéve.

Neró, fájdalom, csak rövid ideig és csak akkor élvezte a stoikus bölcs oktatását, mikor már késő volt. Hiszen előbb egy tancmester és egy borbély oktatta. S maga Agrippina az ő drága fiaeskájának ily kezekre bízott neveltetését helyeselte, mert annál korlátlanabbul dúlakodhatott a hatalomban. Ehhez járultak még a rossz felügyelet, a szülői házban látott bűnös jelenetek, s ami még a legrosszabb volt, a korlátlan hatalom, melynek birtokába olyan korban jutott a fiatal császár, mikor még neki szigorú fegyelmezőmester jobb szolgálatot tehetett volna.

Egyébiránt, ha Seneca kortársai általában csodálták is az ő írói előnyeit, mégis találkoztak már akkor is néhányan, kik az ő tévedéseit is felismerték. Különösen a szónok P. Suillius, Claudius kedvence hányta szemére, habár sok tekintetben elfogultan, az ő sok mindenféle haszontalan tanulmányait.

A legközelebbi nemzedék már helyesebb és kevésbé elfogult ítéletet mond róla. Quintilianus pl. tagadja, hogy ő végképen leszólja Senecát. „Sokkal inkább szerették őt — úgymond — mintsem utánozni tudták volna s annyira elmaradtak tőle, mint amennyire ő elmaradt a régiek megett. Mert hiszen kívánatos volna, hogy sok hozzá hasonló.

vagy legalább is őt megközelítő férfiú volna. De főképen hibái miatt tetszett s akik őt e téren utánozták, csakis az ő hírnevének esorbításán dolgoztak. Sok kiváló tulajdonsággal rendelkezett, mint: könnyed és gazdag szellemi tehetség, nagy szorgalom, széles ismeret, habár sokszor csalódott azokban, kikre hivatkozott. Csaknem minden tudománykört felölelt, mert vannak beszédei, költeményei, levelei és párbeszédei. Filozófiájából hiányzik az alaposság; de mester volt a bűnök ostorozásában és irataiban sok kiválóan szellemes mondás és jellemfestés olvasható; kifejezései azonban sokszor a tiszta ízlés rovására főképen azért kártékonyak, mert behizelgő tévedésekben bővelkednek. Bár követte volna beszédeiben a saját felfogását, de a mások ízlését! Mert ha ő egyes dolgokat elvetett volna, ha nem törekedett volna mindenre, ha mindenben nem a sajátját vallotta volna szépnek, ha a legtartalmasabb gondolatokat nem törte volna apró mondatocskákba s így nem erőtlentette volna azokat, sokkal inkább megnyerte volna a művelt emberek egyhangú tetszését, mint egyes fiatalok előszeretettét. Ámbár így is ajánlható olvasásra a már izmosabb és a komolyabb beszédnemből eléggé megerősödött közönségnek, már csak azért is, mert mindkét részről alkalmat szolgáltat az ízlés gyakorlására. Sok benne, mint mondtam, a dicséretre méltó, sőt sok a csodálni való is; csak hogy gondot igényel a kiválasztás, melyet bárcsak maga végzett volna. Az ő természetes fölfogása sokkal több jó elérésére jogosít föl, mint amennyit tényleg elért. (Quint. De inst. orat. X. 1. 125.)

A következő kor írói már szenvedélyes ellenségei, amennyiben Seneca a leghatározottabban a filológiai és grammatikai irány ellen nyilatkozik. Némely tanítók — úgymond — azt tanítják, hogyan kell vitatkozni, nem pedig azt, hogyan kell élni, némely tanulók nem azért tanulnak, hogy lelküket műveljék, hanem hogy eszüket élesítsék s így van az, hogy ami filozófia volt, filológiává lett. Egy jövődöbeli grammatikus Vergiliust nem a tartalma, hanem a szavai miatt olvassa és egészen másképp fogja föl Cicerónak az államról szóló beszédeit a filológus, mint a grammatikus vagy filozófus. A filológus jegyzeteket csinál a bennök előforduló római régiségekről, a grammatikus az arkhaisztikus és szokatlan kifejezéseket figyeli meg, továbbá a szavak jelentését, a beszédformák használatát és más ilyeneket, míg a filozófus csak az erkölcsi oktatást látja, a pompás és megragadó kiszólásokat, melyek az életben legott alkalmazhatók.

Ilyen és más hasonló elvek hangoztatása miatt fakad ki ellene Gellius, legelkeseredettebb ellenségeinek egyike a következőképen: „Seneca — úgymond — a leghaszontalanabb írók közül való, kinek iratai nem érdemlik meg a fáradságot, hogy kezébe vegye az ember. Nyelvezete közönséges és elcsépett, gondolatai és sentenciái részben sületlenek és tartalom nélkül valók, részben súlytalanok és bizony

elménckedő beszéd kinyomatai, műveltsége pedig nyárspolgáris. Nem ért ahhoz, hogy a régiektől komolyságot és méltóságot sajátítson el.“ Különösen rossz néven veszi tőle, hogy míg Cicerót ócsárolja, addig Ennius verseit szépeknek találja. (Gell. XII. 2.) De még elkeseredettebb ellensége volt a pogány írók között Fronto, ki stilusát a tova haladó paripa ügetéséhez hasonlítja.

Annál nagyobb csodálatot keltett Seneca a keresztény íróknál, főképp erkölcsi bölcs mondásai révén, melyek gyakran a legmeglepőbb összhangzatban vannak az Újszövetség kifejezéseivel. Ezért tartja őt a monda kereszténynek és Szent Pál barátjának, azonban mese, hogy Szent Jeromos még a szentek névsorába is fölvette volna.

Az egész középkorban Seneca volt a legolvasottabb író, az újabb időkben pedig különösen Montaigne és Lipsius voltak tisztelői. A franciák a 18. évszázban különösen azért vonzódtak hozzá, mivel Franciaország akkori politikai viszonyai és irodalmi törekvései sok tekintetben hasonlítottak a Seneca korabeli római állapotokhoz. De talán senki sem becsülte őt oly nagyon, mint éppen Diderot.

* * *

Seneca filozófiájában leginkább az etikával, vagyis az erkölcs keretébe vágó tételek fejtegetésével foglalkozott. De miként életében, úgy irataiban sem vallott szigorúan állhatatos elveket, mert szerinte a természet és a pillanat behatásainak szabad folyást kell engedni. Mint őszinte követője a stoikus tanoknak, az ezekből merített szigorú erkölcsi elveknek betartását fényesen igazolta ugyan hősiességével, életével azonban, mint kora gyermeke, elég gyakran meghazudtolta, amennyiben miként láttuk, ő is szerette és gondosan gyűjtögette is a vagyont, mely neki kellemes életet biztosított. De örök érdeme marad, hogy állhatatosan ostromozta a rosszat és követelte a jót, ha ugyan nem is kizárólag a saját személyére vonatkozólag; mert valahányszor ezek személyes érdekeit érintették, rendesen szabad folyást engedett a dolgok menetének. Semmiféle rendszert sem tartott szem előtt irataiban, de azért közvetlen előadásával már korábban is nagy hatást gyakorolt azon olvasóira, kik fennkölt gondolkodásmódjának magaslatára tudtak emelkedni. Ma is nagyon tanulságosak erkölcsi tartalma értekezéseiben és érdekes leveleiben elszórt tartalmas észrevételei és megjegyzései. Mindenütt mélyen járó erkölcsi komolyság nyilatkozik meg bölcs mondásaiban.

Műveiből¹⁾ célunknak megfelelőleg egyes tételek ismertetésére és megfelelő szemelvények közlésére szorítkozunk. Ezt megelőzőleg azonban saját irataiból vett részletek alapján bölcsészettének méltatásából indulunk ki.

Seneca bölcsészete nem spekuláció, hanem életbölcselem. Nála a filozófia az erény gyakorlása maga az erény által. Ennek a gyümölcse és jutalma a bölcsesség. A különböző filozófusok megkísérelték a filozófiát különféle képen osztályozni; megkülönböztetik az etikát, a fizikát, dialektikát stb. A filozófia mégis csak egy tudomány; körébe tartozik mindaz, ami az erkölcsre és a szenvedélyek megfékezésére vonatkozik. A fogas kérdések, milyeneket Xenophanes, Parmenides, az eleai Zenon, Protagoras, Pyrrhon, az eleai és megarai iskolák felállítanak, semmi haszonnal sem járnak, sőt inkább csak ártanak az igazságnak. (Ep. 88. 89.)

Ki kételkedhetnék, úgymond, hogy az élet a halhatatlan istenek, a jó élet pedig a bölcsészet ajándéka? Tehát mi annyiban nagyobb hálával tartozunk a bölcsészettnek, mint az isteneknek, amennyiben a jó élet nagyobb jótétemény, mint magában véve az élet? Igen, ez volna az eset, ha magát a bölcsészettet is nem az istenek ajándékozták volna, úgy azonban, hogy nem a filozófiai tudást, hanem csak az elsajátításának a lehetőségét adták meg mindenkinek. Mert hogyha ők a bölcsészettet közkinccsé tették volna és valamennyien kész bölcseseknek születnének, úgy a bölcsészett a legnagyobb értékét veszítené el, amennyiben nem tartozik a szerencsejavarok közé. Épen az bennük a legértékesebb, ami nem kívülről jön, hanem amit kiki maga sajátít el és nem másoktól tanul. Egyik fontos rendeltetésök az istenség és emberség lényegét felismerni; tőle ered az igazságosság, a jámborság, az istenféllem és minden más erény, melyek egymás közt elválaszt-

¹⁾ L. A. Seneca összes műveinek tartalma Frid. Haase 3 kötetes kiadásában a következő:

I. KÖTET:

Dialogorum libri XII és pedig:

I. Quare aliqua incommoda bonis viris accidant, cum providentia sit (De providentia).

II. Nec iniuriam nec contumeliam accipere sapientem (De constantia sapientis).

III. IV. V. De ira libri tres.

VI. Ad Marciam de consolatione.

VII. De vita beata.

VIII. De otio.

IX. De tranquillitate animi.

X. De brevitate vitae.

XI. Ad Polybium de consolatione.

XII. Ad Helviam matrem de consolatione.

Ezekon kívül: Epigrammata super exilio. — Ludus de morte Claudii. — De clementia libri duo.

II. KÖTET:

I. De beneficiis libri septem.

II. Naturalium quaestionum libri septem.

III. KÖTET:

I. Epistularum moralium libri viginti.

II. De amissis libris testimonia veterum et fragmenta ex illis servata.

III. De remediis fortuitorum liber.

IV. Excerpta et supposita.

hatatlanul szoros összeköttetésben állanak. Ez tanít meg tisztelni az isteneket és szeretni az embereket, az isteneket urainknak, az embereket testvéreinknek tekinteni. (Ep. 90.)

Senki sem élhet boldogan, ha csak magát tekinti és mindent csak a saját érdeke szempontjából ítél meg. A hozzánk tartozóknak kell élnünk, ha magunknak akarunk élni. (Ep. 48.)

Az igazi öröm részese csak a bölcs lehet; ez pedig az erény magasztos érzete, mely hatalma és önzetlensége tudatával bír. (Epist. 59.)

Kövessd az epikureusi tant és válassz magadnak egy jóbarátot, kit mindig szemed előtt fogsz tartani; s úgy élj, mintha az mindig gyámság alatt tartana; úgy cselekedjél, mintha az mindig látna; válassz magadnak Catót, vagy ha azt szigorúnak tartod, válassz magadnak egy szelidebb karakterű embert, talán Laeliust; válassz magadnak egy olyant, akinek életrendszere neked leginkább megfelel. (Ep. 11.)

A jók mind hasonlóak egymáshoz, mert hiszen valamennyi egy-egy rész az Istenből. (Ep. 92.) Ilyen és ezekhez hasonló elveken épül föl Seneca filozófiája, melyeknek valóságos kincsesházát képezi 20 könyvben megírt 124 levele.

Összes levelei Luciliushoz, egy fiatal barátjához vannak intézve. Ez a Lucilius összeköttetései révén és hivatalos állásából kifolyólag az előkelő világhoz tartozik, s mint illet szólítja fel Seneca, hogy óvakodjék kora erkölcsi romlottságától s magába szállva, inkább adja magát a filozófiára. Ezenkívül irodalmi dolgokat is tárgyalnak. Diderot szerint a morál minden oldalról való feldolgozása rendszeres összefüggés nélkül. Élénk színekkel eseteli és karakterizálja kora embereit és viszonyait, melyekhez gazdag és szellemes észrevételei fűződnek. Többek között igen érdekes az a levele is, mely a halálról szól.

A halál, úgymond nem megsemmisülés. Az emberi lélek isteni valami, mit nem korlátoz sem tér, sem idő. Hazája az egész mindenség s az élet időtartama nem szab neki határt. „Minden év az enyém, úgymond; előttem nincsenek elrejtőzve a letűnt évszázadok, és ha majd eljön az a nap, mely az istenit az emberitől elválasztja, testemet visszahagyom ott, ahol találtam, magam pedig visszatérek az istenekhez. Mert most sem vagyok azok nélkül, csakhogy terhes földi börtön tart fogva”. A földi élet csak előjátéka egy jobb és hosszabb életnek. Miként az anya a földi életre méhében hordja gyermekét, úgy készít elő bennünket az az időtartam, mely a gyermekkortól az öregségig terjed, egy másik életre, az újjászületésre. Ott új alakulás, a dolgok más rendje vár reánk. Most az eget csak a messze távolból láthatjuk; azért félelem nélkül várjuk a döntő órát, mely nem a lélekre, hanem csak a testre nézve utolsó. Azt, ami téged körülvesz, csak vándorútdal poggyászában tekinds, melyet neked a természet a belépéskor adott, de

a kilépéskor újra elvesz tőled. Nem vihetsz többet magaddal, mint amennyit hoztál; igen, annak jórésztől meg kell válnod, amit a földi életben szereztél; a hüvely, melybe burkolva voltál, újra elvételik tőled. Az a nap, melytől mint utolsótól félsz, az örökkévalóság születésnapja lesz. Menekülj e tehertől! Mit habozol? Nemde előbb is kiléptél, mikor az anyatestet, melyben elrejtve feküdtél, elhagytad? Mit is sóhajtozol és panaszkodol?! Épen ez a síránkozás jele annak, hogy születéltél; de akkor majd bocsánatra fogsz találni; te egy előtted egészen ismeretlen világba jutottál; egy durva kéz érintése fájdalmat okoz neked; mint gyöngé és tudatlan gyermek léptél ebbe az előtted ismeretlen világba. Most azonban már semmi sem új előtted, amitől meg kell válnod s aminek te is egy része valál. Hagyd itt tehát egykedvűen a tagokat, melyek neked többé úgy sem használhatnák; vedd le a testet, melyben oly sokáig laktál; ez elválik tőled, elföldelik és feloszlik. Mit szomorkodol ezen? Ez így szokott történni; a szülött testhüvelyé mindig tönkremegy. Miért szereted azt úgy, mint a tiédet? Az csupán csak takaróul szolgált neked. Eljön az a nap, mikor ettől a hüvelytől megszabadulsz, s az anyatest sötét börtönéből kimenekülsz. Most már emelkedjél annyira, amennyire csak tudsz a lélek szárnyain és vetkezd le magadról mindazt, ami lényedhez nem tartozik; most már valami magasztosabb, emelkedetebb felé irányítsd gondolataidat. Egyszer majd nyilvánvalókká lesznek előtted a természet titkai; a sötétség széteszlik és minden oldalról fényes világosság vesz körül. Képzeld el, milyen nagyszerű lehet az a fény, mikor annyi ezer csillag ragyogása egyesül. Semmi árnyék sem fogja zavarni a világosságot; az ég minden része egyformán ragyogni fog. Nap és éj csupán csak a legalsó rétegekben váltakoznak. Akkor majd belátod, hogy sötétségben éltél, ha majd egész mivoltoddal a teljes fényáradatot szemlélheted, melyet most csak szemeid szűk keretében homályosan láthatsz, s melyet, habár oly messze távolban van is, mégis csodálsz. Csak akkor fog ez az isteni fény teljes pompájában fölragyogni, ha te azt a maga helyén szemlélheted. (Ep. 102).

Ifjú barátjához intézett oktatásainak visszhangját tükrözik vissza utolsó levelének végső szavai. Semmikép sem tehetnék — úgymond — veled jobbat, mint ha előnyödet kimutatom, ha téged a beszélni nem tudó állatoktól elkülönítlek, ha téged az Isten közösségébe vezetlek. Miért ápolod, miért gyakorolod testi erőidet? A barmoknak és a vadállatoknak nagyobbakat adott a természet. Miért cicomázod külsődet? Ha mindjárt mindent elkövetsz is, sok állat mégis fölülmúl szépségben is. Miért gondozod oly odaadással hajfürteidet? Viselheted akár hosszan leeresztve, miként a parthusok, akár fürtökbe kötözve, miként a germánok, akár lobogtatva, miként a scythák: akármelyik paripának sűrűbb fürtökben hull alá sörénye s az oroszlán nyakán formásabb alakot ölt.

Képezed magadat a gyorsaságban, holott egy nyulacska sem vagy képes utólni. Hagyd abba az olyan dolgokban való versenyt, melyekben szükségképen le fogsz győzteni, s térj vissza inkább a saját előnyödhöz. S mi ez? A tiszta és jó lélek, mely Isten után tör, mely minden földi fölé emelkedik s mindent önmagában talál meg. Eszes lény lévén, mi tehát benned a jó? A józan értelem. Ezt fejleszd a legvégső fokig. Csak akkor tartsd magadat boldognak, ha minden örömed magadból indul ki, ha te abban, amire az emberek közönségesen vágyakoznak, amit megragadnak és őriznek, magadra nézve semmi kívánatot nem találsz. Adok neked egy rövid útbaigazítást, melyből magad is megtudhatod, mennyire haladtál a tökéletesedésben: akkor jutsz el előnyöd tudatához, mikor belátod, hogy a legszerencsétlenebbek a legszerencsésebbek. (Ep. 124. 21.)

Nagyobb terjedelmű munkája a jótéteményekről szóló is, melynek teljes címe: *De beneficiis ad Aebutium Liberalem libri septem*. Ennek megírására, mint maga mondja mindjárt műve elején, azon körülmény szolgáltatott okot, hogy a hála, szívésség és adakozás terén oly sok visszásságot tapasztalt az emberek részéről. Egyébként egyedüli az ókori írók között, ki e tételt behatóbb tanulmány tárgyává tette. Magáról *Aebutius Liberalis*-ről körülményesebben semmit sem tudunk; csak nála olvashatjuk, hogy az valami jószívű, önzés nélkül adakozó ember lehetett, kinek egyébként, mint gazdag és tekintélyes férfiúnak, módjában is állott a jótékonyságot gyakorolni. A szerző a legapróbb részletekig kimeríti tárgyát. A négy első könyv szól a jótékonyság fogalmáról, ennek gyakorlati alkalmazásáról és a kapott jótétemény meghálálásáról; a három utolsó könyvben egyes kérdésekre felel, melyek a tétel tárgyalása közben felmerülhetnek. Itt fejtegeti behatóbban az istenség fogalmát is, mely különben filozófiájának is egyik lényeges alkatelemét képezi.

Mi az Isten? Az Isten az, — úgymond — akitől minden ered, akitől mindaz, amid van s ami magad vagy, származik. Birtokod, nagy vagy kicsiny, Isten ajándéka. Hogy keletkezel, növekedel, teljes erődben virágozol, elmúlsz és meghalsz, Istentől van. Azt mondod: a természet adja mindezt. De nem tudod azt, ha így beszélsz, hogy az Istent csak más néven nevezed. Mert mi más a természet, mint az Isten, az isteni értelem, mely az egész világot, mint az ő részeit foglalja magában. A mindenség végökát, melyet mi a miénknek tartunk, oly néven nevezheted, amilyenen csak akarod. Nevezheted őt helyesen a legjobb és legnagyobb Jupiternek, mennydörgetőnek vagy megtartónak (*stator*), aki nem azért alkotó és megtartó, mert Romulus fogadal-mára a menekülő rómaiak esatarendjét újra helyreállította, hanem mivel ő mindent kegyelmével állít helyre. Ha akarod, sorsnak is nevezheted; ez a megnevezés sem helytelen. Mert ha a sors nem egyéb,

mint az okok örök láncolata, úgy ő az okok elseje, melytől a többiek függenek. Nevezheted őt tulajdonképen bármilyen néven, mindegyik egy bizonyos égi erőt és hatékonyságot képvisel; annyiféle lehet a neve, ahányféle a tiszte, feladata. Földművelőink Liber atyának nevezik, mint mindennek szülőjét; Herkulesnek, mivel ereje legyőzhetetlen; Mercuriusnak, mivel nála van az értelem, a szám, a rend és a tudás. Bármerre is fordítod tekintetedet: az ő jelenlétének nyomaival fogsz találkozni. Nincs semmi, hová hatalma el nem ér; munkáját maga végzi. Azért, legháladatlanabb halandó, hiába állítod, hogy nem az Istennek, hanem a természetnek vagy adósa; mert sem természet Isten nélkül, sem Isten természet nélkül nincs; mind a kettő egy és ugyanaz, egymástól elválaszthatatlan. Ha te valami baráti szívésségben részesülnél Seneca részéről és azt mondanád, hogy Annaeusnak vagy Luciusnak vagy lekötelezettje, nem volna más a jótevőd, csak a név lenne más; mert akár az elő-, akár a családi- vagy pedig a melléknevet említed, az egyén ugyanaz marad. Így tehát, nevezd bár az Istent természetnek, sorsnak, vagy végzetnek: valamennyi egy és ugyanazon Istennek a neve, ki hatalmát különféleképpen gyakorolja. Így, az igazságosság, a jámborság, az okosság, a békesség és mértékletesség egy és ugyanazon lélek erényei; ha ezek bármelyike tetszik neked, maga a lélek tetszik. (De benef. IV. 7—8.)

Igen tanulságos fejtegetések találhatók párbeszédeiben is. Különösen megkapó az a részlet, mely az isteni gondviselésről szól.

Istentől jönnek — úgymond — nemcsak az életjavak, hanem az élet bajai is. Az Istennek bizonyára gondja van azokra, akiket a legszebb erényekkel akar ékesíteni, valahányszor alkalmat ad nekik valami nemes és bátor cselekedetre, hogy nagy lélekerejüket és nagylelkűségüket kimutathassák. Erre nézve szükségképen valami nyomasztó helyzetbe kell őket juttatnia. A kormányost a viharban, a katonát az ütközetben ismerheted ki. Honnan tudhatom, milyen lelkirod van a szegénységgel szemben, ha gazdagságban dúslakodol? Honnan tudhatom, hogy a szegény, gyalázat és nyilvános megvettetésben milyen állhatatosságot tanúsítasz, ha tapsok között öregedel meg, s ha olyan ellenállhatatlan kegy követ lépten-nyomon, mely előtt mindenki meghajlik? Honnan tudom, hogy milyen egykedvűséggel tűrnéd az árvaságot, ha tiedet életben látod? Mikor arról hallok, hogy te másokat vigasztalsz, azt szeretném saját szemcimmal látni, hogy magadat hogyan vigasztalod, saját fájdalomdat miként korlátozod? Ne féljetelek tehát azon dolgoktól, melyeket a halhatatlan istenek mintegy próbaeszközökül oltanak a lélekbe; a szerencsétlenség csak alkalom az erényre. Azokat méltán mondhatjuk szerencsétleneknek, kiket mérhetetlen szerencse nyüge nyom, kiket mintegy esendes tengeren tétlen nyugalom tart lekötve. Az ilyeneket minden baleset váratlanul lep meg. Az iszony

hevesebben ront a tapasztalatlanra; gyöngé nyaknak nehéz a járom. Az újonc a seb gondolatára is elsáppad, míg a veterán gond nélkül látja vérét folyni, mert tapasztalta, hogy gyakran győzött véres küzdelmek árán. Tehát az Isten azokat vizsgálja, azokat edzi és gyakorolja, akiket szeret, akiket kedvel; azokat ellenben, akik iránt elnézéssel van, akiket kímélni látszik, védtelenül hagyja a jövődjö bajokkal szemben. Tévedtek, ha azt hiszitek, hogy ebben valaki kivétel; annak is, ki sokáig volt szerencsés, kijut a maga osztályrésze; annak is, ki egészen szabadnak látszik, csak halasztás adatott. Hogy miért éppen a legjobbkat látogatja meg az Isten bajjal, keserűséggel? Mert a táborban is éppen a leghátrábbaknak jut ki a legveszélyesebb feladat; a vezér kiválasztottakat küld, hogy éjjeli cselvetéssel az ellenséget megrohanják, vagy az útát kikémléjék, vagy az őrséget helyéről elűzzék. A kiválasztottak közül egy sem mondja, hogy a vezér rossz szolgálatot tett neki, hanem hogy helyesen ítélt. Éppen úgy mindazok, akikre — a félénkek és gyávák siralmára — megpróbáltatások nehezülnek, elmondhatják: az Isten minket érdemesített arra, hogy rajtunk mutassa ki, mennyi szenvedést bír elviselni az emberi természet. (De provid. IV. 4.)

Képzeld az Isten szózatát hallani: „Mi panaszotok lehet ellenem nektek, kik az erényben találjátok örömeteket? Másokat csak hiú javakkal vettem körül; az ő üres lelkök elé csak egy hosszan tartó csalékony álmoképet varázsoltam; ezeket arannyal, ezüsttel és elefántcsonttal ékesítettem föl, de belsejökben nincs semmi jó. Azok, akiket ti szerencsésekknek tartotok, ha nem a külsőt, hanem a belsőt veszitek szemügyre, telve vannak nyomorúsággal, szennyel, utálattal és csak külső mázuk van, mint szobáik falainak. Az a boldogság nem állandó, nem igazi; az csak hitvány, kontár mű; míg megvan és tetszés szerint fitogtatható, csillog és kápráztat, de csak ha valami csekélyke zavaró körülmény jön is közbe, azonnal kitűnik, hogy a kölesönvett fény mily igazán mélyen járó undort takargat. Nektek azonban biztos és marandandó javakat adtam; pl. olyat, mely azt, amitől a világ fél, megveti; s olyat, mely azt, ami után a világ eped, lenézi. Nálatok nem a külső csillog; nálatok a javak belsőtökben találhatók. Éppen az a ti szerencsétek, hogy nem szorultok a szerencsére. De — mint mondjátok — annyi szomorúság, oly sok borzasztó és nehezen elviselhető baj éri az embert! Minthogy ilyenektől nem óvhatlak meg benneteket, minden ilyen ellen a lelketeket vértéztem föl. Viseljétek a szenvedéseket bátorsággal! Ebben van előnyötök az Isten előtt. Ez a baj elviselésén kívül, ti pedig annak fölötte álltok. Ne irtózzatok a szegénységtől! Senki sem él oly szegényen, mint amilyenek született. Vessétek meg a fájdalmat! Vagy elsorvad vagy elsorvaszt. Vessétek meg a szerencsét! Nincs fegyvere, mely lelketeken sebet ejthetne. Vessétek meg a halált! Ez vagy véget vet az életnek, vagy jobb jövőt hoz”. (De provid. VI. 3—6.)

Sok mély és igazán megkapó gondolatot tartalmaz Seneca három vigasztaló irata is, melyek a szív közvetlen hangján szólnak a szívhez. Ezek között messze fölötte áll a másik kettőnek az, melyet anyjához (De consolatione ad Helviam matrem liber) intézett. Ennek a művének különös érdekességet kölcsönöz az a körülmény is, hogy Seneca előtt ilyen tartalmú irat nem igen volt sem a görög, sem a római irodalomban; ami volt is, elveszett. Egy régi akadémikusnak, Crantornak volt egy ily irányú értekezése, melyben a fia halála miatt búslakodó Hippoklest vigasztalta. Erről Cicero tanúsága szerint (Acad. quaest. libri IV. 44.) Panaetius úgy nyilatkozott, hogy azt érdemes szóról-szóra könyv nélkül betanulni. Ennek a hatása alatt írta Cicero is kedvelt leányának, Tullianának halála miatt érzett mély bánata enyhítésére: *Consolatio sive de luctu minuendo c. művét*. Ez azonban szintén elveszett s az, mely még most is az ő neve alatt szerepel, modern szerzemény. A maga nemében az is páratlanná teszi e művecskét, hogy a szomorúság tárgya maga Seneca. De szabályos szerkezete és belső tartalma miatt is annyira kitűnő, hogy Justus Livius joggal sorozza Seneca legsikerültebb irodalmi alkotásai közé. Keletkezési ideje corsicai száműzetése elejére esik.

Emlékezteti a száműzött fiáért kesergő anyát, hogy nem ez az első baleset, mely őt érte; már más családi csapások is megtaníthatták őt az élet váratlan fordulatainak elviselésére; a jelen esetben pedig annál kevésbbé kellene magát átadni a fájdalomnak, mert hiszen ő nem érzi magát szerencsétlennek, amennyiben vigaszt talál a filozófiában. A lakóhely megváltoztatása még nem szerencsétlenség. Sokan elhagyják különböző okokból hazájokat s a történelem is sok városalapítóról beszél, kik önként mentek számkivetésbe. A száműzött még mindig a világon él; ugyanazt a napot, ugyanazt a holdat, ugyanazon csillagokat látja s ugyanaz a természet veszi körül. Ki van ugyan ragadva megszokott házi környezetéből; de hiszen az erény megelégszik a legszegényebb kunyhócskával is, s a fővárosi fényt nem áhitozza a bölcs. A szegénységet sok olyannal osztja meg a száműzött, akik nincsenek száműzve s a szégyent annál könnyebben viseli, minél kevésbbé szolgált rá. Az az ellenvetés, hogy míg egy-egy viszontagság, mely a száműzöttet éri, könnyen elviselhető, de sok egyesülten súlyos csapás, a bölcsre nem vonatkozik, kinek lelkét az erény annyira megacélozta, hogy az semmi oldalról sem sebezhető. (1—13.)

Nemcsak rá nézve, de anyjára nézve sem szerencsétlenség az ő száműzetése. Igen, az volna, ha fiában egyetlen támaszát vesztette volna el. De ő mindig oly odaadással volt gyermekeiért, hogy ezek szorulnak az anyára, nem pedig az anya ő reájok. Az utána való vágyakozás szintén nem elegendő ok az aggodalomra. Ő is nélkülözi szeretteit, de a hű szeretetnek és okos felfogásnak éppen az a legszebb

tulajdonsága: érezni a vágyat, de annak egyúttal urának is lenni. Más római anyák is állhatatosan elviseltek hasonló csapást. Ő nem akarja felszólítani arra, hogy élvezetekkel vagy házi foglalatосkodásokkal töltse idejét; mindez csak pillanyi értékű; jobban teszi, ha komoly tanulmányokkal foglalkozik, melyekbe férje ha nem is avatta be, de legalább bevezette. Azonkívül van neki még másik két fia, kik a gyermeki kötelesség teljesítésében versenyeznek egymással. E kettőhöz való ragaszkodás enyhíteni fogja a harmadik után való vágyakozást. Vannak szeretetre méltó unokái, pl. a kis Marcus, kinek láttára kell, hogy minden bánata megszűnjön; ott van Novatilla, ki az anyját csak az imént vesztette el, s így annak gondozása kívánatos szórakozást biztosít számára; ott van végre a nővére, a legszívélyesebb és leg-szeretreméltóbb teremtés. Jól tudja ő azt, hogy mindez az ő gondolatait nem képes tőle elvonni; de gondolja őt olyan vidámmak, oly vígnak, mintha a legtökéletesebb boldogságot élvezné. És ez úgy is van, mert lelke minden gondtól szabad, csak magával foglalatосkodik felüdülve részint könnyebb tanulmányokon, részint az igazságon felmagasztosulva a mindenség természetének szemlélésekor, melyen ő oly szeretettel csügg. Ha átkalandozott a földieken, felemelkedik a legmagasabbhoz, ahol az isteni dolgok pompás szemléletét élvezi és saját örökkévalóságának gondolatába elmerülve, mindazt átkutatja, ami évszázadok folyamán volt vagy lesz. (14—17.)

Ugyancsak száműzetése idejében írta azt a vigasztaló iratot, mely Polybiushoz van intézve. Ez a Polybius mint szabados állott Claudius császár szolgálatában s mint annak bizalmasa, tanácsadója szerepelt irodalmi dolgokban. Abban az időben, midőn Seneca száműzetésbe ment, Polybius egy derék és szép reményekre jogosító ifjában testvérét veszítvén el, ez adott alkalmat arra, hogy Seneca a testvér halála miatt kesergő barátját vigasztalja. Mivel sok hízélgés van benne Claudius császár iránt, ezenkívül belső tartalma is sokszoros ellenmondásban van egyéb irataiban vallott elveivel, eredetiségét joggal vonják kétségbe.

↳ Sokkal értékesebb az a Consolatio, melyet Marciához intézett. Ebben a híres történetírónak, Cremutius Cordusnak leányát vigasztalja egyik fia elvesztése miatt érzett bánatában. Ezt Seneca száműzetése után, de még Claudius uralkodása alatt írta. Marciát, ezt a nagyművetségu és gazdag római matrónát kettős bánat is emésztette, mert fia halála előtt édes atyja elvesztését már éveken át gyászolta, ki nemesen szabadabb gondolkozása miatt a vádlottak padjára kerülvén, önkényes halállal vetett véget életének. Tehát a kettős gyász enyhítését célozza a jelzett irat. Ajánlatossá teszik a gazdag anyag és élénk előadás, de hiányzik belőle az áttekinthető rend.

Mindjárt kezdetben Marciát mint egy férfias szellemű és állhatatos

erényű nőt tünteti föl. Fölvívja figyelmét atyja önkényes halálára, melyet oly nagy lelkierővel viselt; föleleveníti előtte két híres asszony példáját, Liviáét, ki az ő Drususát, és Octáviáét, ki az ő Marcellusát vesztette el. Ha a könnyek változtatni tudnának a sorson, ő is vele sírna; de mivel a panaszok a halottakat vissza nem hozzák, fájdalomán lehetőleg uralkodjék. Természetesen a mieink után való vágyakozás természeti érzés. De az értelem azt parancsolja, hogy ebben is mértéket kell tartanunk és túrtóztatnunk a fájdalmat, még mielőtt az idő meg nem gyógyítja. Az örökös panasz lázadás a természet ellen és az önzés jele. Ha a mások szerencsétlenségét nem néznők egykedvűen, úgy a balszerencsében nem egyedül magunkat tartanók szerencsétleneknek. A szerencse javai csak ideiglenesek; a gyermekek is már születésükkor a halálnak vannak szánva. Sajnáljuk egy gyermek elvesztését vagy azért, mivel még csak kevés örömet szerzett, vagy pedig azért, mert még többet vártunk tőle. Az első esetben annál könnyebben elviselhető a veszteség; a másodikban pedig nem szabad az elvesztett öröm miatt panaszkodni, hanem inkább a nyujtottért kell hálát adni. És a gyermekek szüleiknek mindig örömet szereznek. Marciára nézve fia nevelése nem fáradság, hanem élvezet volt, s így már azon körülmény, hogy volt fia és azt szerette, elég örömet biztosított számára. Az öröm persze lehet hosszabb vagy rövidebb ideig tartó. Épen a nagy öröm nem szokott sokáig tartani. Továbbá azok sem mentek a fájdalomtól, kiket a világ szerencséseinek tart. Pl. Sulla, ki szintén elvesztette a fiát. A végzet, melyről Marcia azt hiszi, hogy vele oly mostohán bánt, őt még elég kiméletesen látogatta meg, mert neki még vannak gyermekei és unokái. Természetes, hogy olyan kitűnő gyermek elvesztése, mint amilyen az övé volt, nagy csapás, de nem emberfölötti. Hiszen ő is tudja, hogy halandó magzatot szült. Ha valaki egy utasnak útja kellemes és kellemetlen oldalait előre leírja, ez, útra kelvén, ha kellemetlenségeket tapasztal, nem panaszkodik, hogy ezt vagy azt nem tudta. A természet mindnyájunknak előre kijelentette: „Én nem csalok meg senkit; ha gyermekeket nevelsz, azok lehetnek jók vagy rosszak; azok téged vagy te azokat élheted túl“. Általában tudnunk kell, hogy az élet örömmel és bajokkal jár; úgy kell azt elfogadnunk, amint épen jön. Megsiratunk egy halottat, de nem egy távollévőt; nos tehát tekintsük a halottat is távollévőnek, olyannak, ki útra kelt s akit később mi is követni fogunk. Eme útjában semmi rossz sem történik vele, mert az alvilág borzalma csak mese és költemény. A halál sokkal inkább megváltás a szenvedésektől; ez nyújtja az örök békét; a legjobb valami, mit a természetnek köszönhetünk. A korai halál gyakran szerenese. Pompeius, Cicero. Cato és mások milyen szerencsések lettek voltak, ha dicsőségük fényében haltak volna meg! Tehát ő sem panaszkodhatik, hogy gyermekétől olyan korán fosztatott meg.

Fölhossa atyja példáját arra, hogy legtöbbször épen a legderekkabb emberek vannak kitéve a gazok támadásainak. Ezért az a legszerencsésebb, ki nem is született; ezt nyomon követő szerencse pedig az, ha az élet viharából minél előbb jutunk el az örök nyugalom kikötőjébe. Fiának életkorát erényei, ne pedig az évek száma szerint mérlegelje s úgy fogja találni, hogy sokáig élt. És ha meg akarja őt látogatni, ne a sírban keresse, ahol csak földi maradványai pihennek, hanem abban a mennyei karban, ahol atyja is tartózkodik s aki hozzá ily vigasztaló szavakat intéz: „Ne aggódjál sokáig, leányom; fiad szépen felmagasztaltatik; lerázta magáról a földi élet küzdelmeit és gyarlóságait. Megtanítom őt megismerni az örökkévalóságot; és ha egykor eljön az a nap, mely mindent megsemmisít, hogy új világot teremtsen, akkor mi, szerencsés lelkek, kiknek jutalma az örök élet, az őszanyagba soha többé vissza nem térünk. Mondd boldognak fiadat, Marcia, ő már tudja, mi ez!”

Dialógusai keretében tárgyalt egyéb közleményei, milyenek: de animi tranquillitate, de constantia sapientis, de brevitae vitae, de vita beata etc. mind abból az alaptételből indulnak ki, hogy erény nélkül boldog élet nem lehetséges. Egyéb földi javak, mint pl. az egészség és vagyon, ha nem is szükségesek az igazi boldogsághoz, mindazonáltal kívánatosak. Seneca ezekben maga magát is vádolja, hogy többel rendelkezik és jobban él, mint egy stoikushoz illik; ő nem tökéletes filozófus; beismeri, hogy ő sem hasonlít a legjobbakhoz, de mégis jobb, mint a rosszak; rá nézve a gazdagság csak valami, de nem minden, ő uralkodik azon, nem pedig az ő rajta.

Seneca természettudományi műve: *Naturalium quaestionum libri septem*, mely szintén Luciliusnak van ajánlva, tulajdonképen egyetlen fizikai munka, mondhatni tankönyv, a római irodalomban. Mint általában, úgy ebben a tudományszakban is a görögök voltak a rómaiak előharcosai, különösen az ioni iskola; Seneca tehát e téren is az ő nyomdokaikon halad, anélkül azonban, hogy más népeknek, különösen a babyloniaiak- és egyiptomiaknak idevágó kutatásaitól eltekintene. A cél, melyet Seneca szem előtt tartott: a természetben az Istent felismerni. A természet ismeretével kezdődik az Isten megismerése. Ő ugyanis a mindenség szelleme, azé is, amit látunk, azé is, amit nem látunk. Az Isten ismerete vezet azután bennünket az önismerethez is. Nemesebb részünk ugyanis a lélek, az Isten pedig csupa lélek. A haszon, melyet ebből a tudományból meríthetünk, az, hogy belátjuk, miszerint az emberi életben minden nagyon korlátolt.

Az emberi törekvés legfőbb célja, úgymond, nem az, hogy hajóhadakkal lepjük el a tengereket, hogy országokat hódítsunk meg stb., hanem, hogy lelki szemeinkkel a mindenséget szemléljük s bűneinket fékezzük; oly győzelem, melynél nagyobb nincs. Szellemünkkel a sors

ígéretei és fenyegetései fölé emelkedünk, mely nem érdemes arra, hogy reményünket belé helyezzük; vidám lélelkekkel viseljük a szerencsétlenséget s bármi adja elő magát, azt szükségképen megtörténendőnek tartjuk, tudván azt, hogy minden Isten végzése szerint történik. Semmi olyasmit ne kívánjunk, amit, hogy miénk lehessen, más valaki adni vagy elveszíteni kénytelen; óhajunk tárgya ellenkezés nélkül való legyen s ez a — jó szív. (Nat. quaest. lib. III. Praefat. 10.)

Tehát az egész mű erkölcsi motivumokon épült föl, azért telve van erkölcsi észrevételekkel és gyakorlati oktatásokkal. Főforrásai a már említettekén kívül főképpen Aristoteles és Theophrastus. Az első könyvben a tüzet, a másodikban a villámlást és mennydörgést, a harmadikban a vizet, a negyedikben a jégesőt, a havat és jeget, az ötödikben a szeleket, a hatodikban a földrengéseket és a Nilus forrásait, végre a hetedikben az üstökösöket tárgyalja. Minden természeti tünemény fejtegetésekor elég alkalmat talál arra is, hogy az emberek életében tapasztalható fényűzést ostromolja. Műve végén ki is fakad kortársai ellen, hogy a filozófiai és természettudományi törekvések iránt nagyon egykedvűek. A filozófusok nevét, úgymond, egészen elfelejtik, de nagy gondjuk van arra, hogy valamelyik pantomimus neve feledésbe ne menjen. Innen van azután, hogy nemesak a tudomány nem halad, de még az előbbi kutatások eredményét is elfelejtik.

Más tárgyú a: *Ludus de morte Claudii*, vagy más néven: *Ἀποχολοκύντισις* (tökké változás) c. munkája, mely vegyest prózában és versben van szerkesztve. Ez a satira Claudius halála napján az égben lefolyt eseményeket tárgyalja. Az alvilági bírák a kegyetlenségei és kicsapongásai révén hírhedtté vált császárt a túlvilági életben földi pályáján szerzett bokros érdemei elismerésül Caligula kezeibe szolgáltatják, aki őt mint rabszolgáját ostoresapásokkal, vesszősuhintásokkal traktálja.

Tragédiáinak valóságos és méltatása tárgyunk keretébe nem tartozik.

III.

A négy sarkalatos erény:

az okosság, a bátorság, a mértékletesség, az igazság. Kisebb elmés mondások.

A) De quattuor virtutibus cardinalibus liber.

A négy fő- vagy sarkalatos erényről szóló művecskét, mely különféle címeken szerepel: De formula honestae vitae—, vagy: De quattuor virtutibus cardinalibus—, vagy: De verborum copia liber, sokan Martinus Dumiensis Episcopus munkájának tartják. Az erények tárgyalását megelőző előszóban ugyanis e kis mű Mironnak, a góthok királyának van ajánlva, és pedig annak egyenes kívánságára, ki felszólította volna a püspököt, hogy néha-néha legalább levélben keresse föl őt vagy valami vigaszt, vagy valami elmélkedést, vagy bármi más tárgyat felölelő iratocskával. Tehát ez volna az irat tulajdonképeni eredete. Minthogy azonban a stilus egészen a Senecáé, a rövid, apró mondatokba foglalt velős mondások egészen megfelelnek Seneca fölfogásának, végre a középkorban kizárólag Seneca neve alatt volt ismeretes: mi a nélkül, hogy a pört eldönteni akarnók, a Senecáé gyanánk közöljük eme úgyszólván leggyakrabban olvasott, leírt és citált iratocskát.

A klasszikusok műveiben oly nagy szerepet játszó négy főerény meghatározását és taglalását igen sok bölcs adja. Ezeket, melyek szerintök az emberi lélek legszebb ékességei és a becsületes élet elengedhetetlen föltételei, Seneca is többé-kevésbé a mai kor szellemének megfelelően tárgyalja. Lássuk őket egyenkint.

Az okosság.

Aki az okosságot akarja követni, akkor él ésszerűen és helyesen, ha előbb mindent megfontol, mérlegel és a dolgok értékét nem a tömeg véleménye, hanem azok természete szerint állapítja meg. Mert tudnunk kell, hogy némely dolgok nem látszanak jóknak, mégis azok, mások pedig azoknak látszanak, mégsem azok. Mindazt, amivel az átmeneti dolgokból rendelkezél, se ne csodáld, se nagyra ne becsüld, mert

mulandó; s amid van, mivel a másé, nem tarthatod meg magadnak, hanem csak a magadé gyanánt használhatod. Ha okossággal vértetted föl magadat, mindig ugyanaz maradsz s amint a körülmények kívánják, úgy alkalmazkodol; miként a kéz, mely mindig ugyanaz marad, akár kisímul, akár ökölbe szorul. Az okos ember latolgat s könnyű hiszékenység révén nem esik egy könnyen csalódásba. Kétes dolgokban nem dönt, hanem függőben tartja véleményét. Föltétlenül semmit sem állít, mert nem minden, ami valószínű, egyszersmind igaz is; valamint az is, ami kezdetben hihetetlennek látszik, nem kizárólagosan téves. Az igazság is gyakran a hamisság látszatát kelti s a hazugság is gyakran az igazság mezébe öltözik. Mert miként a jóbarát, olykor szomorú arcot vág, a hízelgő pedig nyájasat: így változtat szint a valószínűség is, hogy csalódásba ejtsen. Ha okos akarsz lenni, a jövőbe vedd tekintetedet s lelkedben hányd-vesd meg, milyenek lehetnek az eshetőségek. Semmi se legyen rád nézve meglepő, hanem mindent láss előre. Mert okos ember nem beszél így: „Nem gondoltam, hogy ez így lesz“, mert nem habozik, hanem vár, nem gyanakszik, hanem óvatos. Minden tettnek az okát kutatja; ha megtalálta a kezdetet, a kimenetelre gondol. Némely dologban nem szabad kitartóknak lennünk csak azért, mert belefogtunk, amint hogy belekezdeni sem szabad olyanba, amiben a kitartás káros. Az okos ember nem akar csalni, de meg sem eszálható. Kijelentéseid ítéletek legyenek. Haszontalan gondolatokat, melyek mintegy hiú álomképekhez hasonlók, ne fogadj be; mert ha bennök gyönyörűségedet találtad, szétfoslásuk után bánat fog el. Gondolkozásod legyen biztos és szilárd; akár tanakodol, akár szemlélődöl, akár kutatsz: az igazság mellől ne tájíts! Beszéded se legyen üres, hanem vagy tanáccsal szolgáljon, vagy intsen, vagy vigasztaljon, vagy korholjon. Kíméletesen dicsérj, még kíméletesebben korholj; mert egyképen megrovandó úgy a túlságos dicséret, mint a szertelen feddés; amaz hízelgés, emez a rosszakarat gyanúját rejti magában.

Megfontolva tégy ígéretet s többet adj, mint amennyit ígértél. Az okos lélek három dolgot tart szem előtt: rendezi a jelent, előre látja a jövőt, felidézi a multat. Mert azt, aki nem rendezi a jelen dolgait, feledékenynek, bárgyúnak mondják; ki nem gondol a multra, életet veszít, s aki nem törődik a jövővel, mindenbe véletlenül kerül. De a jövőre nézve vess számot úgy a jóval, mint a rosszal, hogy ezt képes légy elviselni, amazt pedig mérsékelni. Ne légy folytonosan munkában, hanem részesítsd lelkedet üdülésben is; de maga az üdülés is legyen telve a bölcsesség tanulmányaival és jó gondolatokkal. Bölcs ember sohasem fonnyad a tétlenség súlya alatt. Azért, hogy a léleknek néha üdülése van, sohasem szabad; nógatja a restet, a bonyolult dolgokat fejtegeti, a keményet púhítja, a bajokat egyenlítőgeti; tudja

ugyanis, hogy mihez milyen úton kell hozzáférni és hamarosan éles szemmel különbözteti meg az egyes dolgokat. Nyilvánvaló dolgokból ítéli meg a homályosakat, kicsinyekből a nagyokat, közeliékből a távoliakat, részeiből az egészet. Ne indítson meg a beszélő tekintélye s ne azt nézd, hogy ki beszél, hanem azt, hogy mit mond. Ne azt tekintsd, hogy mily soknak, hanem hogy milyeneknek tessél. Olyanra törekedjél, ami elérhető, olyat tanulj, ami megtanulható, s azt óhajtsd, ami a jók szemében óhajtható. Ne helyezkedjél olyan magasabb polera, melyen megállva remegned, s melyről leszállva esned kell. Akkor hívd segítségül az okos tanácsot, mikor az életszerencse csapong feléd; ilyenkor vagy és állasz sikamlós úton; ne rohanj tehát hanyatt-homlok, hanem nézz körül, hová és meddig kell menned.

A nagylelkűség.

Ha nagylelkűség, más szóval bátorság lakozik lelkedben, bizton, szabadon, remegés nélkül és vígan élhetsz. Nagy jótétemény az az emberi lélekre, ha nem retteg, ha van önbizalma és félelem nélkül várja az élet végét. Ha nagylelkű vagy, sohasem érhet jogos méltatlanság. Ellenségedről ezt mondod: „Nem ártott nekem, csak ártani akaró szándéka volt”. És ha őt hatalmadba kerítetted, a megbocsátás bosszújára gondold; mert tudnod kell, hogy nagy és nemes dolog ismerni a bocsánatot. Senkit alattomban meg ne támadj, senki ellen se áskálódjál, hanem nyílt sisakkal támadj. Ne intézz támadást, ha nem jelezted, mert csak gyávához illik az ármány és a csel. Bátor vagy, ha a veszélyt sem nem keresed mint vakmerő, sem nem retteged mint félénk; mert a lelket félénkké nem teheti más, mint a bűnös öntudat. A bátorság mérvadója tehát: ha sem nem félénk, sem nem vakmerő az ember.

Az önmérséklet vagy önmegtartóztatás vagy mértékletesség.

Ha szereted az önmérsékletet, nyesegezd le azt, ami fölösleges és szorítsd szűk körre vágyaidat. Vess számot magaddal: mennyit kíván a természet, nem pedig: mennyit követel a kapzsiság. Ha mértékletes vagy, annyira viheted, hogy magaddal is meg leszesz elégedve; mert aki maga magának elég, gazdagnak született. Ha a természet szerint élsz, sohasem leszesz szegény. Ha a magadéval nem vagy megelégedve, ha az egész világ ura vagy is, nyomorúlt vagy. Ki összhangban van a szegénységgel, gazdag. Nyugodt élet nem juthat osztályrészül annak, ki nagyon törődik aprólékos dolgokkal. Szabj határt vágyadnak és vedd el a báj ingereit. Úgy egyél, hogy gyomrod meg

ne terheld; úgy igyál, hogy le ne részegedjél; s arra vigyázz, hogy senki előtt lakoma alkalmával vagy bármilyen társaságban olyannak ne tűnjél föl, aki elítéli azokat, akiket nem utánoz. A jelen gyönyöreihez ne ragaszkodjál, a távoliakat pedig ne áhítozd. Könnyű legyen a táplálékod s ne az élvezetet, hanem az ételt nézd. Éhség csiklandozza az inyedet, ne pedig nyalánkság. Vágyaidat kevéssel elégítsd ki, mert csak arra szabad gondolnod, hogy megszűnjenek; s így — mintegy az Isten képmására teremtve — a testiektől a szellemiek felé siess. Ha szereted a mértékletességet, lakásod ne legyen kéjlak, hanem egészséges, s ne a ház után legyen ismert a gazda, hanem a gazda révén a hajlék. Ne képzeld magadat annak, ami nem vagy, s nagyobbnak se akarj föltűnni, mint amilyen vagy. Inkább arra törekedjél, hogy szegénységed ne legyen tisztátalan, takarékoságod rút, egyszerűséged elhanyagolt és szelidséged ernyedtt. Ha szűkesen van is vagyonod, lelked ne érezze a szükségét. Saját helyzeted fölött ne sopánkodjál, másokét pedig ne csodáld. Ha szereted az önmegtartóztatást, kerüld a rút dolgokat, még mielőtt hozzád közelednek és senkit se becsülj többre, mint tenmagadat. A gyalázaton kívül tarts mindent elviselhetőnek. Az aljas beszédektől is óvakodjál, mivel az a szemérmelenség nevelő dajkája. Inkább a hasznos, mint a kecses beszédet kedveld s az egyenest inkább, mint a megalkuvót. Keverj néha a komoly beszédbe tréfát is, de mérsékeltén és a méltóság és szemérem kockáztatása nélkül; mert megrovandó a nevetés, ha mértéktelen, ha gyermekiesen szabad és asszonyiasan bárgyú. Gyűlöletessé is teszi az embert a nevetés, ha az akár gögös és hangos, akár rosszakaró és elfojtott, akár más bajából eredő. Ha tehát alkalmoszerű a tréfa, a bölcsesség méltóságának bélyegét hordja magán, hogy azután senki el ne ítélhessen mint darabost, senki meg ne vethessen mint értéktelent. Tréfázkodásod ne legyen bohóckodó, hanem kedves. Élceid fog-, tréfaid silányság nélküliek, nevetésed hahota-, hangod kiabálás- és járásod zaj nélkül való legyen. Nyugalmad ne legyen renyheség, és míg mások játszanak, addig te valami értékes és nemes dologgal foglalkozzál. Ha van önuralmad, kerüld a hízlegéseket s a hitványak dicsérete legyen rád nézve oly szomorú, mint amilyen a hitvány dolgokért járó elismerés. Légy vidámabb valahányszor nem tetszel a rosszaknak és a rosszak hitvány lekicsinyelését tartsd valódi dicséretnek. Az önmérséklet legnehezebb feladata a hízlegők kedveskedéseit elhárítani, kiknek beszédei a lelket bizonyos kéjérzettel töltik el. Hízlegéssel senki barátságát ki ne érdemeld, de a tiéd kiérdemlésére se nyújts másoknak illetén alkalmat. Ne légy vakmerő és rátartó. Légy udvarias, de ne vetkezd le a méltóságot; fogadd szívesen a figyelmeztetést, türelmesen az intést. Ha méltán korholt valaki, használt neked, ha pedig méltatlanul, használni akart. Többet ér a szeretet gyűlölete, mint a gyűlölet álnok csókja. Ne a kemény, hanem a hízlegő szavaktól félj.

Jó magad kerüld a bűnt, mások bűneinek pedig ne légy se szorgos kutatója, se fanyar megrovója, hanem szemrelobbantás nélküli javítója, hogy a figyelmeztetést nyájasság előzze meg s a tévedés könnyen nyerjen bocsánatot. Senkit egekig ne magasztalj, de meg se vess. A beszélőket némán hallgasd, a hallottakat pedig készséggel fogadd be. A kérdezősködőnek készséggel felelj, a kötekedőnek pedig könnyen engedj, hogy szitkozódásra és veszekedésre ne kerüljön a dolog. Vigyázz úgy gondolataidra, mint testmozgásodra, hogy illetlenek ne legyenek, akár lát valaki, akár nem, mert hiszen te saját magadat látod. Légy könnyű, de ne üres, állhatatos, de ne makacs. Valamely dologról tudomást szerezni ne essék terhedre. Mindenkit tekints veled egyenlőnek; az alantasabbakat ne nézd le gőgösen, a magasabban állóktól pedig helyes életmódodban ne félj. A szívesség viszonzásában se hanyag, se követelő ne légy. Mindenki iránt légy kegyes, senkinek se hízelegj, kevesekkel barátkozzál, mindenkivel szemben légy igazságos. Légy szigorúbb ítéletedben, mint beszédedben, életmódodban, mint arckifejezésedben; gyakorold a kegyességet, vesd meg a kegyetlenséget; a magad hírnevét ne kürtöld, máséra pedig ne légy irigy. A kőszá híreknek, szemrehányásoknak és gyanakvásoknak fel ne ülj, hanem inkább rosszakaróiddal, kik az őszinteség álarca alatt furakodnak hozzád, hogy árthassanak, merészen szállj szembe. A haragban tartózkodó, a könnyőrületben készséges, a balsorsban erős, a szerencsében óvatos és alázatos légy; rejtegesd jeles tulajdonaidat, mint mások hibáikat; vesd meg a hiú dicsőséget és javaidal ne légy fanyarul kérkedő. Ne nézz le senkit tudatlansága miatt. Jó magad légy kevés beszédű, de a beszélők iránt türelmes, higgadt, homoly; ámbár az enyelgőket sem nézi le a bölcseséget szomjúhozó, tanulékony lélek. Ismereteidet gőg nélkül közöld azokkal, kik arra felhívnak. Azt, amit nem tudsz, a tudatlanság leplezgetése nélkül közöldesd magaddal.

Az igazság.

Ezután következik az igazság erénye. Mi más az igazság, mint sokak segítségére feltalált hallgatag megegyezés a természettel. De egyszersmind a közös jó érdekének fenntartott lelki állapot is az igazság, mely kinek-kinek biztosítja a maga méltóságát. És mi más az igazság, mint saját megállapodásunk, vagy isteni törvény, avagy az emberi társadalmat összekötő kapocs. Itt nincs mit tanakodnunk, hogy mi az eljárás, az eljárás maga az igazság betűje. Aki tehát azt akarja követni, először is félje és szeresse az Istent, hogy az is szeresse őt. Az Istent pedig akkor szereted, ha utánozod őt abban, hogy használni mindenkinek, ártani senkinek sem akarsz; ekkor azután mindenki igazságos embernek

tart, mindenki követ, tisztel és szeret. Hogy pedig igazságos lehess, nemcsak ártanod nem szabad, de még azokat is féken kell tartanod, kik ártani akarnak. Mert semmit sem ártani, az még nem igazság, csak a másokétól való tartózkodás. Azon kell tehát kezdenünk, hogy másoktól semmit el ne vegyünk ; sőt nagyobbra kell törni, a másoktól elvetteket vissza kell juttatni ; magukat a fosztogatókat pedig, hogy mások szemében félelmetesek ne lehessenek, fenyíteni kell és fékentartani. Semmiféle szó kétértelműségéből ne szíts zenebonát, hanem a lélek milyenségét kutasd. Rád nézve ne képezzen különbséget az, hogy esküvel vagy anélkül kell-e bizonyítanod, mert hiszen tudhatod, hogy a vallásosság és becsület szóba kerül ott, ahol az igazságról tárgyálnak. Mert ha esküvel nem hivatkozol is az Istenre, az tanúként szerepel, s az igazság törvénye elől nem menekülhetsz. Ha esetleg hazugsággal megválthatnád is a becsületet, ne hazudjál, hanem inkább ments ki magadat ; mert ott, ahol tisztességes dolog forog szóban, igaz ember a titkot el nem árulja. Ha így jársz el, nyugodtan és félelem nélkül várhatod pályafutásod végét és derült lélekkel szemlélheted e földi lét ügyes-bajos dolgait.

B) Az összes műveiben elszórtan található kisebb-nagyobb bölcs mondásuiból, melyek közül nagyon sok mintegy vérbe átment közmondásként szerepel, az alábbiak közlésére szorítkozom.

A beszéd a lélek tükre.

Amilyen az ember, olyan a beszéde.

Nagy dolog a beszéd és a hallgatás idejét eltalálni.

Hiba a mentegetődzés.

Legnehezebb az embernek magát legyőzni.

A lélek kiválósága a nemes érzés.

A test kiválósága a nemes lélek.

Igazi boldogság a becsületesség.

A hitványság maga magát bünteti meg.

A rossz lelkiismeret mindig óvatos, de sohasem biztos.

A nyert jótéteményről sohasem szabad megfeledkezni, az adott-ról legott.

Élni, nem pedig visszaélni kell a gazdagsággal.

Minden hiba cselekvésben nyilvánul ; de minden cselekvés önkényes, akár tisztességes, akár rút ; tehát minden hiba önkényes. Félre a mentegetődzéssel : senki sem vétkezik akarata ellenére.

Bánatodat, ha tudod, türtőztessd, ha pedig nem, ne fitogtasd.

A nevelés és fegyelem szüli az erkölcsöket és mindenki érzi annak az ízét, amit tanult ; tehát a jó szokásnak kell lerontani azt, amit a rossz épített. Jó beszéd jó tette tanít.

Szavaink tetteink, nem pedig személyeink szerint mérlegelendők.

Semmit sem számít, milyen lélekkel teszed azt, ami bűnös ; mert

a tények láthatók, a lélek pedig nem ; már pedig semmi dicsőség nem tenni azt, amire nem vagy képes.

Szónoknak tarthatod magadat, ha mások helyett magadat győzted meg valaminek a szükségessége felől.

Mi az embernek legnagyobb ellensége? — Egy másik ember.

Mint szabad birtokodat, fékezd meg lelki erőddel: nyelvedet, gyomrodát és szenvedélyedet.

Túrd szívesen, amit túrnöd kell; a fájdalmat legyőzi a türelem.

Ha azt akarod, hogy valami titokban maradjon, senkinek se mondd el; ha magadnak nem tudtál parancsolni, hogyan remélheted mások hallgatását?

Olyat kívánj, amit sohasem fogsz megbánni.

Nevetséges dolog volna, hogy valaki bűnös gyűlölet folytán veszítse el becsületét.

Ne arra törekedjél, hogy soknak, hanem hogy milyeneknek tessél. Barátodat négy szemközt figyelmeztess, nyíltan dícséred.

Arra törekedjél, hogy szívesebben hallgass, mint beszélj.

Valami szörnyeteg az öregbülő kapzsiság; ugyanis van-e ostobább dolog, — szokás mondani —, mint az út fogytával szaporítani az eleséget.

Sokat lep meg a halál váratlanul, tehát minden napodat utolsó-nak tekintsd.

Mi édesebb dolog, mint olyan baráttal rendelkezni, akivel mindent úgy megbeszélhetsz, mint tenmagaddal; különös gonddal őrizendő tehát a ritkán található jó barát, mert az második énünk.

Tanúsíts szüleiddel szemben kegyeletet, rokonaiddal szemben elnézést, barátaiddal szemben hűséget, mindenkivel szemben igazságot.

Nem az a fontos, mid van, hanem: mi vagy?

Kerüld a kegyetlenséget és a kegyetlenség eszközét: a haragot.

Nagy férfiak erénye a sértegetők felett napirendre térni.

Ne élj másképen egyedül, mint mások társaságában.

Addig nem vagy szerencsés, míg a tömeg körmei közül ki nem keveredtél.

Légy békében az emberekkel és hadi lábón a vétkekkel.

Mielőtt ígéretet tennél, gondold meg; de amit ígértél, azt tedd is meg.

Minden szenvedély azt tartja, hogy ami ellen ő maga dühöng, az ellen mások is dühöngenek.

Azon légy, hogy érdemeidért senki se gyűlölhessen; és ha a jogtalanság nem is szerez neked semmi ellenséget, bizonyára sokat szerez az irigység.

Igen nagy hiba az valakiben, ha nem a jobbaknak, hanem többeknek akar tetszeni.

A magányt keresse az, ki ártatlanokkal akar élni.

A legjobb és legszebb lélek tiszteli az Istent.

Ha azt akarod, hogy mindenki ismerjen, azon légy, hogy senkit előbb ne ismerj.

Jó dolog nem keresni a dicséretet, de még jobb dicséretre méltónak lenni.

Meg fogsz halni; balgaság tehát attól félned, amit el nem kerülhetsz.

Ha rossz emberek vannak felőled rossz véleménnyel: rossz embereknek nem tetszeni — dicséret.

Enyhíts barátaid szegénységén, sőt vedd elejét.

Ha rosszat mondanak rólad az emberek, jót mondani azonban nem tudnak: nem azt teszik, ami téged aggaszthat, hanem ami szokásuk.

A jó sors megszerzi, a balsors pedig kipróbálja a barátokat.

Ha méltán mondanak rólad rosszat az emberek: nem az a baj, hogy beszélnek, hanem hogy nem hazudnak.

Roszbabb a titkolt, mint a nyílt gyűlölet; azért kevésbé sért meg a fecsegő, mint hallgatag ellenséged.

Ha nem vagy a hazádban, ott van a hazád, ahol jól megy a dolgod; mert a jólét nem helyhez, hanem emberhez van kötve.

Aki tetteit fitogtatja, elismerést hajszol.

Mi az igazi gazdagság? — Nem kívánni a gazdagságot.

Az alamizsna nem annyira annak használ, aki kapja, mint annak, aki adja.

A munka vigasza a jutalom reménye.

Kinek van legtöbbje? — Akinek legkisebb az igénye.

Melyik a legnagyobb szükség? — A fősvényesség.

A pénznek parancsolni, nem pedig szolgálni kell.

Mástól induljon ki az egyenetlenség, tőled pedig az engesztelődés.

Bűncid egyetlen ismerőjétől sem kell annyira félned, mint tenmagadtól; mást ugyanis elkerülhetsz, de magadat soha.

Ki a szegény? Ki maga magát annak tartja.

Kit sokan rettegnek, az sokaktól fél.

A szenvedélyt kezdetén fékezi az, ki a végére gondol.

Beestelen győzelem övéinek legyőzése.

Kerüld az egyenetlenkedéseket.

Ki nyugodt lélekkel elegyedik rosszak közé: rossz.

Elhamarkodva se ne dicsérj, se ne vádolj; gondoldj arra, hogy mindig az istenek jelenlétében teszesz tanúbizonyságot.

Hiba mindent elhinni, hiba semmit sem hinni.

Egy helyet se képzelj tanú nélkül.

Erősebb az, ki vágyait győzi le, mint aki ellenséget igaz le.

A szeretetben légy olyan kitartó, mintha sohasem volna szabad abbahagynod.

Ha a nagy tetteknek nincs is meg a kívánt sikerük, már maga a törekvés is elismerést érdemel.

Becsülendőbb az olyan ember, akit a nyugalomhoz az öregség juttat el, mint az olyan, akit ez tétlenségben talált, s csak azután kezd dolgozni.

Csúnya látványt nyújt a beteges lélek.

Sohase vágj savanyú arcot más boldogulásának láttára.

Ember vagyok: hogyan kerülhetném el a sors kaján irigységét?

Hogyan védelmezhetem meg legjobban hatalmamot? — Az alkalom tehetetlenségével.

Legelső mértéke az igazságszolgáltatásnak a szigorúság.

A legnyugodtabban élhetnének az emberek a földön, ha hiányoznák a két szó: enyém, tied.

Ki fél a szegénységtől, félelmetes.

Erőidet barátaid inkább jótéteményeid, mint jogtalanságaid révén érezzék.

A pénz nem elégíti ki, hanem ingerli a kapzsiságot.

Hidd el nekem, nem lehetsz egyszerre gazdag meg boldog is.

Gyakrabban használd füleidet, mint nyelvedet.

Bármit akarsz mondani, előbb magadnak mondd s csak azután másoknak.

Igen könnyen élvezheted javaidat, csak kerülj azt, amiért ócsárolnak.

Midőn másoktól félsz, saját magadtól félsz; mert míg mások nélkül mindig lehetsz, addig magad nélkül soha.

Ha jól vagy nevelve, szégyelned kell az aljas dolgokat.

Másnak bocsáss meg mindig, tenmagadnak soha.

Amennyit juttatsz az erénynek, amennyit az élvezettől elvontál.

A jóknak árt az, ki a gonoszokat kiméli.

Sokan, mikor másokat szapulnak, saját magokat pirongatják.

Tudd meg, hogy ha ki akarod adni azt, amit írsz, saját jellemrajzod kéziratát adod az emberek kezébe.

Ki rabszolgáira haragszik és kegyetlen, eléggé kimutatja, hogy a másokkal szemben tanúsított hatalma magára nézve hiányzott.

Ki nem tud hallgatni, beszélni sem tud.

Könnyebb a szegénynek a megvettetést, mint a gazdagnak az irigységet elkerülni.

Bajban az ember legbiztosabb oltalma a gyors menekülés.

Nincs olyan kicsiny hajlék, mely nem volna képes sok jó barátot befogadni.

Legnagyobb szerencse: élni tudni — szegényen.

Az őszön erősíti, az elnézés gyöngíti a lelket.

Bűn sohasem bűnnel győzendő le.

Az a jó ember, kinek lelke odáig jutott, hogy nemcsak nem akar, de nem is képes vétkezni.

Az uralkodók veszedelme sokkal nagyobb, mint az ítélet alatt állóké; ezek ugyanis csak egyesektől, amazok pedig mindenkitől félnek.

Vajjon a hős dicsekedhetik-e vitézségével, holott a betegség testét elerőtleníti; a gazdag vagyonával, kinek reményét a tolvaj vagy zsarnok széttépi; a nemes kitűnőségével, ha tetteivel néha nemtelenek szolgálataiba szegődik?

Minden módon kerülendő, tüzzel-vassal pusztítandó, minden eszközzel eltávolítandó a testből a petyhüdség, a lélekből a tudatlanság, a gondolatból a fényűzés, az államból a lázadás, a családból az egyenetlenség, minden dologból a szertelenség.

A jóbarátoknak mindenük közös; a jóbarát maga a második én.

Két körülményt kell mindig szem előtt tartanunk; először azt, hogy mit akarunk tenni, másodsor pedig azt, hogy mit tettünk.

Semmi sem rútabb dolog, mintha valaki saját fogyatékoságát másnak a szemére hányja.

Gyakran azt, amit az ész nem tudott meggyógyítani, meggyógyította az idő.

Ki a pénz és a gyönyörök kedvelése miatt hal meg, kimutatja, hogy sohasem a maga kedvéért (érdekéért) élt.

Rút dolgokat ne beszélj, mert az ilyen szavak lassankint leszoktatnak a szeméremérzetről.

Lakásod olyan legyen, hogy inkább a gazdát, mint a házat dicsérjék.

Nem az elítélés, hanem ennek oka bélyegzi meg az embert.

A társaságban hamar feltűnik, ha valamin gondolkozol.

Amit mások tetteire nézve mondasz, azt a tiéd után íteld meg.

A korholásba mindig keverj valami behizelgőt, mert szavaid könnyebben célt érnek sima, mint rögös úton; senki sem változik meg, ha le kell mondania a megváltozhatás reményéről.

Isten után az igazságot kell tisztelnünk, mely egyedül segít legközelebb az istenekhez.

FORRÁSOK: L. Annaei Senecae philosophi Flores, sive Sententiae insigniores. Excerptae per Erasnum Rotterdamum. Posonii, 1745. — Frid. Haase: L. Annaei Senecae opera, quae supersunt. Lipsiae, 1874. — M. Fabii Quintiliani Institutionis oratoriae liber decimus. — Dr. Eduard Munk: Geschichte der römischen Literatur. Berlin, 1858. — Halm-Csiky: Tacitus főnmaradt összes művei. Budapest, 1903. — Dr. Wilhelm Wagner: Rom. Leipzig, 1887. — Henricus Weytingh: Historia Graecorum et Romanorum Literaria. Borna, 1854. — Ókori Lexikon.

Tanulmányi kirándulások.

A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1905. évi 2472. eln. sz. a. elrendeli a tanulmányi kirándulásokat.

Intézetünk e nagyfontosságú rendeletnek az idei tanévben is eleget tett; többször tartott az egyes osztályokkal a város környékén természetrajzi és földrajzi kirándulásokat. VII. osztályú növendékeink az egészségtan tanár vezetése mellett megtekintették a dohánygyárat és gázgyárt, az érettségi szóbeli vizsgálatok ideje alatt pedig a természettan tanára bemutatta az államvasútak műhelyét és a helybeli vízműtelep belső berendezését.

1.

A húsvéti szünidő alatt Salánky István, Bite Béla és Frank István tanárok felügyelete alatt intézetünk 7 növendéke vett részt a budai középiskolai kath. konviktus igazgatósága által rendezett római tanulmányi utazásban.

Tengeri útjuk Fiumétől Anconáig a esendes idő következtében a legpompásabb élvezetet nyújtotta. Anconából Foggian át Nápolyba érkeztek, hol teljes két napot töltöttek. Felejthetetlen marad előttük Nápoly elragadó fekvésével, gyönyörű épületeivel és templomaival, nyüzsgő emberáradatával, tengeri aquariumával és különösen múzeumiával, ahol szépen elrendezve látták mindazt, ami a kiásott Pompejiből került elő. Egyik délután kirándultak a Vezúv által 70-ben eltemetett Pompeji megtekintésére. Megnézték a körülbelül felerészben kiásott várost, utcáit, házait, fürdőit, templomait, amfiteatrumát és a belőle kikertült tárgyakat és kincseket, melyek kétezer év után is eléggé épen fennmaradva, fényes bizonyítékai a kétezer év előtti gazdag római kultúrának.

Nápolyból Rómába, a pogányság és kereszténység klasszikus városába vitt útjuk, ahol a pogányság és kereszténység nagyszerű emlékei bizonyára felejthetetlen emléket hagytak elméjükben és szívükben. Megcsodálták a pogány templomokra, vagy az azok helyére épült keresztény templomokat, melyek mintegy ezáltal is jelképezik azt, hogy a kereszténység fölébe kerekedett a pogányságnak; megcsodálták a gazdag vatikáni és állami gyűjteményeket, a Forum Romanumot, a Palatiumot, a Kolosszeumot, a Carcer Mamertinust, a vízvezeték nagyszerű romjait, a fürdőket, a színházakat, az őskereszténység emlékeit, a katakombákat.

Római zárándokútjuknak mindenestre legfényesebb pontja azonban az a kegyes fogadás, melyben Őszentsége, X. Pius részesítette a tanárokat és tanulókat. Ezen alkalommal a vezetőség egyik tagja meleg szavakkal üdvözölte Őszentségét, kiemelve azt a viszonyt, melyben hazánk kilenc századon át a szentszékkel volt, rámutatva arra az anyagi és erkölcsi támogatásra, melyben a szentszék annyi időn át részesített bennünket és egyszersmind erős fogadást téve, hogy a szentszékhez tántoríthatatlan fogunk ragaszkodni. Őszentsége kegyesen válaszolt, buzdítva az ifjakat a hitben való szilárd megmaradásra, a szentszékhez való hagyományos ragaszkodásra és végül apostoli áldását adta nemzetünkre. Ezután Őszentsége végigment a zárándoklók között és a térdelőket megáldotta, mialatt az ifjúság tanáraikkal egyetemben a pápai és a magyar himnuszt énekelte. Az áldás végeztével Őszentsége fényes ruházatú gárdistáitól és udvari papjaitól kísérve visszatért lakosztályába.

Így hitükben megerősödve, a pogányság és kereszténység nagy emlékein megihletődve indultak haza felé, ahova két napi fáradságos út után érkeztek vissza megtörve, de tapasztalattal és sok ismerettel gazdagodva.

2.

Május hó 4–9-ig pedig Czimmermann Pál, Torma Károly, Kiss István és Sebes Ferenc tanárok vezetése alatt 43 növendék vett részt felső magyarországi földrajz-történelmi tanulmányi kirándulásunkon.

Május hó 4-én indultak el s ugyanaznap este a fővárosba érkeztek. Itt 5-én reggel a róm. kath. tanulók szent misét hallgattak az erzsébet-városi templomban. Budapestről d. e. 8 órakor indultak el s Hatvanon és Miskolcon át megérkeztek felső Magyarország metropolisába, a kuruc Kassára. Az állomáson Égly Károly premontrei főgimn. tanár úr várta növendékeinket, az ő érdeme, hogy kirándulásunk Kassán oly szépen sikerült. Ezen ősrégi város nevezetességeinek meg-

tekintése, kulturális intézményeinek tanulmányozása volt kirándulásunk egyik célja.

Idei kirándulásunk méltó volt a lefolyt tanévhez, mert hálájának és kegyeletének adóját róttá le ifjúságunk II. Rákóczi Ferenc emléke iránt. Ezen tanév elején tért a hazai földre 200 évi számkivetés után a bújosos fejedelem, akinek drága hamvai a kassai dóm sírboltjában nyugosznak. Ott vannak mellette bújosos társainak hamvai is, azokéi, akik a fejedelem fájdalmait enyhítették a számkivetésben, akik a hontalanságban is rajongó szeretettel vették körül szabadságunk ezen önzetlen bajnokát.

Amint ifjaink utazótáskáikat elhelyezték, azonnal elindultunk a város nevezetességeinek megtekintésére Égly Károly tanár úr vezetése alatt. Először megtekintettük a honvédemléket, aztán a páratlan szépségű dómot, amelyet Stuhlmann Patrik dr. premontrei főgimn. tanár úr kiváló szakértelemmel és mély művészettörténeti tudásról tanúskodó előadással ismertetett meg tanulóinkkal. A dóm magyarországi szent Erzsébet tiszteletére épült és a gótikus építészeti stíl remeke.

A dóm külső és belső szépségeinek megtekintése után lementünk Rákóczi sírboltjába. Toll le nem írhatja azon érzelmeket, amelyek ifjaink szívét-lelkét áthatották, amidőn a sírbolt lejárójának utolsó lépcsőjére léptek. Azt érezték mindnyájan, hogy a hazaszeretet azon szentélyébe értek, ahol a magyar ifjúság ajka valláskülönbség nélkül önkéntelenül is hő imára nyílik, egyrészt, hogy lerója kegyeletének adóját legönzетlenebb szabadsághősünk emléke iránt, másrészt, hogy II. Rákóczi Ferenc dicsó szellemétől megihletve erőt, kitartást, lelkesedést és reményt merítsen a jövőre.

Mély áhitattal álltak ott a márványkoporsó mellett, amely nemzeti szabadságunk apostolának hamvait foglalja magában. Lelki szemek előtt elvonult az a kor, amidőn II. Rákóczi Ferenc talpra állította a nemzetet pro Deo et libertate. Szívünk mélyéből fakadó röpke fohászt küldöttünk fel a népek Atyjához, hogy a magyar ifjúság szívét-lelkét tegye fogékonyá arra, hogy nemzeti hőseink erényei lelkesítsék nagy tettekre és buzdítsák az önzetlen hazaszeretetre.

Rákóczi sírboltjának megtekintése után megnézték a dóm mellett lévő szent Mihály-kápolnát. Nagyon jól esett látni ifjaink érdeklődését, akik folytonosan kérdésekkel ostromolták a magyarázó Stuhlmann tanár urat.

Majd a premontrei főgimnázium új épületének és modern berendezésének megtekintésére indultak. A főgimnáziumban Horváth Balázs dr. igazgató úr fogadta tanulóinkat, aki egész ottlétünk alatt igazi atyai szeretettel viseltetett irántuk. Az intézet modern berendezése, a múzeumok, különösen a természettani szertár gazdag felszerelése

igazán felkeltette növendékeink érdeklődését. Itt láttuk, hogy a jászóvári premontreiek mennyi áldozatot tesznek le hazai műveltségünk oltárára. A főgimnázium megtekintése után megnéztük a gazdasági intézetet és a város egyéb nevezetességeit. Legkellemesebb benyomásokkal tértek az ifjak nyugodni, hogy másnap friss erővel folytathassák tanulmányaikat.

Másnap, május 6-án, Égly Károly vezetése alatt megtekintették a javítóintézetet, amely a legnagyobb a kontinensen. Ennek tanulmányozására a külföldről is már sokan megfordultak, sőt Amerikából is jártak ott szakférjak, akik egyhangulag odanyilatkoztak, hogy a legmodernebb igények és követelményeknek minden tekintetben megfelel. Különösen meglepő volt az a rend, pontosság és tisztaság, amely az intézetben uralkodik. Ifjaink az intézet gyárilag berendezett termeiben a különböző iparágak munkáit nagy érdeklődéssel szemlélték s tanúi voltak annak a megható jelenetnek, hogy a züllés útjára tévedt ifjakat hogyan lehet megmenteni és a hazának hasznos polgáiraivá nevelni.

A javítóintézet megtekintése után megnéztük a múzeumot, amely nemcsak felső Magyarország legszebb és leggazdagabb múzeuma, hanem hazánk összes múzeumai között is egyik első helyet foglalja el. Gazdaságának és szépségének emeléséhez nagyban hozzájárult boldogult Bubics Zsigmond kassai püspök, aki semmiféle áldozattól vissza nem riadva arra törekedett, hogy püspöki székhelyét felső Magyarország kulturális központjává tegye. A múzeum Bubics-termében vannak elhelyezve az elhunyt püspök értékes ajándékai és saját festményei. Itt igen szívesen fogadta növendékeinket Baczoni Albert, múzeumi igazgató, aki bemutatta az összes nevezetességeket.

Innen elmentünk a dohánygyárba, amelynek nagyságáról és forgalmáról tanúskodik az, hogy állandóan 2000 munkást foglalkoztat. Itt Pelczel Dezső igazgató fogadta növendékeinket s fáradságot nem ismerve mutatta be a gyár minden egyes részét. Ifjaink azzal jutalmazták fáradozását, hogy nagy figyelemmel hallgatták érdekes magyarázatát.

Kassa városának megtekintése után ugyanaznap déli 12 óra után elutaztak tanulóink s a legkellemesebb emlékekkel eltelve vettek búcsút e szép és intelligens várostól, amely hagyományaihoz ragaszkodva méltón viseli a kuruc jelzót. Nem tehet az ember egy lépést sem e városban, hogy valami kulturális intézménnyel ne találkoznék. Lobogtassa továbbra is a művelődés zászlaját hazánk ezen exponált vidékén. Legyen Kassa városa ezután is a magyarság lelkes őre s a hazaszeretet istápolója! Ifjaink pedig szívükbe zárták s sohasem fogják elfelejteni a kuruc Kassát.

E helyen is fogadják intézetünk hálás köszönetét ifjaink szíves

kalauzolásáért nagys. és főtiszt. Horváth Balázs dr. premontrei főgimn. igazgató úr, Égly Károly, Stuhlmann Patrik dr. és Zimányi Mihály premontrei tanár urak, Baczoni Albert múzeumi és Pelczel Dezső dohánygyári igazgató urak.

Elhagyván Kassa városát, Eperjesen át 6-án délután megérkeztek tanulóink Bártfára, ezen ősrégi szab. kir. városba. Az állomáson Vas Antal dr. áll. gimn. igazgató és a tanári testület fogadta növendékeinket. Kassától Bártfáig gyönyörködtek a vidék szépségében, a nagysárosi és kapi vár romjaiban. Ezen út azért is érdekes volt, mert a tanulók közül sokan még nem láttak hegyet.

Alighogy Bártfára megérkeztünk, azonnal megnéztük a játékszer-gyárat, azután szállásukra tértek növendékeink, hogy a nap fáradoalmait kipihenjék.

Másnap, május 7-én, a róm. kath. tanulók a híres Egyed templomban szent misét hallgattak, utána együttesen megnéztük a remek gótikus templomot és annak felszerelését. Itt Vas Antal dr. gimn. igazgató magyarázatát nagy figyelemmel hallgatták az ifjak. Nagyon tetszett nekik a templom főoltára, amely 17,5 méter magas s a helybeli Hölzel-féle szobrászati műteremből került ki. Azután a régi könyvtár, a szentély és főhajó között a diadal-kereszt Jézussal, a latrokkal, a szent Szűzzel és a legkedvesebb tanítványokkal, valóban mesteri munka. Van a templomban tizenegy gyönyörű szárnyas oltár a középkori szobrászat és festészet remekeivel. A XV. és XVI. századból való padjai pedig a fafaragás remekei.

A templom megtekintése után elmentek tanulóink a főtéren lévő múzeum tanulmányozására, amely régebben városház volt. Itt újra Vas Antal dr. igazgató úr vezette tanulóinkat s mutatta be a múzeum értékes tárgyait.

A múzeum tanulmányozása után Molnár Gyula gimn. tanár vezetése mellett megnéztük a Hölzel-féle fafaragó műhelyt, nagyon érdekelte őket a templomi diszítésekül szolgáló különböző tárgyak készítése.

Azután sétára indultunk a városba s megtekintettük a város régi várfalainak és tornyainak romjait, majd a gör. katolikusok és a ferencrendiek templomát.

Délután kirándultunk a fürdőtelepre. Gyönyörködtünk a fürdő természeti szépségében; vadregényes fekvésében s hatalmas fenyvesének ózondús levegőjében nagyon jól éreztük magunkat; láttuk Erzsébet királyné szobrát és a zborói várromokat. A fürdőből a legkellemesebb benyomásokkal térünk vissza a városba.

Május 8-án korán reggel indultunk el Bártfáról. Szívükben a legkellemesebb emlékekkel és sok ismerettel gyarapodva mondtak növendékeink Isten hozzádot e szép vidéknek.

Fogadja intézetünk hálás köszönetét Vas Antal dr. gimn. igazgató úr, aki mindent elkövetett, hogy kirándulásunk sikerüljön. Valóban atyailag gondoskodott ifjainkról. Köszönetet mondunk a gimn. tanár uraknak, akik kirándulásunk sikeréhez jelentékenyen hozzájárultak. Tanulóink pedig megőrzik a bártfai emlékeket és sohasem fogják elfeledni az ott tapasztalt szíves vendégszeretetet.

A remek fekvésű Bártfára még egy tekintetet vetettek, amire a vonat elrobogott, maga után hagyva a kedves várost, amelyben oly sokat tanultak és annyi érdekes látnivalóban volt részük.

Visszafelé megnéztük Eperjes városát és nevezetességeit, majd Miskolcon és Hatvanon át este megérkeztünk Budapestre.

Másnap, május 9-én megtekintettük a főváros nevezetességeit. Megnéztük a Szent István-bazilikát, az Országházat, Andrássy gr., Széchenyi István gr., Eötvös József br., Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Arany János és Baross Gábor szobrát, a Lánc- és Erzsébet-hídat. A főváros rövid megtekintése után ugyanaznap este fáradtan bár, de jó kedvvel érkeztek vissza növendékeink.

Ezen felső magyarországi tanulmányi kirándulásunk ifjúságunk zarándoklata volt II. Rákóczi Ferenc vezérlő fejedelmünk hamvaihoz. Ifjúságunk nem elégedett meg azzal, hogy okt. 27-én, a nemzet nagy örömnapján a vasúti pályaudvaron megkoszorúzta a bújdosók hamvait, hanem a kuruc Kassán is leróttá kegyeletének adóját szabadságunk legeszményibb apostolának drága emléke iránt.

Zarándokoljon is a magyar ifjúság Rákóczi kihült hamvaihoz! Vigye oda legszentebb érzelmeit, hogy dicső szellemét kiengesztelje elődeink hibájáért!

Rákóczi önzetlen haza- és szabadságszeretete lelkesítse ifjúságunkat mindenkor, kiváló erényei szolgáljanak az élet bárminő körülményei között követendő példaképül. Szelleme örködjék felette örökké, erősítse meg szívét-lelkét a szenvedések elviselésére s ha majd a cselekvés terére lépve küzdenie kell nemzete igazáért, ne rettenjen vissza, hanem a legnagyobb lelki erővel fogjon fegyvert „cum Deo pro patria et libertate“.

Adatok az intézet 1906—1907. évi történetéhez.

A) Az intézet állapota.

1. *Tanári személyzet.* Az 1906—1907. iskolai évben a tanár-testület tagjai voltak: az igazgató, 19 rendes tanár, 1 rendes hitoktató, 2 rendkívüli, 1 óraadó, 1 tornatanár. A nem róm. kath. vallású hittanárok száma 5. Összesen 30.

A tanári személyzetben ez iskolai évre a következő változás történt: Dr. Bartha Györgyöt a kegyes tanítórend kormánya a váci főgimnáziumhoz, Schütz Antal dr. rendes hittanárt a rend budapesti tanárképző intézetéhez helyezte át. Bartha György dr. 5, Schütz Antal dr. 2 éven át volt kiváló tagja tanár-testületünknek. Helyüket a rendkormány intézkedéséből Hám József és Sebes Ferencz foglalták el, a mult tanévben helyettesítéssel betöltött 19. kegyesrendi tanár helyét pedig Babos Dezsővel töltötte be a rendkormány.

A tanári testület az 1905—1906. tanévre aug. 29-én alakult meg. Ez alakuló gyűlésen az igazgató bemutatta a tantárgyak felosztásának tervezetét, kijelölte az osztályfőnököket, megállapította a tanárok egyéb munkakörét. azután tüzetes megbeszélés tárgyát képezték az ifjúság szellemi és erkölcsi érdekeit illető első teendők.

Dec. 4-én súlyos csapás érte intézetünket püspöki biztosának Varga Ferenc apát-plébános elhúnytával. A boldogult évek hosszú során át volt róm. kath. ifjúságunk szerető atyja, gondos vezére. Intézetünk tanárkara és ifjúsága koszorút helyezett a megboldogult ravatalára, testületileg vett részt a temetésen és külön tartott requiemet a boldogult lelkiüdvéért.

Dec. 16-án újból érzékeny veszteség érte intézetünket szeretett főigazgatójának, dr. Platz Bonifácnak nyugalomba vonulásával. Elhatározását a 2170/1906. sz. átiratában tudatja, amelyben a következő szavakkal búcsúzik el a tanárkartól:

Főtisztelendő Tanári Kar!

Nehéz szívvvel veszem kezembe a tollat, hogy búcsút vegyek azoktól, kik tizennégy éven át munkatársaim voltak. Tanúbizonyosság vagyok arra, hogy a Kegyes Tanító Rend Szeged városi főgimnáziuma a szeretet és buzgó munkásság tűzhelye, mely miként az elmúlt századokban, úgy a jelenben is áldásos termékenységgel szolgálja Istent s a magyar hazát. Minden akár hivatalos, akár magán érintkezés meggyőzött arról, hogy a kötelesség teljesítése ezen iskolában elérte azon fokot, amelynél magasabbat kívánni nem lehet.

Keblemre öelve a tanári testületet és az ifjúságot, azzal veszek búcsút: Isten oltalma alatt Szeged város dicsőségére virágozzék örök időnkig a kegyesrendiek vezetése alatt álló szegedi városi főgimnázium!

Mindvégig hű ragaszkodással vagyok
Szegeden, 1906. december hó 16-án.

Dr. Platz Bonifác,
nyug. tank. kir. főigazgató.

Intézetünk tanári testülete a következő napon küldöttségileg köszönte meg szeretett főigazgatójának a tizennégy évi gondos vezetést s szeretete és ragaszkodása jeléül 21-én testületileg búcsúzott el tőle a pályaudvaron elútazása alkalmával. Intézetünk fölvirágoztatása körül szerzett elévülhetetlen érdemeit jegyzőkönyvileg örökítettük meg január havi tanári gyűlésünkön, amelyen az igazgató a tank. kir. főigazgató úr búcsúzó szavainak felolvasása után ezen szavakban emlékszik meg a távozó főigazgatóról:

Hű tolmácsolói ezen szavak — kedves kartársak — azon szeretetnek és ragaszkodásnak, mellyel nyugalomba vonult főigazgatónk a hosszú tizennégy év alatt intézetünk tanárkara és ifjúsága iránt viseltetett. Midőn a közoktatásügyi kormány 14 évvel ezelőtt az ellenőrzés nehéz és hálátlan feladatát Platz Bonifácra bízta tankerületünkben, tudta, hogy benne oly egyént tüntet ki bizalmával, aki rendelkezik azon képességekkel, melyek ezen nagyfotosságú állás méltó betöltéséhez megkívántatnak. Felismerte benne a tudományt, a pedagógiai rátermettséget és a jó embert. Meg volt győződve, hogy a pap és tanár, aki egész pályáján az igazi pedagógia magasztos eszméitől: a vallásosságtól, haza- és munkaszeretettől áthatva nevelt és tanított, könnyen meg fogja valósítani ezen elveket a maga lelkes példájával mint vezér egy egész tankerület élén. S a mi szeretett főigazgatónk tényleg az a lelkes vezér lett, akinek oldalán a munkatársak ezen elvek szolgálatában örömmel dolgoztak, nem kímélve sem időt, sem fáradságot, mert tudták, hogy munkájuk áldásos lesz Isten dicsőségére és a haza javára; munkálkodtak szeretettel és lelkesedéssel, mert látták, hogy felismeri és méltányolja fáradozásukat vezetőjük, aki szeretettel viseltetett a kötelességtudó tanár iránt.

Ezért a munkatársak is tisztelettel párosult szeretettel viseltettek iránta. Ennek őszinte megnyilatkozása volt az a szép ünnepély, amelyet 10 éves főigazgatói jubileumakor rendezett közös lelkesüléssel az egész tankerület. A szeretet őszinte megnyilatkozása ezen szép napon volt legszebb bizonyítéka annak, hogy a szegedi tankerületben az a kölcsönös tisztelet és szeretet könnyíti és teszi eredményessé a munkát, amely a vezért a munkatársakkal összeköti. Tanférfit nem részeseülhet egy emberi élet küzdelmeiért, fáradalmáiért, nemes törekvéseiért szebb elismerésben, mint aminőben Platz Bonifác dr. részesült élete ezen szép napján kartársai, volt tanítványai és a művelt társadalom részéről.

Ilyen benső viszony volt a vezér és munkatársai közt a tankerületben, ezért mindenütt nehéz volt a megválás, de kétszeresen nehéz volt nekünk, akik főigazgatónk nemes lelkesedésének, a tanárok és a tanuló ifjúság iránt érzett jóakarátának és szeretetének közvetlen szemlélői voltunk 14 éven át. A közvetlen érintkezés bensőbbé tette a viszonyt a vezér és munkatársak között s mélyebb bepillantást engedett vetni jellemébe. A nemes jellem számtalan apró vonását ismertük meg ezen közvetlen érintkezés alatt, amelyek még tiszteltebbé tették előttünk egyéniségét. Azon állandó érdeklődés, amellyel nehéz munkánkat az egész éven át kísérte, megacélozta izmainkat, könnyebben elviselhetővé tette a fáradalmakat, új munkakedvet adott a csüggedőknek.

Intézetünk ezért hálával, tisztelettel és szeretettel fog mindenkor nyugalombá vonult főigazgatójára emlékezni.

Ő maga még itt a munkatérén élvezhette munkájának legszebb bérét, midőn látta, hogy megérte eszméinek diadalát, most pedig azon boldogító tudatban töltheti a nyugalom napjait, hogy eszméi átplántálva a munkatársak lelkébe, tovább fognak élni a nevelés-tanításügy javára; még ennél is boldogítóbb lehet azonban reá az a tudat, hogy a munkatársak és a hálás tanítványok százainak hálája és szeretete kíséri nyugalomába, akik tiszteletükért és szeretetükért azt kéri viszonzásul szeretett volt vezérüktől, őrizze meg őket emlékében, amint viszont ők szeretett vezérüket feledni soha sem fogják.

Az új tank. kir. főigazgatót 1907. jan. 25-én nevezte ki Ő Felsége, aki hivatalba lépését 260. eln. sz. köriratában tudatja a tankerülettel. Intézetünk tanári kara testületileg üdvözölte új vezérét.

Az új püspöki biztost ápril hó 9-én nevezte ki 1778/1907. sz. a. Németh József püspökhelyettes Ő Méltósága Jászay Géza apát. intézetünk egykori kiváló növendéke személyében.

A tanárok egészségi állapota az egész iskolai éven át kedvező volt. Betegség miatt csak néhány esetben vált szükségessé helyettesítés és mindig csak rövid időre.

2. *Tanulók.* Az iskolai évet a beiratások, a pótló- és javítóvizsgálatok befejezése után szeptember 6-án ünnepélyes „Veni Sacnte“-val nyitottuk meg s 7-én megkezdettük a rendes tanítást, mely zavartalanul folyt az egész iskolai éven át.

Augusztus 30. és 31. napján tartottuk meg a javító-, pótló-, felvételi- és magánvizsgálatokat. Javító vizsgálatot tett: egy tárgyból 46, két tárgyból (az 1265/1906. sz. főig. enged. alapján) 10, részleges javító vizsgálatra engedélyt nyert 2 (64515/1906. és 57992/1906. min. sz. a.); így javító vizsgálatra bocsáttatott összesen 58 tanuló, akik közül a követelményeknek megfelelt 49, osztályismétlésre utasított 9 tanuló. Pótvizsgálatot tett 2 tanuló, 1 sikerrel, 1 javító vizsgálatra utasított. Magánvizsgálatot tett 6 tanuló, 5 sikerrel, 1 javító vizsgálatra utasított.

A beiratások szeptember 1., 3., 4. és 5. napjain történtek. A két első napon csak helybeliek iratkoztak be, a két utolsón vidékiek. Beiratott a rendes időben 778, utólag számfölött fölvetetett (a 71596, 72064, 81816, 76836. számú min. engedélyek alapján a két II., III. és a VI. osztályba) még 17 tanuló; évközben jött 3 tanuló, kikkel a létszám 798-ra emelkedett. Ide járult még az I. osztályban 3, a II.-ban 3, a IV.-ben 1, a VI.-ban kettő, a VII.-ben 2, a VIII.-ban 1 magántanuló s így a fölvetett tanulók összes száma 810.

A múlt tanévhez képest 47 főnyi emelkedés mutatkozik az egyre szaporodó internátusokba özönlő vidéki tanulók nagy száma miatt.

Intézetünkben összesen 14 osztályt nyitottunk meg, 3 első, 2 második, 2 harmadik, 2 negyedik, 2 ötödik, 1 hatodik, 1 hetedik és 1 nyolcadik osztályt.

A IV. statiszt. táblázat szerint a helybeli tanulók összes száma 506 (62·47%) a vidékieké 304 (37·53%). A vidékiek közt legnagyobb számmal vannak képviselve: Torontál, Bács-Bodrog és Temes megyék.

Az 1906—907. tanév folyamán 40 tanuló maradt ki az intézetből, kik részint szüleik áthelyezése folytán távoztak, részint a tanári kar tanácsára tehetségüknek megfelelőbb, gyakorlati irányú pályára léptek.

Június hó 7-én kezdődtek vizsgálataink a vallástaniakkal, melyeken Jászai Géza belvárosi apátplébános úr, püspöki megbízott elnökölt. A többi tantárgyakból a nyilvános tanulókat június 14—23. napjain vizsgáltuk meg.

A magánvizsgálatokat június hó 15—17. napjain tartottuk. Összesen 10 magántanuló jelentkezett, kik közül 1 ismétlő, 4 javítóvizsgálatra utasított, 5 pedig sikerrel tett magánvizsgálatot.

A tanulók vallására, anyanyelvére, nyelvismeretére, szüleiknek

polgári állására, életkorára vonatkozólag részletes adatokat nyújtanak az I. b), c), d), f) statiszt. táblázatok. Ezekből kitűnik, hogy tanulóinknak 65·58%-a csak magyarul beszél s hogy leginkább a középosztályhoz tartozó szülők küldik gyermekeiket intézetünkbe.

A tanulók egészségi állapota egészben véve megnyugtató; apróbb, mulékony betegségeket leszámítva, súlyosabb bajok nem igen fordultak elő; többen inkább a szülői házban, vagy az egyes konviktusokban előfordult ragályos megbetegedések miatt tiltattak el egy időre az iskola látogatásától. Igen örvendetes jelenség, hogy trachoma miatt egy tanulót sem kellett kitiltani. A kisebb betegségekből eredő mulasztás nem jelentékeny. Az oknélküli mulasztásnak a tanári testület azáltal iparkodott elejét venni, hogy a tanulókat szállásukon olykor fölkerestette, a szülőket pedig figyelmeztette s figyelmeztetjük e helyen is az oknélküli mulasztások káros következményeire.

Haláleset csak egy fordult elő. November 21-én vett örök búcsút tanáraitól és iskolatársaitól *Bajtz Mihály* VII. oszt. tanuló, úgy jelleménél, mint szorgalmánál fogva a legszebb reményekre jogosító ifjú, aki szép lelkét Isten szolgálatára, az ifjúság nevelésére és tanítására óhajtott szentelni, de nemes szándékának megvalósításában megakadályozta a tüdővész, amely élte tavaszán kioltotta ifjú életét. Osztálytársai élükön tanáiraival, kiket oly gyengéden szeretett, könnyezve álltak körül koporsóját, amelyre szeretetük jelvényét, koszorújokat helyezték. Nyugodjék békében, álmodjék édesen nemes tervei megvalósulásáról, a megtört anyát pedig vigasztalja az a boldogító tudat, hogy egyetlen gyermekével gazdagabb lett egy lakóval az ég.

Az orvosi teendőket Gidófalvy Béla dr. ezredorvos, kinevezett iskolaorvos végezte, aki három ízben tartott hivatalos szemvizsgálatot, heti 2 órában adta elő az egészségtant, megvizsgálta az épület helyiségeit, a tornázás alól felmentendő ifjakat, tanácsal és útbaigazítással szolgált az igazgatónak minden egyes egészségi ügyben. A himlőoltást Gyuritzza Sándor dr., a város tiszti orvosa végezte.

A vkm. 1903. évi 1125. és 1905. évi 171. eln. sz. rendelete ismételten sürgeti, hogy a tanári testület minél több oldalról ismertesse az ifjúsággal az alkoholizmus romboló hatását a testre és lélekre egyaránt. Ezen rendelet követelményének megfelelően hittanáraink vázolták az alkoholizmus romboló hatását az erkölcsi életre, természetrajztanáraink az állati sejtre; a filozófia tanára rámutatott a pszichikai elváltozásokra, ismertette a lelki betegségeket, melyeknek szülőoka az alkoholizmus. A filológia tanára is belevonta előadásába az alkoholizmust, midőn a római élet képét rajzolta, a történelem tanára, mikor a népek erkölcsi emelkedéséről és hanyatlásáról szólt. Legtágabb tere azonban az intézet egészségtanárának van az alkoholizmus romboló hatásának ismertetésére, aki az egyes beteg-

ségek okainak fejtegetésénél rendszeresen kiterjeszkedik az alkoholizmusra is.

Az ifjúság testi nevelése érdekében felhasználtuk a rendelkezésünkre álló eszközöket. A kötelező játékokat az újszegedi Erzsébetligetnek e célra igen alkalmas, gyepes és fákkal szegélyezett területén gyakorolták tanulóink, a vívást Armentani Ede okl. vívómester vezetése alatt többen tanulták, a versenyeken többen ki is tüntették magukat. Kedvező volt a tél a korcsolyázásra. Tanulóink közül sokan gyakorolták ezen testedző sportot az intézetünkhöz közel fekvő, kényelmesen berendezett és gondosan világított pályán. Az úszás sportját pedig állandóan gyakorolják, nyáron a Tiszában, a zordabb időben a közfürdők elég tágas uszodaiban. A tanórák közti 10 percre a tornaudvar áll az ifjúság rendelkezésére.

3. *Intézeti szolgák.* Az intézetnek két bentlakó szolgálja van, kik közt úgy a tisztogatás, mint minden egyéb szolgálat, arányosan meg van osztva. Ezekhez járul a téli hónapokban egy fűtőszolga. A tanuló ifjúság és a termék nagy száma nélkülözhetetlenné teszi még egy takarító alkalmazását.

4. *Az épület és a bitorzat.* Az épület minden oldalról szabad, a helyiségek világosak, könnyen szellőztethetők s az egészségügyi követelményeknek megfelelőek. Az intézet folytonos fejlődése miatt azonban már nem rendelkezik elégséges termekkel. Ezért a tank. kir. főigazgató úr hivatalos látogatása alkalmával sürgősen megkövetelte az épület kibővítését. Követeli egy, a modern igényeknek mindenben megfelelő tornacsarnok építését, mert a mostani tornaterem $154\frac{1}{2}$ m² alapterületével semmiképp sem felel meg ezen intézetnek, melynek csaknem minden osztályában megvan a maximális 60 tanuló. Ennyi tanulóval, ily szűk helyen, melynek jó részét a tornaszerek foglalják le, nem lehet rendes tornagyakorlatokat rendezni. Különben is egyszeres plafonjával már elavult és alig fűthető be. Nincs az intézetben görögpótló tanterem, nincs hely a filológiai múzeum számára, nincs természetrajzi előadóterem és ifjúsági könyvtárhelyiség; a két utóbbi ugyanis osztálytermékké alakítottatott át. A díszterem annyira szűk, hogy az intézet ünnepélyein, melyeken a város közönsége is megjelenik, a nagyszámú ifjúságnak nincs helye. Ezeken a hiányokon úgy lehetne segíteni, ha a fentartó város a tornacsarnok helyén egészen új, kétemeletes épületet emelne, amelynek földszinti részén a tornacsarnok kapna helyet, az első és második emelet pedig az iskola többi céljaira szolgálna.

Ezen hiányra már 1905 telén mutatott rá Platz Bonifác dr. tank. kir. főigazgató úr, a ki a terv megvalósítása érdekében a tanügyi kormányt is megkereste.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak 1905. dec. 12-én

98485. sz. a. Szeged szab. kir. város közönségéhez intézett leirata sürgősen elrendeli ezen hiányok pótlását pótépítkezéssel. „Felkérem ennél fogva, hogy a szükséges pótépítkezéseket általam előzetesen jóváhagyandó tervek szerint hajtassa végre s e tárgyban hozandó határozatáról értesítsen. A szóban forgó kiépítést szükségessé és megokolttá teszi az a körülmény is, hogy a Szegeden létesülő nagyvárányú újabb internátus által az ottani községi iskolák népessége előreláthatólag ismét meg fog szaporodni s így a tanulók elhelyezéséről gondoskodni kell.“

A vkm. ezen leiratára Szeged városa átírt 38530. sz. alatt, adjon véleményt az igazgató, nem lehetne-e a leiratban elősorolt hiányokon „új építkezés nélkül“ is segíteni.

Mivel az épület összes helyiségei nélkülözhetetleneknek bizonyultak, nem marad hátra egyéb, mint a hiányokon az épület kibővítésével segíteni; a kedvezőtlen politikai és pénzügyi viszonyok azonban leszorították akkor a kérdést a napirendről. A tankerület új főigazgatója, Szele Róbert dr. újból felhívta a figyelmet az épület hiányaira, a melyekről a hivatalos látogatás alkalmával felvett jegyzőkönyv útján a tanügyi kormány is értesült. Bizunk Szeged város magistratusának és közönségének sokszor tapasztalt méltányosságában, hogy rövid időn belül pótolni fogja az épület hiányait a vallás-közoktatásügyi miniszteriummal egyetértőleg.

Nyári tornahelyül az épület 1480 m² és tornaszerekkel ellátott udvara szolgál, melyet az utca felől két sor fa szegélyez.

Bútorzatainkban lényegesebb változás nem történt.

5. *Tanszerek.* Minden egyes szertár, főleg a fizikai és természetrajzi, értékes tárgyakkal gyarapodott. A fizikai szertár vétel útján gyarapodott: Wheatstone 3 hengeres hullámgépével, Regnault készülékével a gázok kitérülésének törvényeihez, Jolly léghőmérőjével, Carré jégkészülékével s több kisebb készülékkel 655.75 korona értékben.

Ajándék útján egy Analitikus mérleggel teljes felszereléssel 400 k. értékben Meák Gyula úr bőkezűségéből — s több más készülékkel. Az egész évi gyarapodás értéke 1061.70 kor. A vegytani szertárra 61.62 koronát, a természetrajzira 392 koronát fordítottunk; a történelmi és földrajzi szertárnak megszereztük a Tátra domború képet és Európa hegy- és vízrajzi térképét 86.40 kor. értékben. Értékes egyiptomi gyűjteménnyel gyarapodott Platz Bonifác dr. tank. kir. főigazgató úr bőkezűségéből. A filológiai múzeum és művészeti kép- és könyvtár híres festmények és szobrok reproductióival, az éremtár értékes régi pénzekkel és érmékkel gyarapodott. A tanári könyvtárnak főleg a tanári önképzéshez szükséges műveket és folyóiratokat szereztük be. Az ifjúsági könyvtár kötelező olvasmányokkal, szórakozásra és önképzésre szánt egyéb olvasmányokkal gyarapodott.

6. *A költségek.* Az intézetet Szeged városa tartja fenn; de hozzájárul az állam és a magyar kegyes tanítórend is; amaz évenként amnyiszor 2000 koronával, ahány a párhuzamos osztályok száma, de csak 4 párhuzamos osztályig, emez minden kötelezettség nélkül évenként változó összeggel. Ezen összeg régente 8613·43 K volt, amelyhez a múlt tanévben a tanári fizetésrendezés folytán még 5400 K járult, a jelen tanévben pedig a vkm. részesítette a rendes tanárokat fejenként 400 K személyi pótlékban.

Szeged sz. kir. városa 1907. évi költségelőirányzata szerint az 1906/1907. tanévre kiadások címén fölvétetett: a tanárok fizetésére 51774·40 K, a szolgálk bérére 1360 K, iskolai szerelvényekre 664 K, isk. és házi átalányra 2076 K, tanszerátalányra 3350 K, épületek fenntartására 2429 K, helyiségek fűtésére 1612 K, összesen: 63265·40 korona.

Bevétel felvételi és tandíjból:

517 helybeli tanuló felvételi díja	2068 K
293 vidéki „ „ „	2344 „
514 helybeli tanuló tandíja	20560 „
3 „ „ „	90 „
293 vidéki „ „	17580 „
Összesen	42642 K
Tandíjmentességre leszámítva 20%	7646 „
marad bevételként	34996 K

7. *Segélyezési ügy.* Részint a város, részint az egyházmegyei hatóság vagy a szegedi kegyesrendi ház által kezelt alapítványokból e tanévben is több ifjú nyert jutalmat.

B) Az intézet működése.

1. *Fegyelem.* Megnyugvással és elismeréssel nyilatkozhatunk tanuló ifjúságunknak ez év folyamán tanúsított erkölcsi magaviseletéről és fegyelmi állapotáról. Találkoztak ugyan egyesek, kik illetlen magaviseletük és kisebb fegyelmi vétségük miatt osztályfőnöki vagy igazgatói megrovásban részesültek; de a többség a jórend, tisztesség és az intézet törvényeinek követelményeit dicséretesen szem előtt tartotta. A gondjainkra bízott nagyszámú ifjúság sikeres nevelése céljából igyekeztünk is felhasználni mindent, ami erkölcsi fejlődésüket, az erényekben való gyarapodásukat előmozdíthatta. Az eljárás egyöntetűsége szempontjából mindjárt az első, alakuló-gyűlésünkön úgy a házi rend és fegyelem, mint az oktatásra és nevelésre vonatkozó főbb szabályokat megállapítottuk és jegyzőkönyvbe foglaltuk. A beiratások alkalmával az intézet

fegyelmi szabályainak kinyomatott példányait a tanulók közt kiosztottuk hogy azokról tudomást vegyenek s hogy láttatás végett a szülőknek bemutassák; ezenfelül osztályonként felolvastuk azokat s a tanulók értelmi fejlettségéhez képest megmagyaráztuk.

A vallás-erkölcsi alap lévén a nevelésnek egyedüli és biztos alapja, a tanári testület ennek ápolására kiváló gondot fordított. A róm. kath. vallású ifjúság hétköznapiakon, a késő őszi és téli hónapokat kivéve, fél 8 óraker szentmisén vett részt, vasárnaponként a szentmise után 3 csoportba osztva, szentbeszédet hallgatott s a vallási tanok fejtegetése kapcsán vallási, iskolai, társadalmi kötelmeinek teljesítésére buzdított; az előirt időben (szeptember, december, husvét és június) elvégezte a szentgyónást és áldozást, megtartotta a nagyheti szent gyakorlatokat, jelen volt az anyaszentegyháztól rendelt fontosabb nyilvános ájtatóságokon és körmeneten, a farsang 3 utolsó napján tartatni szokott szent-ségimádáson, testületileg vett részt apostoli királyunk Ő Felségének névünnepeán a hálaadó istentiszteleten, június 8-ikán a koronázás 40. évfordulója alkalmából tartott öröm-istentiszteleten.

Mivel a hazaszeretet és vallásosság csak együtt virulhat a szivben, istentisztelettel vették kezdetüket az október 6., Rákóczi Ferenc hamvainak hazahozatala alkalmából, továbbá március 15., április 11-ikén tartott hazafias ünnepélyek is, melyeket azonfölül hazafias költemények szavalása vagy ilyen tárgyú felolvasások és beszédek által iparkodtunk az ifjúság erkölcsi érzületére gyümölcsozökké tenni.

Nem kath. vallású tanulóink saját lelkeszeiktől nyertek vallási oktatást s mindnyájan tartoztak a saját vallásuk szerint rendezett istentiszteleten szigorú ellenőrzés mellett megjelenni.

A nevelés és oktatás egyik sarkolatos föltétele a rendes iskolabajárás lévén, az igazolatlan óramulasztások csökkentése céljából a szülőket gondos ellenőrzésre hívtuk fel. A 14.797 mulasztott óra közül 10 volt, mely nem igazoltatott. A vizsgálatot tett tanulók mindegyikére átlag 19 mulasztott óra esik. A 10 igazolatlan órát 6 tanuló mulasztotta.

2. *Oktatás.* A Nm. vkm. 48.397/1902. sz. engedélye folytán intézetünkben az egyhuzamban való tanítás lépvén életbe, a kiválóan szellemi képzés a délelőtti órákban folyik. Az egyfolytában való tanítás behozatalával, valamint a közlekedési eszközök fejlődésével mind nagyobb számmal találkoznak tanulóink közt, kik szomszédos községekből vagy a tanyákról járnak be naponként az iskolába. Ez év folyamán 12-en használták a vonatokat és motoros kocsikat. *Előmenetelükre károsan hat az a körülmény, hogy a vonat indulásáig a várótermekben sok időt töltenek s némely részüknek az állomástól a lakóhelyükig kocsin vagy gyalog hosszabb utat kell megtenniök. Hátrányukra szolgál az is, hogy társaik nem minden munkájában vesznek részt, a délutánokra eső rendkívüli tárgyakat például nem tanulják s így a tanításnak éppen a kellemes*

oldaldalait nem élvezhetik s a különböző egyénekek és sokszor vásott gyermekekkel való érintkezés utazásuk alkalmával károsan hat nevelésükre. A szükség előtt hajlunk meg, midőn az ilyen iskolabajárást tanulóinknak megengedjük, kérjük a vasúti felügyelőség és a szülők legszigorúbb ellenőrzését.

a) Tanításunkban a 43.381/1903. sz. min. rendelettel kiadott tanterv és az utasítások voltak az irányadók, melyek alapján már három évvel ezelőtt elkészítettük az állandó tanmenetet s ennek értelmében az előírt tananyagot minden osztályban az összes tárgyakból elvégeztük.

b) Tankönyveketül kizárólag engedélyezett könyveket használtunk, melyek nagyobbbrészt jóknak bizonyultak s a tanítást megkönnyítették.

c) A tanítás eredményét: hány tanuló volt osztályonkint és együttesen jeles, jó, elégséges, egy, két és több tárgyból elégtelen, az Értesítő II. a) statiszt. táblázata tünteti föl.

Az osztályozás eredménye az 1905--1906. tanévvel összevetve a következő: A múlt tanévben (mikor a létszám 717, vagyis 47-tel kevesebb volt) minden tárgyból jeles volt 63, most van 68, minden tárgyból legalább jó volt 138, most van 149, minden tárgyból legalább elégséges volt 380, most 399, egy tárgyból elégtelen volt 54, most 57, két tantárgyból elégtelen volt 27, most 30, több tárgyból elégtelen volt 55, most 61.

A II. b) statiszt. tábla százalék számai legjobban igazolják, hogy a jelen tanévi eredmény általában megnyugtató; ugyanis 764 osztályozott tanuló közül felléphet 616 vagyis (80.63%) egy tárgyból bukkott, tehát felsőbb engedély nélkül javíthat 57 (7.46%), ismételni tartozik 85 (11.12%), nem ismételhet 6 (0.70%).

A testi nevelés terén elért eredmény szintén megfelelő. A tornázás céljaira téli helyiség és tágas udvar áll rendelkezésre, melynek a tornateremmel szomszédos területen mászórudak, nyújtó, korlát s más szükséges tornaszerek állanak és így a tornázásban az oktatás époly folytonos, mint az elméleti tárgyakban.

A testgyakorlásban előírt eredmény bemutatására április 14-én résztvett ifjúságunk egy csapata a helybeli tornaegylet versenyén, május 25-én és 26-án pedig a temesvári kerületi versenyen. A verseny eredményét Értesítőnk végén ismertetjük „Tornaverseny” c. rovatunkban.

A művészeti érzék felkeltésére az egyes tárgyak keretében szintén gondot fordítottunk. A rajzolás iránt érzékkel bíró tanulóink közül többen szép eredménnyel tanulták a szabadkézi rajzot.

Rajztanáraink a tanulók egész évi rajzaiból az iskolai év végén kiállítást rendeztek, melyet a záróünnepélyen megjelent közönség is megtekintett. A budapesti Uránia színház vidéki körútjában tanulóinknak tanulságos képekben és magyarázatokban mutatta be London életét és nevezetességeit. Ismételten megtekintették ifjaink a városi Múzeum, kép- és régiségtárát.

A nm. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1905. évi 2472. eln. szám alatt elrendeli a tanulmányi kirándulásokat és utazásokat. Intézetünk a tanév folyamán többször tartott az egyes osztályokkal a város környékén természetrajzi és földrajzi kirándulásokat, a VII. és VIII. osztályú tanulók pedig megtekintették a fizika és egészség-tanár vezetése alatt a nevezetesebb gyárakat, műhelyeket. A tanári kar 3 tagja résztvett 7 tanulóval a római és nápolyi tanulmányi útban, május hóban pedig 46 tanuló 4 tanár vezetése alatt Felső-Magyarország nevezeteseit tekintette meg. Ezen két utóbbi útról Értesítőnk külön cikke számol be.

Az oktatás szempontjából főlemlítendőnek tartom még, hogy az 1890: XXX. t.-c. alapján az V-ik oszt. 77 növendéke közül 30-an, a VI. osztályban 67 közül 21-en, a VII.-ben 62 közül 20-an, a VIII.-ban 53 közül 18-an, összesen 89-en tanulták a görög nyelv helyett megszabott tárgyakat.

d) A tanárok közreműködése a tanításban. A tanári testület minden egyes tagja buzgalommal és lelkiismeretesen teljesítette kötelességét. A tanárok ezenkívül anyagi áldozattal és szellemi közreműködésükkel támogatták a nemesebb, társadalmi törekvéseket, azon köröket, egyesületeket és társaságokat, melyek tudományos, művészeti, nevelési vagy jótékonyági célok szolgálatában állanak. A tanári kar tagjai gondos önművelésük mellett szép irodalmi munkásságot is fejtettek ki. A művelt közönségnek felolvasásokat, a nagybőjt vasárnap délutánjain pedig fizikai előadásokat tartottak.

e) Érets. vizsgálatot szept., dec. és június hónapokban tartottunk, melyekről külön kimutatást adunk az Értesítő III. statiszt. táblázatán.

f) Nem kötelezett tantárgyakul előadattak: a francia nyelv, a gyorsírás, a szabadkézi rajz és a műének, a két első mérsékelt díjért, a két utóbbi díjitalanul. Az intézeti énekkart Prelogg József tanár vezeti.

g) Kötelező rendkívüli tantárgynak az *egészségtant* adtuk elő a VII. osztályban, heti 2 órában.

h) A tanulók az ifjúsági könyvtárt szorgalmasan látogatták. A könyvtár u. n. kisebb és nagyobb könyvtárra van elválasztva; amazt az alsóbb, emezt a felsőbb osztályok növendékei használták. Mindegyiknek külön-külön tanár gondnoka és ifjúsági könyvtárnoka volt.

i) Az önképzőkörnek 112 rendes tagja volt (VII. és VIII. osztálybeliek, továbbá 32 rendkívüli tag a VI. osztályból), kik Both Ferenc dr. tanár vezetése alatt buzgalommal dolgoztak és sok irányú munkásságot fejtettek ki. A kör működéséről részletes képet nyújt az Értesítő F) pontja, melyből kitűnik, hogy a kör tagjai nemesak a szép-irodalom, hanem a komoly tanulmányok terén is tettek kísérleteket, szavaltak, klasszikusokból fordítottak, kivonatokat készítettek stb. A

szaktanárok pályakérdéseket tüztek ki, azok kidolgozásához utasításokat adtak s a dolgozatokat meg is bírálták.

Az önképzőkörnek külön könyvtára és külön zenekara van, mely utóbbi Prelog József tanár vezetése alatt állt.

j) *Fizikai gyakorlatok.* Azon célból, hogy az ifjúság nagyobb száma mellett is külön szemlélhesse minden egyes tanuló a fizikai kísérleteket és hogy maguk is szerezzenek némi ügyességet és jártasságot a kísérletek előállításában — a fizika szaktanárai hetenkint 3-szor külön kísérleteket rendeztek az egyes osztályok tanulóinak, amelyeken az ifjak mindig csak korlátolt számmal vehettek részt. Az így betanított ifjak közül az ügyesebbek azután mint állandó assistensek szerepeltek a tanárok mellett a nyilvános kísérletek alkalmával.

C) Általános ügyek.

Főigazgatói látogatás. Platz Bonifác dr. tank. kir. főigazgató úr elnökölt szept. hó 10-én és 11-én, továbbá december hó 10-én a pótló és javító érettségi vizsgálatokon. Az új tank. kir. főigazgató úr Szele Róbert dr. ápr. hó 24., 28. és 30., május hó 10., 11., 13., 14., 15. és 17. napján végezte hivatalos évi látogatását. A tanítás menetének megfigyelése, az intézet helyiségeinek és szertárainak átvizsgálása után május hó 18-án értekezletet tartott a tanári testülettel és közölte vele látogatásai közben szerzett tapasztalatait. Ezen gyűlésen örömmel konstatálja, hogy az intézet eredményesen működik, köszönetet mond a tanárok lelkes buzgóságáért a magyar kultúra, család s nemzet nevében s további ügybuzgó működésükre az Isten áldását kéri. A tank. kir. főigazgató úr vezette a tanév végén tartott rendes érettségi vizsgálatokat is május hó 31.—jún. hó 7-ig.

Egyéb látogatások. Az iskolafentartó város magisztratusa állandó érdeklődéssel kísérte a jelen tanévben is intézetünk működését. A város polgármestere Lázár György dr., a kultúr ügyek tanácsnoka Gaál Endre dr., a tanács és törvényhatóság több más tagja is megjelent iskolaünnepélyeinken, érettségi vizsgálatunkon; évzáró ünnepélyünkön pedig a tank. kir. főigazgató úr, a tanács és sajtó képviselői és a tanügy barátai. A szülők és a nagyközönség pedig minden ünnepélyünkön igazi szeretettel és lelkesedéssel vesznek részt. Május hó 3-án a szegedi tanító egyesület intézetünkben tartotta nagygyűlését, amelynek egyik számát Frank István kegyesrendi tanár experimentumokkal illusztrált fizikai előadása képezte.

Szép számmal látogatta a közönség a nagybójt vasárnap délutánjain tartott fizikai kísérleteket és előadásokat is, amelyeket Frank István, Hogyor József és Nagy József tanárok tartottak.

3. *Az intézet jötevői.* 1. A vall.- és közokt. miniszter, mint minden

évben, ezúttal is több értékes könyvet, folyóiratot és érmet adományozott az intézetnek. 2. Debreczeni János egri kanonok 200 koronát ajánlott fel ez évben is 2 felső- és 2 alsóosztálybeli szegedi születésű szegénysorsú tanuló segélyezésére. 3. Buziási Eisenstädter Róbert bőkezűségéből kapta az Önképzőkör elnöke a nagy ezüst érmet, a kör másik tagja a díszes bronz érmet, ezenkívül egy-egy olajfestő kazettát adományozott teljes felszereléssel 2 tanulónak, kik a szabadkézi rajzolásban legjobb eredményt érték el; szemléltető képeinket pedig az egyes országok pénzeinek hű lenyomataival gazdagította. 4. A Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 120 koronát, a Szegedi Kereskedelmi és Iparbank, a Szegedi Takaré- és Hitel-Részvénytársaság 20–20 koronát ajándékozott a segélyegylet és önképzőkör tőkájének gyarapítására. 5. Platz Bonifác dr. tank. kir. főigazgató úr több értékes könyvet és folyóiratot, egyiptomi régiséget és szemléltető képet, továbbá 4 fiú jutalmazására Szalézi szt. Ferencz Filoteájából 4 példányt ajándékozott. Meák Gyula gyógyszerész úr 400 kor. értékű mérleget ajándékozott fizikai múzeumunknak teljes felszereléssel. Intézetünk régi tanítványai, akik a múlt év július havában tartották 25 éves érettségi összejevetelüket, (Lippai dr. ügyvéd és Breizach plébános urak rendezésével) 60 koronát ajánltak fel 3 szegény fiú segélyezésére. Úgy ezen összeget, mint Popper gyáros úrnak Cserép Sándor halálozási évforduló napjára küldött 20 koronát az intézeti Segélyegylet használta fel 4 szegény fiú felruházására. Egy névtelen adományából fedeztük egy szegény tanuló tanulmányi kirándulásának költségeit. A D. M. K. E. elnöksége 25 kötet értékes könyvvel gyarapította tanári és ifjúsági könyvtárunkat. Hodács Ágost segédlelkész Grotthuss-Hodács. Az amerikai párbaj c. regényt ajándékozta az Önképző Körnek. Az Országos Közegészségi Egyesület az „Egészség“ díszkötésű 2 évfolyamát ajándékozta az egészségtanból legkiválóbb tanuló jutalmazására. Február havi iskolaiünnepélyünk alkalmával többen együttevén 164 K 64 fillérrel járultak Önképző Körünk és zeneiskolánk költségeinek fedezéséhez.

Intézetünk mindezen nemesszívű barátainak, kik könyvtárainkat, gyűjteményeinket növelni, tanítványainkat adományaikkal buzdítani vagy segíteni szíveskedtek, hálás köszönetet mondunk.

Nyilvános iskolai ünnepélyek. Az ifjúság hazafias érzületének fejlesztésére, nemes lelkesedésének és kegyeletének ápolására több iskolai ünnepélyt tartottunk.

Október 6-án megünnepeltük az aradi tizenhárom vértanúságának évfordulóját (gyászistentisztelettel és iskolai ünnepélyel.)

Október 27-én II. Rákóczi Ferenc és bújdosó társainak hazahozatala napján „Te Deum“-ot és iskolai ünnepélyt tartottunk, amelyen Czimmermann Pál tanár mondotta az ünnepi beszédet, az ifjúság pedig hazafias szavalatokkal és énekekkel vett részt; a vonat megérkezésekor

díszes koszorút tett Rákóczi koporsójára, ezenkívül gyűjtést rendezett ideális szabadsághősünk Szegeden felállítandó lovasszobrára. A tanárkar és ifjúság gyűjtésének eredményét, 130 koronát beküldöttük a szoborbizottság elnökének.

November 1-én kegyeletes ünnepélyt rendezett ifjúságunk az elhunyt tanárok sírjánál énekkel és szavalatokkal. Másnap pedig Dugonics András sírját hazafias beszéd, ének és szavalatok kíséretében koszorúzta meg.

November 19-én Szent Erzsébet névünnepén ez idén is csendes imádsággal, gyászistentisztelettel és iskolai ünnepéllyel hódolt az ifjúság az ország felejtethetlen Nagyasszonya, Erzsébet királyné emlékének. Ugyanakkor gyűjtést rendeztünk a vakok javára; a gyűjtés eredményeképp befolyt 30 koronát a szegedi vakok intézetének küldtük el.

Egyházi ünneppel ültük meg február 2-án Kalazanti Szt Józsefnek, a rend alapítójának, az emberiség egyik legnagyobb jótévőjének emlékünnepe. Az ünnepi beszédet az I—II. osztálynak Sebes Ferenc, a III—IV. osztálynak Kiss István és az V—VIII. osztálynak Both Ferenc dr. tartotta.

Márc. 12-én a szegedi árvíz évfordulóján, a város fogadalmi ünnepén, ünnepélyes istentiszteleten vett részt az ifjúság, utána az Önképző Kör tartott ünnepélyt.

A sajtószabadság kivívása emlékének márc. 15-én az ifjúság iskolai ünnepéllyel áldozott, mely hazafias énekek és szavalatokból állt; április 11-én pedig az 1848. törvények szentesítésének évfordulóját ülte meg, amely alkalommal Salánky István főgimn. tanár méltatta a nap fontosságát.

Jún. 8-án a koronázás 40. évfordulóján „Te Deum“-ot és iskola-ünnepélyt tartottunk, amelyen az ünnepi beszédet Sebes Ferenc tanár tartotta, az ifjúság pedig hazafias énekekkel és szavalatokkal vett részt.

Végül az „Önképzőkör“ saját kebelén több kiváló írónk, költőnk kegyeletes emlékét újította fel, május 19-én pedig nyilvános évváró ünnepélyt rendezett, mely számos előkelő vendég jelenlétében az intézet dísztermében folyt le. Mindezekről bővebb tudósítás az Értesítőnek „Önképzőkör“ c. fejezetében található.

A tanévet június 29-én ünnepélyes „Te Deum“-mal zártuk be, mely után a tanulóknak kiosztottuk az odaitélt jutalmakat, továbbá a bizonyítványokat és Értesítőket.

D) Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok.

1906. évi 20,417. tan. sz. Szeged szab. kir. város alkalmazottainak gyermekei a 20%-on felül feltandíjmentességre tarthatnak igényt, ha a tandíjszabályzat feltételeinek megfelelnek.

1906. évi 22,376. tan. sz. Szeged szab. kir. város tanácsa a Zombory-féle 240 koronás ösztöndíjat Gunda Gyula V. a) osztályú tanulónak adományozta.

1906. évi 22,376. tan. sz. Szeged szab. kir. város tanácsa egy „Rózsa Ferenc“-féle 200 koronás ösztöndíjat Mészáros Ferenc II. b) oszt. tanulónak adományozott.

1906. évi 65,886. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. megengette, hogy az V. osztály az 1906/7. tanévben is párhuzamosítottassék.

1906. évi 76,836. min. sz. Cherrier Vilmos és Kampf János a rendes létszámon felül felvehetők a II. osztályba.

1906. évi 1569. főig. sz. Kiss István a VI. osztályba utólagosan felvehető.

1906. évi 1673. főig. sz. A tanker. kir. főigazgató II. Rákóczi Ferenc hamvainak hazaszállítása alkalmából október 27-én „Te Deum“-ot és iskolaünnepet rendelt el és szünetet engedélyezett.

1906. évi 81,816. min. sz. Bajor József, Bányai Húgó, Drucker Dezső, Ernst János, Papp Gyula, Rosenzweig Lajos, Sütöry Jenő, Szentkereszty Ábel, Varga Ferenc és Vidovits Endre a II. osztályba, Bajor Lajos és Hönigesz Oszkár pedig a VI. osztályba a rendes létszámon felül felvehetők.

1906. évi 87,447. min. sz. Ludvig János a rendes létszámon felül felvehető a III. osztályba.

1906. évi 75,105. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. a vivás tanítását az 1906/7. tanévre is engedélyezte.

1906. évi 2070. főig. sz. Platz Bonifác dr. tanker. kir. főigazgató úr elbúcsúzik a tanári testülettől.

1906. évi 2239. főig. sz. Dokupel Sándor a II. osztályba utólagosan felvehető.

1907. évi 260. főig. sz. Szele Róbert dr. tanker. kir. főigazgató úr tudatja kineveztetését.

1907. évi 405. főig. sz. A tanker. kir. főigazgató intézkedik a husvétii szentgyakorlatok idejére vonatkozólag.

1907. évi 406. főig. sz. A tanker. kir. főigazgató felhívja a tanári kart, hogy a Rendtartás módosulásra szoruló pontjait vitassa meg.

1907. évi 18,236. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. a magyarországi románok céljaira Wienben készített iskolai térképek használatát az ország összes középiskoláiból tiltja.

1907. évi 18,467. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. megengette, hogy egy az érettségi vizsgálaton végleg elbukott tanuló a VIII. osztályból osztályvizsgálatot tehessen s ennek sikere esetén érettségi vizsgálatra bocsáttassék.

1907. évi 8870. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. tudatja, hogy Nováky Bertalan és Timina Ödön tanárok személyi pótlékban részesülnek.

1907. évi 613. eln. sz. A nm. vallás- és közokt. min. Beke Manó dr. budapesti tud. egyet. nyilv. rendes tanárt, az Orsz. Közokt. Tanács tagját megbízta a mennyiségtan és természettan tanításának a megfigyelésével.

1907. évi 1778. püsp. sz. Németh József esanádi püspök-helyettes Őméltósága Jászay Géza apát-esperes, szeged-belvárosi plébánost nevezte ki a róm. kath. növendékek püspöki biztosává.

1907. évi 665. főig. sz. A testgyakorlás, a mértani rajz és a szépírás alól való fölmentés jövőben az igazgató által adandó meg és pedig az iskola- vagy tiszti orvos írásbeli véleménye alapján.

1907. évi 727. főig. sz. A tanker. kir. főigazgató elrendeli, hogy a hivatali jelentések és fölterjesztések, valamint bármely fokú intézeti bizonyítványok aláírásánál a kézjegybélyegzők mellőzendők.

1907. évi 32,524. min. sz. A nm. vallás-és közokt. min. megbízta Szinger Kornél főgimn. igazgatót az elnökléssel és vezetéssel a pancsovai áll. főgimnáziumnál a tanév végén tartandó érettségi vizsgálaton.

1907. évi 35,846. min. sz. Miklós Károly III. b) oszt. tanuló a Bésán-féle ösztöndíj-alapból évi 200 koronát nyert.

1907. évi 8886. min. sz. A nm. vallás- és közokt. min. elrendeli, hogy a tanszerszükségletek kizárólag hazai gyártmányokból fedezendők.

1907. évi 957. főig. sz. A tanker. kir. főigazgató a koronázás 40-ik évfordulójára iskolai ünnepet és hálaadó isteni tiszteletet rendel.

E) Ifjúsági segélyező-egyesület.

A segélyező-egyesület 1906. évi október hó 4-én alakult meg és 1907. évi május hó 20-án tartotta záró gyűlését.

A lefolyt tanévben a következő választott tisztviselők végezték az egyesület munkáját: Elnök: Rónay Gyula VIII. oszt. tanuló; főjegyző: Sevity Miroszláv VIII. oszt. tanuló; titkár: Hartner László VIII. oszt. tanuló; pénztárnok: Lázár Miklós VII. oszt. tanuló; ellenőr: Fischer Marcell VII. oszt. tanuló; főkönyvtárnok: Tóth László VIII. oszt. tanuló; aljegyzők: Hoffer András VI. oszt. tanuló és Kern Lajos V. a. oszt. tanuló; alkönyvtárnokok: Tallián Tibor VI. oszt. tanuló és Rónay Dénes V. a) oszt. tanuló.

Ezen iskolai évben a segélyező-egyesületnek tagjai voltak a *VIII. osztályból*: Borota Braniszláv, Csató Lajos, Csernovics György, Dobai János, Gruber András, Hartner László, Istvánfi Endre, Jurkovits Othmár, Kardos Mihály, Kiss Ernő, Kiss István, Kis Menyhért, Koczor Gyula, Lőw Lipót, Magarasevits Sándor, Rónay Gyula, Schipper Miklós, Sevity Miroszláv, Sugár Géza, Süss Ernő, Winkler Jenő, Vendel

Imre. A *VII. osztályból*: Ádám Dezső, Águstich Jenő, Bauer Ervin, Biró Jenő, Deutsch Mátyás, Dombovits Gyula, Fischer Marcell, Frekot Elemér, Gál László, Gerő Elek, Gyulai Pál, Hódi József, Horváth Endre, Jahn Frigyes, Juhász József, Jurenák Kálmán, Kelemen Ferenc, Kovács Ferenc, König János, Kovács József, Lázár Miklós, Lövész György, Mausz Jakab, Návay Andor, Palócz Sándor, Papházy Béla, Rác László, Schäffer János, Schütz Lajos, Schweitzer Albert, Sisák Benjamin, Sprenger Béla, Tóth László, Végmann Jenő, Zeisler István. A *VI. osztályból*: Ábrahám Andor, Bajor Lajos, Belle Ferenc, Braun József, Buck Gábor, Cserveny Antal, Deutsch Imre, Farkas Ákos, Fráter Andor, Gallyas István, Gera István, Glasz Mihály, Gömöri Endre, Gyurkovics Sándor, Hammer Fidél, Hoffer András, Hónigesz Oszkár, Ivánkovics Jenő, Kanyó Pál, Kern Aurél, Kiss István, Kis Miklós, Klafter Salamon, Kolozs Lajos, Korber Nándor, Loria Aladár, Lőrinczy Endre, Mamusics László, Pity István, Pulitzer Imre, Schicht Ádám, Siegler János, Schön László, Sijasits János, Szüts Sándor, Tallián Tibor, Tarján Pál, Vajda Ernő, Velesov Vince, Vlahovics Milos, Weigand János, Zeisler Imre. *V. b. osztályból*: Bondy György, Gruber Ernő, Molnár László, Novák Oszkár, Oczwirk Elemér, Vigh Sándor. *V. a. osztályból*: Belle Géza, Berger Imre, Csányi Mátyás, Endrényi József, Fitz Rezső, Fluck Endre, Jerney Zoltán, Kern Lajos, Kiss Miklós, Kovács Kálmán, Marzsó Géza, Mukits Attila, Récey Dezső, Rónay Dénes, Spergely Tibor, Lantos István, Léh István. *IV. b. osztályból*: Danczinger Gyula, Pulitzer Béla, Tóth Pál, Tukacs Sándor, *IV. a. osztályból*: Balasa József, Bárány István, Bäck Miklós, Bródy Andor, Halmágyi Ferenc, Hoffmann Ferenc, Hónigesz Félix, Jerney Iván, Koveindl Károly, Kulinyi Ernő, László József, Nicsovics György, Pápay István, Rónay Tibor, Scherer Antal, Tarján Antal, Vlassits Adorján, Wágner Ernő, Werner László, Pinterovits Ervin. A *III. b. osztályból*: Balassy István, Bauer Andor, Breider Géza, Bodó Dénes, Címpian Aladár, Cserveny Károly, Eisenbarth Nándor, Erdélyi Gyula, Fischhof György, Frankó Andor, Hevesi Iván, Jakobovics Gyula, Joanovics Szeptiszláv, Jókai Emil, Kiss Géza, Kovácvics Barna, Landsmann Sándor, Lusztig Sándor, Mandl András, Márton István, Magasi Sándor, Mayer Oszkár, Schulhof Andor, Török Ferenc, Törteli Zoltán, Vőneki Szilveszter, Wiesel Pál, Zuckermann Sándor. A *III. a. osztályból*: Balasa István, Bózsó István, Czarina Viktor, Devics Sándor, Draskovits Ferenc, Fodor István, Galambos Ferenc, Kern Dezső, Kerner Imre, Kovács György, Lőwy János, Molnár Miklós, Motika Ottó, Nátly István, Pataky Imre, Reök Iván, Rényi Gyula, Somlyódy István, Spergely Imre, Székely Sándor, Tallián Jenő, Vass Béla, Vigh Jenő, Vladár Ernő, Jerney Viktor. Összesen 200.

A segélyző-egyesület tőkéje 1905—6. tanév végén 23.600 kor.

n. é. 4%-os koronajáradék kölcsönkötvény és a Szeged-Csongrádi Takarékpénztárban 132544. sz. betétkönyvecskében 2375·39 kor. készpénz, összesen 25975·39 kor.

A tőke gyarapodása az 1906—7. tanév végén 1166·29 K., így a tőke álladéka az 1906—7. tanév végén 27141·68 K.

Ezen kimutatott gyarapodás részletesen a következő címeken folyt be :

1. Popper Nándor úr ajándéka	20—	kor.
2. A 25 év előtt érettségizett ifjak ajándéka	60—	„
3. Rónay Gyula egy. elnök gyűjtése	71·34	„
4. Prelogg József tanár úr adománya	10—	„
5. Gál János és Lugosi Döme urak adománya	10—	„
6. A Szegedi Bankegyesület r.-t. adománya .	25—	„
7. Szeged-Csongrádi Takarékpénztár adománya	120—	„
8. A Szegedi Keresk. és Iparbank adománya	30—	„
9. A Szegedi Takaré- és Hitelrészvénytárs.	20—	„
10. Kamatokból	799·95	„
	<hr/>	
	Összesen .	1166·29 „

A segélyző egyesületnek tőkéje két részben van elhelyezve, úgy-mint 23600 K. n. é. 4%-os magyar koronajáradék kölcsönkötvényben és 3541·68 kor. készpénz a Szeged-Csongrádi Takarékpénztár 132544. számú betétkönyvecskéjében.

Segélyezésre szolgált:

a) Az 1906. évi kamatból	720·10	kor.
b) Tagsági díjakból (200 tag à 4 kor.)	800—	„
	<hr/>	
	Összesen .	1520·10 „

mely összeg téli ruhák beszerzésére, könyvvásárlásra és könyvkötésre fordított.

Az egyesületet könyvsegélyben részesítették: 1. A Szent-István Társulat, Lampel Róbert könyvkiadó vállalatok, 2. Rónay Gyula VIII., Lázár Miklós VII., Hoffer András és Tallián Tibor VI., Mukits Attila, Kiss Miklós és Rónay Dénes V. a., Rónay Tibor IV. a., Tallián Jenő, Draskovics Ferenc III. a., br. Csávossy József, gróf Szapáry Miklós és Gyertyánffy Andor II. a., Pintér Ferenc I. a. oszt. tanulók. Ruhasegélyben részesítették az egyesületet az előbbi pontban felsorolt tanulók és Vladár Ernő III. a. oszt. tanuló.

A tanév folyamán az egyesület 180 tanulónak 1803 tankönyvet osztott ki használatra, 20 tanulót pedig meleg téli ruhával segélyezett.

Kedves kötelességünknek tartjuk e helyen is köszönetet mondani az egyesület nemesszívű jótévedőinek.

F) Önképzőkör.

Az önképzőkör 1906. szeptember hó 16-án alakult meg 109 rendes és 34 rendkívüli taggal, akik elismerésre méltó szorgalommal és figyelemre érdemes eredménnyel használták föl az időt és azon eszközöket, amelyeket az önképzőkör nyújtott. A kör ügyeit az alakuló gyűlésen választott tisztviselők intézték. Ezen tisztviselők az 1906–907. tanévben a következők voltak: elnök: Borota Braniszláv VIII. o. t., jegyző: Schulz Károly VIII. o. t., pénztáros: Süss Ernő VIII. o. t., főkönyvtáros: Viblitzhauer Ödön VIII. o. t., titkárok: Gál László és Csonka Miklós VII. o. t., alkönyvtáros: Návay Andor VII. o. t.

Az önképzőkör célszerű és sikeres munkájában hathatós támaszul és buzdításul szolgált a tanári kar érdeklődése a kör ügyei iránt, amennyiben tanácsaival és útmutatásaival elősegítette az önmunkálkodás eredményét és gondoskodott arról, hogy a rendes tanításközben fölmerült elvek és megjelölt irányok itt is érvényesüljenek.

Az önképzőkör minden héten egy gyűlést tartott; munkakörébe vonta a középiskola összes tantárgyait és igyekezett tágitani az ifjak szellemi látókörét, nemesíteni érzelmeit, tökéletesíteni előadását és stilizálását, egyúttal az iskolában szerzett ismereteket az önmunkálkodás útján szerzett ismeretekkel bővíteni.

A szív nemesítése céljából az ifjak zenekart alakítottak, amelynek 46 tagja volt; névszerint: Joklicsek Emil, Kardos Mihály, Sugár Géza, Süss Ernő, Vuchetich István VIII. o. t., Fischer Marcel, Jurenák Kálmán, Kelemen Ferenc, Zauner István, Zeisler István VII. o. t., Belle Ferenc VI. o. t., Balassa József IV. A. o. t., akik első hegedűt; Hirschl Mátyás, Faragó Sándor, Vastag László VIII. o. t., Buck Gábor, Kolozs Lajos, Vlahovics Milos VI. o. t., Deutsch Ármin, Schwarz Pál V. A. o. t., Gaál István IV. A. o. t., Danczinger Gyula IV. B. o. t., Goldschmidt Imre, Fekete Dezső, Löwy János III. A. o. t., Fischhof György, Křesadlo József, Landsmann Sándor III. B. o. t., Löwy Henrik II. A. o. t., Bleier Sándor II. B. o. t., akik második hegedűt; Borota Braniszláv, Winkler Jenő VIII. o. t., Kiss István, Pulitzer Imre VI. o. t., akik mély hegedűt; Gyulai Pál, Lövész György VII. o. t., Aczél Iván VI. o. t., Belle Géza V. A. o. t., akik gordonkát; Mayer Antal VIII. o. t., Ábrahám Andor, Hille Alfréd VI. o. t., Vastagh Ferenc II. B. o. t., akik nagybőgőt játszottak; fuvoláztak Bruck Nándor VIII. o. t., Lázár Miklós VII. o. t., Ujházi Lajos VI. o. t., Tóth Pál IV. B. o. t.

A gimnáziumi zenekart Prelogg József tanár vezette az egész tanéven át heti 1 órában. A tanári kar és nagy közönség állandóan élénk érdeklődéssel kísérte önképzőkörünk működését. Ezen érdeklődésének adta jelét a tanári kar, midőn a kör minden egyes nagygyűlésén képviseltette magát s a közönség, midőn a kör nyilvános ünnepé-

lyein oly tömegesen jelent meg, hogy intézetünk díszterme kicsinynek bizonyult befogadására. Az érdeklődést bizonyítja még ama körülmény is, hogy a kör jóakarói az ifjúság szorgalmának és előmenetelének jutalmazásához anyagi áldozatokkal is járultak.

Hálára kötelez bennünket Szeged városa e téren is, amelynek nemeslelkű alapítványa folytán osztjuk ki évenként a Kisfaludy-díjat, 42 korona értékű magyar szépirodalmi művet.

Ezután első helyen kell köszönetet mondanunk önképzőkörünk régi pártfogójának, buziási Eisenstädter Róbert úrnak, akinek bőkezűségéből immár 16-odszor osztottuk ki az ezüst- és bronz-érmeket a kör szorgalmasabb tagjainak.

A Szegedi Takaré- és Hitel-Részvénytársaság 20, Tóth Péter úr 30, Lőrinczy Ferenc úr 20 koronát ajánlottak föl a kör céljaira, az intézet igazgatója pedig 4 darab könyvet bocsátott rendelkezésre, hogy velük a pályamunkákat jutalmazzuk. Ugyancsak ezen célt szolgálta két jótévő adományával: Kaiser, Fizikájával és Autenheimer Differentiál és integrál-számítás könyvével.

Ezenkívül a február hóban tartott hangverseny alkalmával intézetünk nemes lelkű barátai filléreikkel vetekedve járultak körünk kiadásainak fedezéséhez. A begyűlt összeg: 193 korona 10 fillér. A pályamunkák jutalmazására szolgált a Bakos Pali-alapítványnak a jelen iskolai évre eső kamata: 16 korona. Fogadják körünk jótévői hálás köszönetünket.

Ezen több részről nyilvánuló érdeklődéstől kísérve végezte önképzőkörünk működését a szeptember hó 16-án tartott alakuló gyűléstől kezdve 22 rendes gyűlésen át 1907 május 19-éig, amikor munkálkodását ünnepélyes gyűléssel befejezte.

Mint az elmúlt iskolai években, úgy a mostaniban sem hiányoztak egyes jelentékenyebb mozzanatok, amelyek a kör beléletére fényt derítenek és a tagok tevékenységének fokozására élénkítő hatással voltak: 1906 okt. 27-én a nagy nemzeti hősnek, II. Rákóczi Ferenc és bújdosó társainak koporsójára koszorút helyezett és ez alkalommal hazafias ünnepélyt rendezett; 1907. márc. 12-én a szegedi árvíz emléket újította föl, 1907. május 12-én rendezett ünnepélyen intézetünk egykori kiváló növendéke, Révai Miklós, a legnagyobb magyar nyelvész iránt róttuk le kegyeletünket halálának 100 éves évfordulója alkalmából. Ezenkívül résztvett az önképzőkör az intézet összes ünnepélyén beszédekkel, szavalatokkal, ének- és zene-számokkal.

A főbb önképzőköri ünnepélyek a következő tárgysorozatok szerint folytak le:

I. A hangverseny tárgysorozata.

1. Suppé: Költő és paraszt. Nyitány. Előadja: a főgimn. zenekara.
2. Endrődi: Vihar után. Szavalja: Gál László, VII. o. t.

3. Népdal-egyveleg. Zenekísérettel előadja : Süss Ernő, VIII. o. t.
4. Szepessy-Kontor : Rákóczi lobogója. Melodráma. Szavalja : Nessel Gyula, VIII. o. t., zongorán kíséri : Joklicsek Emil VIII. o. t.
5. Fejes : Az utolsó kuruc. Szavalja : Gruber András, VIII. o. t.
6. Népdalok. Énekli a főgimn. vegyeskara.
7. Jókai : A lengyelek fehér asszonya. Szavalja : Sugár Géza, VII. o. t.
8. Popper : Magyar rapszódia. Gordonkán zongorakísérettel előadja : Lövész György, VII. o. t.
9. Brahms : Magyar táncok. Előadja a főgimn. zenekara.
- II. A Rákóczi-ünnepély tárgysorozata.**
1. Rákóczi-óda. Írta és fölolvassa : Faragó Sándor, VIII. o. t.
2. Koporsók és örömkönnyek. Beszéd : Mondja : Návay Andor, VII. o. t.
3. Farkas : Rákóczi-induló. Szavalja : Nessel Gyula, VIII. o. t.
4. Pro patria et libertate. Írta és fölolvassa : Viblitzauser Ödön, VIII. o. t.
5. Veszely : Rákóczi. Szavalja : Gál László, VII. o. t.
6. Szent hamvak a haza földjén. Írta és fölolvassa : Kiss Ernő, VIII. o. t.
7. Rákóczi, visszatér. Költemény. Írta és fölolvassa : Békefi László, VII. o. t.
8. A Thököly- és Rákóczi-féle fölkelés. Írta és fölolvassa Lázár Miklós, VII. o. t.
9. II. Rákóczi Ferenc és Szeged. Írta és fölolvassa : Lőw Lipót, VIII. o. t.
10. Váradi : Rákóczi Rodostón. Szavalja : Oeskey Mihály, VIII. o. t.
- III. A Révai Miklós emlékére rendezett ünnepély tárgysorozata.**
1. Ünnepi beszéd. Mondja : Viblitzauser Ödön, VIII. o. t.
2. A magyar nyelv állapota a XVIII. század végén. Írta és fölolvassa : Dobai János, VIII. o. t.
3. Révai : A kikelet. Szavalja : Gál László, VII. o. t.
4. Révai, mint a legnagyobb magyar nyelvész. Írta és fölolvassa : Lőw Lipót, VIII. o. t.
5. Révai : Előljáró beszéd. Bessenyei „Jámbor Szándéká“-hoz. Előadja : Lázár Miklós, VII. o. t.
6. Révai és Verseghy. Írta és fölolvassa : Istvánfi Endre, VIII. o. t.
7. Révai : A hazatért magyar koronának örömnepére. 1790. Részlet. Szavalja : Schaffer János, VII. o. t.
8. Révai Miklós. Költemény. Írta és fölolvassa : Faragó Sándor, VIII. o. t.
- Az önképzőkör munkássága dicséretes szorgalomról és eredményről tanúskodik.

A tagok munkakörét 317 tárgy töltötte ki. Ezek között van 90 dolgozat (beszéd, értekezés, ismertetés, elbeszélés, humoreszk stb.) 97 komoly és 12 vig szavalat, 33 költemény és műfordítás, 75 írásbeli bírálat, 1 szabadelőadás, 9 szónoki beszéd.

A tagok közül szorgalmukkal kitűntek : Borota Braniszláv, Faragó Sándor, Gruber András, Istvánfi Endre, Jurkovits Othmár, Kardos Mihály, Kiss Ernő, Lów Lipót, Mayer Antal, Nessel Gyula, Rónay Gyula, Schipper Miklós, Sugár Géza, Süss Ernő, Tóth Béla, Viblitshausner Ödön, Winkler Jenő a VIII. osztályból, Agustich Jenő, Gál László, Goldfahn Mihály, Lázár Miklós, Návay Andor, Schäffer János, Sütő István és Tóth László a VII. osztályból.

A komoly szavalatban kifejtett tevékenységért 10—10 korona jutalmat kaptak : Kiss Ernő és Gruber András VIII. o. t. és Gál László VII. o. t., dícséretben részesültek : Sugár Géza VIII. o. t. és Schäffer János VII. o. t. Gyulai Pál VII. o. t. jutalma a vig szavalatért 10 korona.

A rendkívüli tagok szaválóversenyét a kör április 25-én tartotta meg. A komoly szavalatra 6-an, a vigra 3-an jelentkeztek. A komoly szavalatban kitűnt : Kolozs Lajos VI. o. t. és Miskolczy Gyula VI. o. t., akik közül az elsőnek jutalma 10, a másodiké pedig 8 korona, dícséretben részesült : Pity István VI. o. t., a vig szavalatért dícséret illeti meg Schiller János és Ábrahám Andor VI. o. tanulókat.

A tanári kar, hogy az ifjúság munkálkodását az iskolai tanulmányokkal jobban kapcsolatban tartsa, a különböző tantárgyak köréből pályatételeket tűzött ki. A meghatározott időig 12 tételről 28 dolgozat érkezett be, a melyek közül 20 jutalomra, 5 dícséretre volt érdemes, a többi 3 pedig figyelmen kívül maradt.

A tételek és pályanyertes kidolgozók a következők :

1. *A keresztény felebaráti szeretet, mint a társadalmi jólét előmozdítója.*

A kitűzött pályatételre négy dolgozat érkezett be. 10 korona jutalomra méltó a

„Jójjön el a földön is a Te országod“

jeligéjű dolgozat. Szerzője : Lázár Miklós VII. o. t. Könyvjutalmul a „Philoteát“ kapta a

„Szegények mindenkor vannak veletek“

jeligés dolgozat. Szerzője : Kiss Ernő, VIII. o. t. A

„Szeresd felebarátodat, mint önmagadat“

jeligével beadott dolgozat dícséretben részesült. Szerzője : Soós Károly, VII. o. t. A negyedik dolgozat nem jön tekintetbe.

2. *Madách „Az ember tragédiája“ és Goethe „Faust“-ja. Összehasonlító esztétikai fejtegetés.*

Pályázott három dolgozat. Az első díjat a forrásmunkák ügyes fölhasználásáért és a tétel helyes kidolgozásáért a

„Mondottam ember : Küzdj és bizva bízzál“ !

jeligéjű dolgozat nyerte el. Jutalma : 30 korona. Szerzője : Ortinau Mihály, VII. o. t. A

„... . . hasztalan rázod porláncodat,
Csatád hiú az Úrnak ellenében!“

jeligés 10 koronát nyert. Szerzője: Viblitzauser Ödön, VIII. o. t. A harmadik dolgozat jutalma: Berzsenyi Dániel munkái. Jeligéje:

„Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.“

Szerzője: Tóth Béla, VIII. o. t.

3. A középkori kolostori élet rajza legendaköltészetünk alapján. Beérkezett két dolgozat, mindakettő jutalomra méltó, tehát a Bakos Pali-alapítvány ez évi kamatában, 16 koronában a tétel kidolgozói osztozkodnak. Az egyiknek jeligéje:

„Sic itur ad astra!“

a másiké:

„Isten, király, haza!“

Szerzők: Lázár Miklós és Agustich Jenő, VII. o. t.

4. *Műfordítás Horatiusból* (Epod. 16.) *vagy Vergiliusból* (Aeneis XII. ének, 887–910 sor). Beérkezett 6 dolgozat (az első tételre 2, a másodikra 4.) Hat-hat korona jutalmat nyertek az:

„Exegi monumentum aere perennius.“

és a:

„Cecini pascua, rura duces“

jeligések. Szerzők: Viblitzauser Ödön és Faragó Sándor, VIII. o. t. Petiscus, Mythológiáját kapta jutalmul a „Turnus“ jeligéjű dolgozat. Szerzője: Pulitzer Sándor, VII. o. t.

Dícséretben részesülnek az:

„Eldorádó“ és az „Arma virumque cano“ jeligések. Szerzők: Kovács Ferenc, VII. o. t. és Faragó Sándor, VIII. o. t.

5. *A homérosi kor lelki világa*. A beadott két dolgozat közül az: „Énekeld meg Muzsa a Peleusfi Achilleus gyászos haragját!“

jeligés 10 korona jutalmat nyert. Szerzője: Agustich Jenő, VII. o. t., a másik dícséretben részesült. Jeligéje: „*Ἰνώθι σεαυτὸν*“ Szerzője: Hirschl Máttyás, VIII. o. t.

6. *A keresztény lovagkor rajza a Niebelung-énekekben*. Erre a tételre nem érkezett be pályamunka.

7. *A fantázia szerepe a művészetben*. Egy dolgozat érkezett be. Jutalma 10 korona. Jeligéje:

„A művészet főséges terebély fa
Királyi széknél pompásabb árnyéka.“

Szerzője: Kiss Ernő, VIII. o. t.

8. *A magyar királyi szék betöltése és a pragmatika-szankció.* Erre a tételre négyen pályáztak. Kiemelkedő dolgozat az „1723“ jeligés. Jutalma 20 korona. Szerzője: Singer István, VIII. o. t. A második dolgozat szintén szorgalmas munkálkodás eredménye és 10 korona jutalmat nyert. Jeligéje: „Éljen a király!“ Szerzője: Faragó Sándor, VIII. o. t. A harmadik dicséretre méltó. Jeligéje: *Historia est magistra vitae.*“ Szerző: Dobóczky Pál, VII. o. t.

9. *Az Újvilág fölfedezése, gyarmatosítása és hatása az európai államokra.* A két dolgozat közül a

„Szívet cseréljen az, ki hazát cserél!“

jeligéjü 10 korona jutalmat nyert. Szerző: Faragó Sándor, VIII. o. t. A „Csak egy világ volt; legyen kettő — mondá ő — és úgy lett“ jeligés dicséretre méltó: Szerző: Kovács Ferenc, VII. o. t.

10. Mennyiben szorulnak egymásra a növények és állatok táplálkozásukban. A beadott tartalmas dolgozat jutalma 20 korona.

„A természet az én szerelmesem!
Lombos karjával, a ki átölel,
S csók közt altat el hűs szellőivel.“

jeligés dolgozat szerzője: Kardos Mihály, VIII. o. t.

11. A törésmutató $\frac{\sinus i}{\sinus r} = n$ képletből levonható következtetések összeállítása. Űgyes csoportosítás jellemzi az:

... . És mondá az Úr: Legyen világosság!“

jeligés dolgozatot. Szerzője: Borota Braniszláv, VIII. o. t.

Jutalma 20 korona és Kaiser Fizikája.

12. *A síkháromszögtan és a gömbháromszögtan trigonometriájának hasonlósága.* Erre a tételre két dolgozat érkezett be. Mind a kettő érdemleges. Bizonyítása mélyebb és formaérzéke jobb a: „Σφαῖρα“ jeligés dolgozatnak. Jutalma 20 korona és Autenheumer, *Differential és integrál-számítás* könyve. Szerzője: Borota Braniszláv, VIII. o. t. A másik dolgozat 10 koronát nyert jutalmul. Jeligéje:

„Si licet parva componere magnis.“ Szerzője: Lőw Lipót, VII. o. t.

A pályázatok eredményét a május hó 19-én tartott ünnepélyes zárógyűlésen hirdette ki az intézet igazgatója, a mely ünnepély díszes közönség jelenlétében a következő tárgysorozat szerint folyt le:

1. Auber: Nyitány a „Domino negro“ című operához. Előadja: a főgimm. zenekara.

2. Beszéd. Mondja: Borota Braniszláv, VIII. o. t., az önképzőkör elnöke.
3. Szomory: Harró vezér. Szavalja: Agustich Jenő, VII. o. t.
4. Lipinszky: Concerte militaire. Zongorakisérettel hegedűn előadja: Süss Ernő, VIII. o. t.
5. Magyar népdalok. Előadja: a főgimn. vegyeskara.
6. Madách: Az ember tragédiája. I. felvonás, I. szín. Szavalja: Kiss Ernő, VIII. o. t.
7. Chopin: Polonaise. As-dur. Zongorán előadja: Joklicsek Emil, VIII. o. t.
8. Beszámolás az önképzőkör egész évi működéséről.
 - a) Titkári jelentés. Főolvasza: Schulz Károly, VIII. o. t.
 - b) A pályadolgozatok eredményének kihirdetése.
9. Gárdonyi: Én is mulattam. Előadja: Gyulai Pál. VII. o. t.
10. Haydn: G-dur simphonia. Allegretto. Előadja: a főgimnázium zenekara.

A önképzőkör tevékenységében kifejtett szorgalmukért külön jutalomban részesültek: Borota Braniszláv VIII. o. t., a ki az önképzőkör ezüstérmét, Schulz Károly, VIII. o. t., mint a kör jegyzője a Kisfaludy-díjat, 42 kor. értékű magyar szépirodalmi művet és Viblitzhauser Ödön, VIII. o. t., a ki a bronzérmét kapta. A zene- és énekkar buzgó tagjai közül a február hóban rendezett ünnepélyen begyűlt összegből 10–10 koronát kaptak jutalmul: Borota Braniszláv, Bruck Nándor, Joklicsek Emil, Mayer Antal, Sugár Géza, Süss Ernő, VIII. o. t. Lövész Antal, VII. o. t. és Farkas Ákos, VI. o. t. Könyvjutalomban részesült: Kiss Ernő, VIII. o. t.

A önképzőkör tagjainak gazdag és változatos tartalmú könyvtár állott rendelkezésre. A múlt iskolai év végén 1312 művet tartalmazott. 4272 korona 76 fillér értékben, a jelen évi gyarapodás a folyóiratokkal 65. mű 226 kor. 60 fill. értékben és így a könyvtár jelenleg 1377 munkából áll 4499 kor. 36 fill. értékben. A könyvtár gyarapodásának részletes kimutatását az ifjúsági könyvtár című rovatban közöljük.

A kör ezen iskolai évben is előfizetett a Századokra, a Történelmi Életrajzokra és Pótfüzeteire, a Philológiai Közölnyre és tagja volt a M. T. Akadémia könyvkiadó vállalatának.

Ezekben tüntettük föl röviden az ifjúsági önképzőkör jelen iskolai évi működését.

G) Gyorsírókör.

A Gabelsberger—Markovits-féle gyorsírást művelő és terjesztő gyorsírókörünk 1906. évi szeptember hó 13-án tartotta meg XXX. alakuló közgyűlését *Jakab Lajos* okl. gyorsírás tanár elnöklete alatt. A kör tisztviselőivé megválasztottak: ifj. elnök lett: Váradi Károly (VIII.), alelnök; Singer István (VIII.), titkár: Pulitzer Sándor (VII.), főjegyző: Hódi József (VII.), II. jegyző: Steiner Henrik (VI.), főkönyvtáros: Gömöri Endre (VI.), alkönyvtáros: Aczél Iván (VI.), pénztáros: Schäffer János (VII.), ellenőr: Schulz Károly (VIII.) és levelező: Gerő Elek (VII.). Előadók lettek: Váradi Károly VIII., Hergovits Jenő VII., Hódi József VII. a kezdőknél és Pulitzer Sándor (VII.) a haladóknál és gyakorlóknál.

A körnek a folyó tanévben 6 gyakorló, 39 haladó és 55 kezdő, összesen 100 tagja volt, a lefolyt 30 év alatt összesen 2807 tagja.

A kör az év folyamán egy alakuló, 6 rendes és egy záró közgyűlést tartott. Ugy a kezdők, mint a haladók 30—30 órában foglalkoztak a gyorsírással és így az önképzéssel. Az órák esütörtökön délután 3—5-ig és vasárnap 9—10-ig tartattak meg.

A kör összes kiadásai a 4 koronás tagsági díjakból fedeztettek. A kör tagjai a kör hivatalos lapját, a Szegedi Gyorsíró-t tagsági díjaik fejében kapták.

A tandíj 12 kor. volt. Teljes tandíjmentességet élvezett 32, fél-tandíjat fizetett 12, nagyobb mérséklést nyert 15 tanuló.

A gyorsírókör ez évi életében nevezetesebb mozzanatok:

I. A Budapesten megtartott orsz. őszi írásversenyre körünk 5 tagot küldött ki, akik sikeres pályázataikkal a következő eredményt érték el: Pulitzer Sándor a **220-as** fokon 1. 4. 4. hibával elismerő okiratot, a **180-as** fokon hibátlan dolgozatával 2 aranyat, Hergovits Jenő 0. 1. 1. hibával 1 aranyat, Hódi József 0. 1. 3. hibával 1 aranyat, Schäffer János 0. 1. 4. hibával díszművet, a **150-es** fokon Váradi Károly hibátlan dolgozatával 1 aranyat nyert. Ezenkívül u. e. fokon Hódi József, Schäffer János, Hergovits Jenő adtak be jó pályamunkákat.

II. Körünk több tagja elsajátította a Nagy Sándor-féle népszerű gyorsírást s a kitűzött pályázaton is résztvettek. Így Pulitzer Sándor az iskolai versenyíráson (vitairás), I. díjat; Hergovits Jenő pedig a népszerű szabatos versenyíráson II. díjat nyert.

III. Körünk az idén is belépett az Orsz. Diák Gyorsírósövetségbe 1 tagsági jeggyel. Gyűlésein a kört Barabás Béla jh., körünk volt ifj. elnöke képviselte. Ezenkívül alapító tagja az Országos Magyar Gyorsíró Egyesületnek és a Szegedi Gyorsírók Egyesületének.

IV. Körünk az összes hazai szaklapokat több példányban rendelte

meg a tagok szakképzettségének előmozdítására, a „Szegedi Gyorsíró“ a kör hivatalos lapja lévén, azt minden tag tagsági díja fejében kapta.

V. Körünk elnökét, *Jakab Lajos* okl. gyorsírót szép kitüntetés érte, amennyiben a szegedi állami felső kereskedelmi iskola Vikár-gyorsíróköre, a szegedi tanítónőképző-intézet gyorsíróköre és a szegedi városi polgári leányiskola gyorsíróköre tb. tagjává választották.

VI. Ugyancsak körvezető tanár végzi a Szegedi Gyorsírók Egyesületének nagyszabású akcióját, a *nemzetközi gyorsírási kiállítás, országos és nemzetközi gyorsírókongresszus és országos versenyírás előkészületi munkáját*, mely iránt nemcsak hazánkban, de messze túl annak határain, sőt Amerikából, Ázsiából is élénk érdeklődés és rokonszenv mutatkozik. A kiállítás költségeihez körünk 50 kor. pénzösszeggel és 100 kor. értékű könyvadománnyal járult. Egyben elhatározta körünk, hogy könyvtárát kiállítja és tagjai stenogramokkal vesznek részt a kiállításon. Körünk tagjai közül többen segédkeztek a körvezető tanárnak nagy és fáradtságos munkájában.

VII. Körünk tagjai közül többen vettek részt a szegedi országos szabatos levelező és vitairási pályázatokon, hol is díjra érdemesen pályáztak a levelezőírási pályázaton: *Várad Károly VIII.*, *Hergovits Jenő VII.*, *Hódi József VII.*, *Steiner Henrik VI.*, *Gál László VII.*, *Soós Károly VII.*, *Aczél Iván VI.* Dicséretet érdemeltek: *Schmidt Károly V. b.*, *Bondi György V. b.*, *Blau Izidor V. a.*

A vitairási versenyen díjat nyert: *Pulitzer Sándor VII.*, *Schäffer János VII.*, dicséretet nyert: *Hódi József VII.*, *Hergovits Jenő VII.* oszt. tanulók.

VIII. A kör könyvtára az idén 40 művel gyarapodott, részint vétel, részint adományozás folytán. A tagok részére jól szerkesztett könyvjegyzék áll rendelkezésre, melyet *Várad Károly* ifj. elnök szerkesztett s amelyet a kör kinyomatott 500 példányban. Használta a könyvtárt 50 tag, a használati forgalom 250 műre terjedt ki.

IX. Körünk tagjai közül többen érvényesítették gyorsírói képességüket kínálkozó alkalmaknál. A vasútasok szövetségének januárban Szegeden megtartott nagygyűlésén elhangzott összes beszédeket *Várad Károly VIII.*, *Pulitzer Sándor VII.* és *Hódi József VII.* o. tanulók gyorsírták s ezek a beszédek a szövetség hivatalos lapjában szószerint megjelentek.

X. Körvezető tanár a folyó tanévben tanfolyamvezetői vizsgát létesített azon jobb gyorsírók számára, kik mint előadók szerepelnek a gyakorló órákban. Előadói állásra csakis VI–VIII. osztálybeli tanulók pályázhatnak. Körvezető tanár az előadók vizsgáját minden tanév elején tartja meg.

XI. A tanévben kifejtett tevékenységükért, buzgóságukért és szorgalmukért külön dicséretet érdemelnek: *Várad Károly* (VIII.) ifj. elnök,

ki a kör könyvtárát rendezte, arról könyvjegyzéket készített s a tanárelnököknek segített a gyorsíráskiállítás munkálataiban, és azonkívül az előadói tisztet is példás buzgalommal töltötte be; nemkülönben *Pulitzer Sándor* (VII.) titkár, ki nemcsak szép és szabatos írásával tűnik ki, hanem gyakorlati gyorsírói rátermettségével is emeli körünk színvonalát. Pulitzer autografálja úgy a „Szegedi Gyorsíró“, mint a „Gyorsírási Szemle“ melléklapját, ő autografálta Kún Gyula nagyváradi tanár két gyorsírási tankönyvét is. Elismerést érdemelnek még: Schaffer János (VII.), Hergovits Jenő, Hódi József, Kulinyi Ernő, Pulitzer Jenő, Deutsch Imre, Erdélyi Gyula, Deutsch Ármin, Blau László.

XII. Körünk június 16-án tartotta meg évváró vizsgálatát *Floderer Imre* főgimn. tanár elnöklete alatt, *Szinger Kornél* igazgató jelenlétében.

Vizsgálat után évváró közgyűlés volt, melyen a titkár szépen megszerkesztett jelentésben számolt be a kör idei működéséről. Időhiánya miatt a versenyírást ezen alkalommal nem tartottuk meg, hanem június 22-ikére halasztottuk el s így ezen versenyírás eredményéről jelen Értesítőben nem emlékezhetünk meg.

XIII. Tájékoztatásul felemlítjük, hogy a jövő tanévben is, mint eddig III—VIII. oszt. tanulók lehetnek a kör tagjai. A tagsági-díj 4 korona, amelyért a gyorsírókör hivatalos lapját is kapják a tagok. A tandíj 12 korona. *Tagsági-díj fizetése alól senki fel nem menthető.* A kör-vezető tanár a tandíjat mérsékeli, sőt teljesen elengedi méltánylást érdemlő esetekben. Ez iránt azonban a beiratkozás alkalmával írásbeli kérvényt kell beadni s a kérelmet indokolni. Úgy a tagsági-, mint a tandíj, részletekben törleszthető. *Aki a tanfolyamba beiratkozott, az év-közben ki nem maradhat s úgy a tagsági-, mint a tandíjat is köteles lesz megfizetni. A gyorsírótanfolyamba csak azok a tanulók vétetnek fel, kiknek szülői a tagsági- és tandíjak megfizetéséért írásilag vállalnak felelősséget.*

H) A főgimnázium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói 1906—1907. tanévben.

a) Ösztöndíjasok.

1. Ábrahám Andor VI. oszt. tanuló a Millenniumi ösztöndíj-alapítványból évi 200 koronával.

2. Ábrahám Gyula VII. oszt. tanuló a Makra-féle alapítványból évi 154 koronával.

3. Borota Braniszláv VIII. oszt. tanuló a Trandafil János és Mária-féle alapítványból évi 1000 koronával.

4. Dulovics Aladár IV. B) oszt. tanuló a jövedéki bírság alapból évi 200 koronával.

5. Dulovics Antal I. B) oszt. tanuló a jövedéki bírság alapból évi 120 koronával.

6. Dulovics Elemér I. B) oszt. tanuló a jövedéki bírság alapból 120 koronával.

7. Fluck Endre V. A) oszt. tanuló az Alapy-féle alapítványból évi 300 koronával.

8. Gunda Gyula V. A) oszt. tanuló a Zombory András és neje Fehér Anna-féle alapítványból évi 240 koronával.

9. Juhász József VII. oszt. tanuló az Alapy-féle alapítványból évi 420 koronával.

10. Kovács József VII. oszt. tanuló a Sály Mihály-féle alapítványból évi 374 kor. 35 fillérrel.

11. Křesadlo József III. B) oszt. tanuló az Osztrák-magyar Államvasút-Társaság bányafelügyelősége jubileumi ösztöndíjából 500 koronával.

12. Kynsburg Károly IV. B) oszt. tanuló a Vetró Sándor-féle alapítványból évi 125 kor. 66 fillérrel.

13. Mészáros Ferenc II. B) oszt. tanuló a Rózsa Ferenc-féle alapítványból évi 200 koronával.

14. Miklós Károly III. B) oszt. tanuló a Bésán-féle alapítványból évi 200 koronával.

15. Miskolczy Gyula VI. B) oszt. tanuló a Rózsa Ferenc-féle alapítványból évi 200 koronával.

16. Návay Andor VII. oszt. tanuló az Alapy-féle alapítványból évi 420 koronával.

17. Oltványi József VIII. oszt. tanuló az Oltványi István-féle alapítványból évi 226 kor. 50 fillérrel.

18. Palócz Sándor VII. oszt. tanuló a Jettim József-féle alapítványból évi 160 koronával.

19. Rafner Béla III. A) oszt. tanuló a Kárász Anna-féle alapítványból évi 800 koronával.

20. Takács Zoltán IV. B) oszt. tanuló a Németh Ignác-féle alapítványból évi 120 koronával.

21. Valentini Ágoston VIII. oszt. tanuló a Bonnaz püspök-féle alapítványból évi 174 kor. 68 fillérrel. (1906. évi kamat, odaitéltetett 1906. jul., folyósított 1907. január havában.)

Az évi ösztöndíj összesen 6255 korona 19 fillér.

b) Az intézet jutalmazott tanulói.

I. A vallásban tanúsított jeles előmenetelért:

Gaberdeén Ferenc VIII. oszt. tanuló az Ebner-féle alapítványból 50 koronával.

II. A magyar nyelvben és irodalomban tett jeles előmenetelért:

Schulz Károly VIII. oszt. tanuló a Kisfaludy-Társaságtól alapított Kisfaludy jutalomból 42 korona értékű magyar szépirodalmi művekkel.

III. A magyar nyelv elsajátításában tett jeles előmenetelért:

Struber Géza V. A) oszt. tanuló a „Magyar Gábor 30 éves tanári működésének emlékére régi tanítványai által tett alapítvány“-ból 40 koronával.

IV. A magyar történelemben tanúsított jeles előmenetelért:

Dobai János VIII. oszt. tanuló a „Szinger Kornél és Bakos Pali alapítvány“-ból 40 koronával.

V. Jó magaviselet- és előmenetelért:

1. Bózsó István III. A) oszt. tanuló a Sobay-féle alapítványból 50 kor. 40 fillérrel.

2. Bezdány Mihály IV. B) oszt. tanuló a Sobay-féle alapítványból 50 kor. 40 fillérrel.

3. Halasi Antal II. A) oszt. tanuló Debreczeni János egri apátkanonok adományából 40 koronával.

4. Szőke Gyula II. B) oszt. tanuló Debreczeni János egri apátkanonok adományából 40 koronával.

5. Váradi Károly VIII. oszt. tanuló Debreczeni János egri apátkanonok adományából 60 koronával.

6. Farkas István ifj. VI. oszt. tanuló Debreczeni János apátkanonok adományából 60 koronával.

7. Hirschl Mátyás VIII. oszt. tanuló a „Régi szegedi főgimnáziumi tanulók alapítványá“-ból 88 koronával.

8. Az 1870-ben érettek jutalomdíjának ez évi kamatából Ortinau Mihály VII. oszt. tanuló 60 koronával. (Ezen jutalomdíj kamatát az 1905—1906. tanévben is ugyanezen tanuló kapta. Az Értesítőből véletlenül kimaradt.)

9. Halasi Ferenc I. A) oszt. tanuló a Cserveny-féle alapítványból 2 koronával. (Kiegészítve 10 K.-ra névtelenek adományából.)

10. Vastagh László VIII. oszt. tanuló Dobszay Antal pécsi olvasókanonok alapítványából 80 koronával.

11. Dobóczky Pál VII. oszt. tanuló Dobszay Antal pécsi olvasókanonok alapítványából 80 koronával.

12. Kurusa József IV. A) oszt. tanuló a Cajus Gábor és neje Abelesz Regina alapítványából 81 koronával.

13. Apró Dezső VI. oszt. tanuló a Pap József-féle családi alapítványból 200 koronával.

14. Kovács János-alapítvány 12 kor. kamatából ruhasegélyben részesült egy II. B) oszt. szegény tanuló.

15. Az Eisenstädter—Cserép-alapítvány jelen évi kamatait, 40 – 40 koronát, a jövő tanévi iskolakönyvek, író- és rajzeszközök beszerzésére Gömöri Endre VI. és Jakob Károly VI. oszt. tanulók kapják.

16. A ministrálásban kifejtett buzgóságáért könyvjutalomban részesült: Gallyas János II. B) oszt. tanuló, ki Hám József tanár úr szívésségéből Hock Vigasztalások könyvét kapja.

17. A zene- és énekkar régi, buzgó tagjai: Borota Braniszláv, Süss Ernő, Jokliček Emil, Sugár Géza, Bruck Nándor, Mayer Antal VIII., Lövész György VII., Farkas Ákos VI. oszt. tanulók 10 – 10 korona jutalmat kaptak.

Könyvjutalmat nyertek: Kiss Ernő és Tóth Béla VIII., Ábrahám András és Tarján Pál VI. oszt. tanulók.

18. A rajzolásban tett jeles előmenetelükért buziási Eisenstädter Róbert úr ajándékából egy-egy festő-kasettát kaptak: Vastag László VIII., Lőrinczy Endre VI. oszt. tanulók.

Könyvjutalomban részesültek: Sevity Miroszláv VIII., Zeisler István VII., Fürtös Béla V. A) és Ujj György IV. B) oszt. tanulók.

19. Az egészségtanban tanúsított jeles előmenetel jutalmául Dobóczky Pál VII. oszt. tanuló az Országos Közegészségügyi Egyesülettől Elismerő okirat kíséretében az Egészség c. folyóiratot kapta.

20. Jó magaviseletük és jeles előmenetelükért könyvjutalomban részesültek: Klucsik István, Fellegi Andor, Radványi Géza I., Berger László, Erczbrucker Aladár II., Kátay Lajos, Kraxner György, Molnár Miklós, Gergő András, Strubert Ferenc, Urbán István III., Rónay Tibor, Wagner Ernő, Halas István IV., Pulitzer Izsó, Strubert Géza, Schmidt Károly V., Ábrahám Andor, Weigand János VI., Lázár Miklós, Dobóczky Pál, Fischer Marcel és Zauner István VII. oszt. tanulók.

Tanári kar.

A) A kötelezett tantárgyak tanárai.

Sorszám	A tanár neve és tanári minősége	Szolg. évei- nek száma	Tantárgyak, amelyek előadott	Osztályok, amelyekben előadott	Heti óráinak száma	Észrevételek
1	Szinger Kornél r. tanár	19	Filozófiai prope- deutika	VIII.	3	Igazgató.
2	Babos Dezső r. tanár	1	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv Görögpótló iro- dalmi tanulmány	I. A. I. A. V. A. I. A. V. A. V. B.	19	Az I. A. osztály főnöke, az ifj. nagyobb könyvtár gondnoka.
3	Baksay József r. tanár	20	Latin nyelv Görög nyelv Görögpótló iro- dalmi tanulmány	V. A. V. A. V. B. VI. VIII.	18	Az V. A. osztály főnöke, a filológiai szertár őre.
4	Bite Béla r. tanár	13	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	II. A. II. A. II. A. VI.	18	A II. A. osztály főnöke.
5	Bontó József r. tanár	17	Magyar nyelv Latin nyelv Német nyelv Szépirás	III. A. III. B. III. A. III. B I A.	19	A III. A. osztály főnöke.
6	Both Ferenc dr. r. tanár	14	Vallástan Magyar nyelv és irodalom Latin nyelv Görögpótló iro- dalmi tanulmány	VI. VIII, VII. VIII. VII. VII.	18	A VII. osztály főnöke, főgimn. hitszónok, az ifj. önképzőkör vezetője.

Sorszám	A tanár neve és tanári minősége	Szolg. évei- nek száma	Tantárgyak, amelyek előadott	Osztályok, amelyekben előadott	Heti órái- nak száma	Észrevételek
7	Gzimmermann Pál r. tanár	7	Vallástan Történelem Földrajz Természetrajz Szépírás	IV. B. III. A. IV. B. VII. I. C. III. A. I. C. II A.	19	A IV. B. osztály főnöke, a földrajzi szertár gondnoka.
8	Fekete Ipoly r. tanár	23	Vallástan Latin nyelv Görög nyelv	II. B. III. B. III. B. VIII. VIII.	18	A VIII. osztály főnöke.
9	Floderer Imre r. tanár	9	Földrajz Természetrajz	I. A. II. B. I. A. II. B. IV. B. V. A. V. B.	19	A természetrajzi és vegytani szertár őre.
10	Forgács János dr. r. tanár	3	Magyar nyelv Német nyelv	IV. B. V. B. IV. A. IV. B. V. A. V. B.	19	Az V. B. osztály főnöke, az új. kisebb könyvtár gonunoka.
11	Frank István r. tanár	12	Természettan Mennyiségtan	VII. I. A. I. C. VI. VII.	19	A természettani szertár őre, az új. segélyző-egylet felügyelője.
12	Hám József r. tanár	36	Magyar nyelv Latin nyelv Szépírás	II B. II. B. IV. B. II. B.	18	A II. B. osztály főnöke.
13	Hogyor József r. tanár	5	Természettan Mennyiségtan	VIII. II. B. III. A. IV. A. IV. B. VIII.	19	
14	Kátay Lajos világi, r. tanár	23	Rajzoló geometria	I. C. III. A. III. B.	7	Főreáliskolai ren- des és gimnáziumi kisegítő rajztanár
15	Kiss István r. tanár	4	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv Szépírás	IV. A. IV. A. IV. A. V. B. I. C.	19	A IV. A. osztály főnöke, hitelemző. a tanári könyvtár őre.

Sorszám	A tanár neve és tanári minősége	Szolg. ével-nek száma	Tantárgyak, amelyeket előadott	Osztályok, amelyekben előadott	Heti óráinak száma	Észrevételek
16	Nagy József r. tanár	2	Földrajz Mennyiségtan	III. B. I. B. II. A. III. B. V. A. V. B.	19	A III. B. osztály főnöke.
17	Nováky Bertalan világi, r. tanár	35	Rajzoló geometria Szabadkézi rajz	I. A. I. B. II. A. III. B. IV. A. IV. B. V–VIII.	22	A rajzszertár öre.
18	Prelogg József r. tanár	9	Magyar nyelv Görögpótló irodalmi tanulmány Német nyelv	VI. VI. III. A. VI. VII. VIII.	19	A VI. osztály főnöke, az ének- és a zenekar vezetője.
19	Salánky István r. tanár	18	Történelem	III. B. IV. A. V. A. V. B. VI. VIII.	18	Az érem- és régiségár öre, az intézet évkönyvének vezetője.
20	Sebes Ferenc a hittudományok licentiatusa, r. hittanár	1	Vallástan Magyar nyelv Latin nyelv	I. C. III. A. V. A. V. B. VII. I. C. I. C.	19	Az I. C. osztály főnöke, hitelemző.
21	Simonides István r. tanár	20	Magyar nyelv Latin nyelv Görög nyelv	I. B. I. B. VII.	16	Értekezletti jegyző.
22	Timina Ödön világi, r. tanár	21	Testgyakorlás	I–VIII.	28	A tornaszerek felügyelője.
23	Torma Károly r. tanár	3	Vallástan Földrajz Természetrajz Szépiprás	I. B. I. B. II. A. I. B. II. A. IV. A. VI. I. B.	19	Az I. B. osztály főnöke.

B) A más vallású tanulók hitoktatói.

1. Bereczk Sándor, a szegedi ev. ref. egyház lelkésze, tanította az ev. ref. vallású tanulókat heti 3 órában, az állami főreáliskola helyiségében.

2. **Lów Immánuel dr.**, Szeged és kerülete főrabija, tanította az izraelita vallású tanulókat heti 5 órában, az állami főreáliskola helyiségében.
3. **Nestor Romulus**, magyar-csanádi gör. kel. román segédlelkész, tanította a gör. kel. román tanulókat heti 1 órában, az állami főgimnázium helyiségében.
4. **Sevity Lázár**, szegedi gör. kel. szerb plébános, tanította a gör. kel. szerb tanulókat heti 2 órában, a városi főgimnázium helyiségében.
5. **Thomay József**, szegedi ág. hitv. ev. lelkész, tanította az ág. ev. hitv. tanulókat heti 5 órában, az állami főreáliskola helyiségében.

C) A nem kötelezett tantárgyak tanárai.

1. **Bite Béla**, főgimn. r. tanár, a francia nyelv képesített rendkívüli tanára, tanította a francia nyelvet heti 4 órában.
2. **Jakab Lajos**, déli vasúti ellenőr, okl. gyorsíró, tanította a gyorsírást heti 2 órában.
3. **Nováky Bertalan**, főgimn. rajztanár, tanította a szabadkézi rajzot heti 4 órában.
4. **Prelogg József**, főgimn. r. tanár, tanította az éneket heti 4 órában.

D) Iskola-orvos és egészségtan-tanár.

1. **Gidófalvy Béla dr.**, honvéd ezredorvos, az egészségtan képesített tanára, tanította az egészségtant a VII. osztályban, heti 2 órában.
-

Előadott tananyag.*

Első A., B. és C. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Babos Dezső*, B. osztályban: *Torma Károly*, C. osztályban: *Sebes Ferenc*.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv: Kis katekizmus. Tanárok: I. A. osztályban: *Babos Dezső*, I. B. osztályban: *Torma Károly*, I. C. osztályban: *Sebes Ferenc*.

Magyar nyelv, heti 5 órában. Tankönyv: Szinnyei dr. Iskolai magyar nyelvtan és olvasókönyv. Tanárok: I. A. osztályban: *Babos Dezső*, I. B. osztályban: *Simonides István*, I. C. osztályban: *Sebes Ferenc*.

Latin nyelv, heti 6 órában. Tankönyv: Cserép József dr. Latin nyelvtan. U. a. Latin olvasó- és gyakorlókönyv. Tanárok: I. A. osztályban: *Babos Dezső*, I. B. osztályban: *Simonides István*, I. C. osztályban: *Sebes Ferenc*.

Földrajz, heti 3 órában. Tankönyv: Körösi Albin, Földrajz, I. r. Tanárok: I. A. osztályban: *Floderer Imre*, I. B. osztályban: *Torma Károly*, I. C. osztályban: *Czimmermann Pál*.

Természetrajz, heti 2 órában. Tankönyv: Ormándy Miklós dr. Természetrajz. Tanárok: I. A. osztályban: *Floderer Imre*, I. B. osztályban: *Torma Károly*, I. C. osztályban: *Czimmermann Pál*.

Számтан, heti 4 órában. Tankönyv: Suták József dr., Számтан. Tanárok: I. A. és I. C. osztályban: *Frank István*, I. B. osztályban: *Nagy József*.

Rajzoló mértan, heti 3 órában. Tankönyv: Huszka, Rajzoló geometria, I. r. Tanárok: I. A. és B. osztályban: *Nováky Bertalan*, I. C. osztályban: *Kátay Lajos*.

Szépírás, heti 1 órában. Tanárok: I. A. osztályban: *Bontó József*, I. B. osztályban: *Torma Károly*, I. C. osztályban: *Kiss István*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

* A tananyag elméleti részét az Utasítások szerint végeztük el s így itt nem közöljük.

Második A. és B. osztály.

Osztályfőnökök : A. osztályban : *Bite Béla*, B. osztályban : *Hám József*.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv : Pokorny Emánuel dr., Ószövetségi bibliai történetek. Tanárok : II. A. osztályban : *Bite Béla*, II. B. osztályban : *Fekete Ipoly*.

Magyar nyelv, heti 5 órában. Tankönyv : Szinyei dr., Iskolai magyar nyelvtan és olvasókönyv, II. r. Tanárok : II. A. osztályban : *Bite Béla*, II. B. osztályban : *Hám József*.

Latin nyelv, heti 6 órában. Tankönyv : Cserép József dr., Latin nyelvtan. U. a. Latin olvasó- és gyakorlókönyv. Tanárok : II. A. osztályban : *Bite Béla*, II. B. osztályban : *Hám József*.

Földrajz, heti 3 órában. Tankönyv : *Kőrösi Albin*, Földrajz, II. r. Tanárok : II. A. osztályban : *Torma Károly*, II. B. osztályban : *Floderer Imre*.

Természetrajz, heti 2 órában. Tankönyv : Ormándy Miklós dr., Természetrajz, II. osztály számára. Tanárok : II. A. osztályban : *Torma Károly*, II. B. osztályban : *Floderer Imre*.

Számтан, heti 4 órában. Tankönyv : Suták József dr., Számтан. Tanárok : II. A. osztályban : *Nagy József*, II. B. osztályban : *Hogyor József*.

Rajzoló mértan, heti 3 órában. Tankönyv : Gerevich dr., Rajzoló geometria, II. r. Tanár : *Nováky Bertalan*.

Szépírás, heti 1 órában. Tanárok : II. A. osztályban : *Czimmermann Pál*, II. B. osztályban : *Hám József*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár : *Timina Ödön*.

Harmadik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök : A. osztályban : *Bontó József*, B. osztályban : *Nagy József*.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv : Pokorny Emánuel dr., Bibliai történet. Tanárok : III. A. osztályban : *Sebes Ferenc*, III. B. osztályban : *Fekete Ipoly*.

Magyar nyelv, heti 4 órában. Tankönyv : Szinyei József dr., Rendszeres magyar nyelvtan. U. a. Magyar olvasókönyv, III. r. Tanár : *Bontó József*.

Latin nyelv, heti 6 órában. Olvasmányok : Corn. Neposból : Miltiades, Themistocles, Aristides. Liviusból : Menenius Agrippa. Cn. Marc. Coriolanus. Phaedrusból : Lupus et agnus ; Ranae regem petierunt ; Graculus superbus et pavo ; Vacca, capella, ovis et leo ; Lupus et

gruis; Lupus et vulpes; Cicada et noctua. Tankönyv: Cserép József dr. Latin mondattan. U. a. Latin olvasókönyv. Tanárok: III. A. osztályban: *Bontó József*, III. B. osztályban: *Fekete Ipoly*.

Német nyelv, heti 4 órában. Tankönyv: Szemák dr., Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv, I. r. Tanárok: III. A. osztályban: *Prelogg József*, III. B. osztályban: *Bontó József*.

Történelem, heti 3 órában. Tankönyv: Jászai Rezső dr., Magyarország története. Tanárok: III. A. osztályban: *Czimmermann Pál*, III. B. osztályban: *Salánky István*.

Földrajz, heti 2 órában. Tankönyvek: Kőrösi Albin, Földrajz, II. r. és Vörös Cyrill dr., Matematikai és fizikai földrajz elemei. Tanárok: III. A. osztályban: *Czimmermann Pál*, III. B. osztályban: *Nagy József*.

Számтан, heti 3 órában. Tankönyv: Suták József dr., Számтан. Tanárok: III. A. osztályban: *Hoggyor József*, III. B. osztályban: *Nagy József*.

Rajzoló mértan, heti 2 órában. Tankönyv: Gerevich dr., Konstruktív planimetria. Tanár: *Kátay Lajos*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

Negyedik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Kiss István*, B. osztályban: *Czimmermann Pál*.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv: Gerely I., Róm. kath. szertartásban. Tanárok: IV. A. osztályban: *Kiss István*, IV. B. osztályban: *Czimmermann Pál*.

Magyar nyelv, heti 4 órában. Olvasmány: Arany János Toldija. Tankönyv: Négvesy László dr., Stilisztika I. r. — Arany János, Toldi. Magyarizta Lehr A. Tanárok: IV. A. osztályban: *Kiss István*, IV. B. osztályban: *Forgács János dr.*

Latin nyelv, heti 6 órában. Prózai olvasmány Julius Caesarból A helvetiusok kivándorlása, Caesar háborúja Ariovistussal, A gallusok és germánusok szokásai. Költői olvasmány Ovidiusból: Az emberiség korszakai, Daedalus és Icarus, Philemon és Baucis, Orpheus és Eurydice. Tankönyv: Cserép József dr., Latin mondattan. U. a. J. Caesar: Commentarii de bello Gallico, U. a. P. Ovidius: Metamorphoses, Kempf—Cserép: Stílusgyakorlatok. Tanárok: IV. A. osztályban: *Kiss István*, IV. B. osztályban: *Hám József*.

Német nyelv, heti 3 órában. Tankönyv: Szemák dr., Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv, II. r. Tanár: *Forgács János dr.*

Történelem, heti 3 órában. Tankönyv: Jászai Rezső dr., Magyarország története II. r. Tanárok: IV. A. osztályban: *Salánky István*, IV. B. osztályban: *Czimmermann Pál*.

Természetrész, heti 3 órában. Tankönyv: Ormándy Miklós dr., Növénytan. Tanárok: IV. A. osztályban: *Torma Károly*, IV. B. osztályban: *Floderer Imre*.

Algebra, heti 3 órában. Tankönyv: Suták József dr., Algebra. Tanár: *Hogyor József*.

Rajzoló mértan, heti 2 órában. Tankönyv: Gerevich dr., Konstruktív planimetria. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

Ötödik A. és B. osztály.

Osztályfőnökök: A. osztályban: *Baksay József*, B. osztályban: *Forgács János* dr.

Vallásan, heti 2 órában. Titz A. dr., Kath. hittan. Tanár: *Sebes Ferenc*.

Magyar nyelv, heti 3 órában. Kötelező magán olvasmányok: Zrínyi. A török áfium ellen való orvosság; Pázmány Péter válogatott beszédei; Hodegus; Kazinczy levelei; Kölesey beszédei; Gyulai emlékbeszédei; Faludi elbeszélései; Arany. Toldi estéje. Tankönyv: Négyesy L., Retorika. Tanárok: V. A. osztályban: *Babos Dezső*, V. B. osztályban: *Forgács János* dr.

Latin nyelv, heti 6 órában. Prózaolvasmány: Cicerónak beszédei Cn. Pomp. fővezérsége érdekében és A. Licinius Archias ügyében. Költői olvasmány: P. Ovidius Fastijából: Hercules legyőzi Cacust. Róma alapítása. Remus halála. Lemuria. A nőrablás. Romulus halála. Terminalia. A Fabiusok hősi vállalata és halála. Tankönyv: Rácz Soma. Cie. de imp. Cn. Pomp. Geréb József dr., Cicero védőbeszéde A. Licinius Archias ügyében. Cserép József dr. Szemelv. P. Ovidius Naso műveiből. Tanárok: V. A. osztályban: *Baksay József*, V. B. osztályban: *Kiss István*.

Görög nyelv, heti 5 órában. Tankönyv: Maywald József dr., Görög nyelvtan. Ugyanattól: Görög gyakorlókönyv. Tanár: *Baksay József*.

Görögptőló irodalom, heti 3 órában. Szemelvények Tinódi Gyöngyösi, Mindszenti, Kemény János és Bethlen Miklós gróf műveiből. Néhány kuruc dal. Homeros Iliása és Odysseiája. Szemelvények Herodotos I—IX. könyvéből. Tankönyv: Badies Ferenc dr., Magyar irodalmi olvasókönyv, I. r. Csengeri dr., Homeros Iliása. Gyomlai Gy. dr., Homeros Odysseiája. Geréb dr., Szemelvények Herodotos történeti művéből. Schill, Görög régiségek és a görög művészet története. Tanár: *Babos Dezső*.

Német nyelv, heti 3 órában. Tankönyv: Szemák dr., Német olvasókönyv, III. r. Ugyanattól: Német nyelvtan. Tanár: *Forgács János* dr.

Történelem, heti 3 órában. Tankönyv: Szölgvény János. Az ókor története. Tanár: *Salánky István*.

Természetrajz, heti 3 órában Tankönyv: Ormándy Miklós dr., Állattan. Tanár: *Floderer Imre*.

Mennyiségtan, heti 3 órában. Tankönyvek: Suták József dr., Algebra és Lóky Béla dr., Geometria. Tanár: *Nagy József*.

Görögptőló rajz, heti 2 órában. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

Hatodik osztály.

Osztályfőnök: Prelogg József.

Vallástan, heti 2 órában. Titz A. dr. Erkölestan. Tanár: *Both Ferenc* dr.

Magyar nyelv, heti 3 órában. Kötelező magán olvasmányok: Zrinyi, Szigeti veszedelme; Jósika, Abafi; Eötvös, A falu jegyzője; Jókai, Az új földesúr; Arany, balladái; Kisfaludi Károly, Kérők; Sophokles, Elektra; kisebb költői szemelvények Petőfi és a jelesebb lírikusok műveiből. Tankönyv: Négvesy L., Poetika olvasmányokkal. Shakespeare, Julius Caesar; Vörösmarty, Két szomszédvár. Ford. Petőfi, magyarázta Növy. Tanár: *Prelogg József*.

Latin nyelv, heti 5 órában. Olvasmány: Livius XXII. könyve és P. Verg. Mar. Aen. I. és II. éneke. — Tankönyv: Bartal-Malmosi, T. Livii ab urbe condita I. XXI. és XXII. Cserép dr., Szemelvény Verg. Aeneiséből. Tanár: *Bite Béla*.

Görög nyelv, heti 5 órában. Olvasmány: Xen. An. I. **1.** 1—9. **2.** 1—19. **3.** 1—7. 13—21. **4.** 1—18. **5.** 1—9., 13—17. **6.** I. és 6—7. **7.** 1—4. **8.** 12—20., 25—29., IV. 7. 19—27. Xen. Mem. II. 1., 21—34., II. 2. Szemelvények a görög lírikusokból. Tankönyv: Maywald József dr., Görög nyelvtan. U. a. Görög gyakorló és olvasókönyv. Tanár: *Baksay József*.

Görögptőló irodalom, heti 3 órában. Szemelvények a görög és magyar líra termékeiből. Sophokles, Antigoneja tartalmi és szerkezeti szempontból. Tankönyv: Badies Ferenc dr., Magyar olvasókönyv. Antigone, Sophokles tragédiája. Magy. Csiky Gergely, Schill S., Görög régiségek és a görög művészet története. Tanár: *Prelogg József*.

Német nyelv, heti 3 órában. Olvastattak Goethe, Schiller, Bürger és Heine válogatott balladái: Erlkönig. Der Fischer. Der Sänger. Der Zauberlehrling. Johanna Sebus. Der Handschuh. Der Ring des Polyk-

rates. Der Graf von Habsburg. Die Bürgerschaft. Die Kraniche des Ibykus. Das Lied vom braven Mann. Die Lorelei. Tankönyv: Szemák dr., Német olvasókönyv, III. r. Tanár: *Prelog József*.

Történelem, heti 3 órában. Tankönyv: Szőlgyémy János, Középkor és Újkor a westfaliai békéig. Tanár: *Salánky István*.

Természetráajz, heti 3 órában. Tankönyv: Ormándy Miklós dr., Ásványtan és Chémia. Tanár: *Torma Károly*.

Menyisógtan, heti 4 órában. Tankönyv: Suták József dr., Algebra. Lóky Béla dr., Geometria. Tanár: *Frank István*.

Görögpótló rajz, heti 2 órában. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

Hetedik osztály.

Osztályfőnök: Both Ferenc dr.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv: Titz Antal dr., Katholikus egyháztörténelem. Tanár: *Sebes Ferenc*.

Magyar nyelv, heti 3 órában. Az irodalomtörténeti anyaggal kapcsolatosan szemelvények olvastattak az írók műveiből. Kötelező magán olvasmányok: A Margit- és a Katalin-legenda; szemelvények a kódexek irodalmából; Tinódi, Balassa, Pázmány, Mikes, Faludi, Gyöngyösi munkái; szemelvények a régi magyar népies költészetből; Csokonai, Dorottya; Kazinezy versei és Pályám emlékezete; a Mondolat és a felelet; Kisfaludy Sándor regéi; Kölesey válogatott versei és prózai munkái; Katona, Bánk bán; Gyulai, Emlékbeszédék; Erdélyi, Kritikai tanulmányok; Arany, Bánk bán tanulmányok; Kármán, Fanni hagyományai; a kuruevilág költészete. Tankönyv: Váczy dr., A magyar nemzet irodalmi története I. k. Tanár: *Both Ferenc dr.*

Latin nyelv, heti 5 órában. Prózai olvasmányok: C. Sallust. Crisp. liber de bello Jug.-M. T. Cic. orat. pro P. Sestio. Költői olvasmány: Verg. Aen VI. Tankönyv: Bartal-Malmosi, C. Sallusti Crispi libri: De coniuratione Catilinae et de bello Jug. Dávid M. T. Cic. orationes selectae, Cserép József dr., M. T. Cic. pro P. Sestio U. a. Szemelvény Verg. Aeneiséből. Tanár: *Both Ferenc dr.*

Görög nyelv, heti 5 órában. Homeros Odysseiájából: I. V. 1—225. X. 1—134. XIV. 1—198. XVII. 182 - 491. Herodotosból: Solon és Kroisos története. Kyros története. A thermopylaei ütközet. Tankönyv: Csengery dr., Homeros Odysseiája. Dávid. Herodotos műveiből való szemelvények. Tanár: *Simonides István*.

Görögpótló irodalom, heti 3 órában. Olvasmány: a) A görög irodalomból: Thukyd. történeti műve. Demosthenes I. Olynth., I—III.

Philippikai beszéde. *b)* A magyar irodalomból : A magyar pragmatikus történetírók. Szemelvények Budai E. és F., Virág, Bajza műveiből. Telekitől : Hunyadi János jellemrajza. Horváth M.-tól : A pragm. Sanctio története. Szalaytól : Magyar néposztályok Szent István idejéből. Salamon F.-tól : A török hódoltság Magyarországon. — Szónoklat : Felsőbüki Nagy Páltól. A lengyelek ügyében ; Köleseytől, Wesselényitől, Széchenyitől : A magyar ny. ügyében ; Deák F.-tól : A Húsvéti cikk. A ker., polit. és társad. viszonyainak megvilágítása. Tankönyvek : Jebb, A görög irod. története ; Szilasi, Szemelvények Thukyd. műveiből ; Földi József dr., Demosthenes vál. beszédei ; Badiés Ferencz dr. : Magy. irod. olv. III. 2 kiad. Tanár : *Both Ferenc* dr.

Német nyelv, heti 3 órában. Goethe, Hermann und Dorothea ei művének és Schiller Wilhelm Telljének fordítása. Az irodalomtörténet. anyaggal kapcsolatosan szemelvények olvastattak az írók műveiből. Tankönyv : Szemák dr., Német olvasókönyv. IV. rész. Schnabl, Goethes Hermann und Dorothea. Heinrich Schiller's Wilhelm Tell. Tanár : *Prelog József*.

Történelem, heti 3 órában Tankönyv : Szölgvény János : Egyetemes történet 1648—1878-ig. III. r. Tanár : *Czimmermann Pál*.

Természettan, heti 4 órában. Tankönyv : Vörös Cyrill dr., Kísérleti természettan. Tanár : *Frank István*.

Mennyiségtan, heti 3 órában. Tankönyv : Suták József dr., Algebra II. r. és Lóky Béla dr. Geometria II. r. Tanár : *Frank István*.

Görögpótló rajz, heti 2 órában. Tanár : *Noráky Bertalan*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár : *Timina Ödön*.

Nyolcadik osztály.

Osztályfőnök : Fekete Ipoly.

Vallástan, heti 2 órában. Tankönyv : Titz Antal dr., A kath. egyház történelme. Tanár : *Both Ferenc* dr.

Magyar nyelv, heti 3 órában. Az irodalomtörténeti anyaggal kapcsolatosan szemelvények olvastattak az írók műveiből. Kötelező magán olvasmányok : Gyulai, Vörösmarty életrajza ; Kemény, Zord idők ; Kisfaludy Károly vígjátékai, Iréne, költeményei ; Széchenyi munkái ; Czuczor népies versei és Botondja ; Arany, Buda halála, balladái és kisebb költeményei. Ezekon kívül Vörösmarty, Eötvös, Tompa, Petőfi, Gyulai munkái. Tankönyv : Váczy dr., A magyar nemzet irodalmi története II. k. Tanár : *Both Ferenc* dr.

Latin nyelv, heti 4 órában. Prózai olvasmány : Tac. Ann. I. 1—5. 11—15. II. 59—61. III. 53—54. IV. 1—2. 4—9. V. 1—2. VI. 50—51.

XV. 38—44. Költői olvasmány: Szemelvények Qu. Horatius Flaccus műveiből. Sat. I. 1. 3. 7. II. 6. Epod. 1. 16. Carm. I. 1. 3. 12. 15. 22. 24. 37. II. 2. 3. 7. 13. 17. III. 1. 3. 23. 30. IV. 2. 8. Carmen saeculare. Epist. II. 3. szemelvényekben. Tankönyv: Gyomlai dr., Szemelvények P. Cor. Tac. tört. műveiből. Bartal-Malmosi, Qu. Horatii Flacci opera omnia. Tanár: *Fekete Ipoly*.

Görög nyelv, heti 4 órában. Költői olvasmány: Hom. Iliad. I. 1—611. VI. 369—529. A XXIV. é. szemelvényekben. Prózai olvasmány: Platon Apológiája. Tankönyv: Csengeri dr., Homeros Iliása. Szamosi dr., Platon Sokrates védelme és Criton. Tanár: *Fekete Ipoly*.

Görögpótló irodalom, heti 2 órában. Platon: Sokrates védekezése, Kritonja és Állama. Aristoteles Etikája. Tankönyvek: Alexander Bernát, Platon és Aristoteles. Jebb, A Görög irodalom története. Schill, Görög régiségek. Tanár: *Baksay József*.

Német nyelv, heti 3 órában. Goethe. Iphigenie auf Tauris c. művének fordítása. Az irodalomtörténeti anyaggal kapcsolatosan szemelvények olvastattak az írók műveiből. Tankönyv: Szemák dr., Német olvasókönyv. IV. r. Schnabl, Goethe's Iphigenie auf Tauris. Tanár: *Prelogg József*.

Bölcséleti előtan, heti 3 órában. Tankönyv: Szitnyai Elek. Lélektan és Logika. Tanár: *Szinger Kornél*.

Történelem, heti 3 órában. Tankönyv: Jászai Rezső dr., Magyarország oknyomozó történelme. Tanár: *Salánky István*.

Természettan, heti 4 órában. Tankönyv: Vörös Cyrill dr., Kísérleti természettan. Tanár: *Hogyor József*.

Mennyiségtan, heti 2 órában. Tankönyv: Lutter Nándor dr., Betűszám-tan. Lutter, Mértan. Tanár: *Hogyor József*.

Görögpótló rajz, heti 2 órában. Tanár: *Nováky Bertalan*.

Tornázás, heti 2 órában. Tanár: *Timina Ödön*.

Írásbeli dolgozatok.

I. A magyar nyelvből és irodalomból.

Az V. A. osztályban.

A nándorfehérvári győzelem. Elbeszélés Heltai krónikája után. (Iskolai dolgozat.) — II. Rákóczi Ferenc. Jellemrajz. — Bence Toldi estéjében. Jellemrajz megbeszélés alapján. — A Vezuv kitörése. Leírás Plinius levelei után. (Iskolai dolgozat.) Az én szülőföldem. Leírás. — Jókai „Az új földesúr” e. regényének meséje. — A történetírás mint tudomány és művészet. Értekezés a tanultak alapján. (Iskolai dolgozat.) — Kötelességeink. Értekezés Kölesey Parainesisre alapján. — Ünnepi beszéd a koronázás 40. évfordulóján. Az olvasottak és megbeszélés alapján.

Az V. B. osztályban.

Szeged szobrai. Leírás. (Iskolai dolgozat.) — Tinódi Sebestyén „Szegedi veszedelem” című históriás éneke. Ismertetés. — Erdélyi vendégség a XVII. században. Rajz Apor Péter báró Metamorphosis Transsylvaniae-ja alapján. — Mivel ismertet meg bennünket Balassi Bálint „Ének a végekről” című költeményében. Fejtegetés. (Iskolai dolgozat.) — Petőfi és Tompa találkozása Eperjesen 1845-ben. Értekezés. — „Jókor szokjál e gondolathoz: a társaságban született ember nem önmagáé.” (Kölesey.) Elmélkedés. — Garamvölgyi és Ankerschmidt jellemzése. Jókay „Új földesúra” nyomán. (Iskolai dolgozat.) — Minő eszmét fejteget Eötvös József báró Körösi Csoma Sándorról szóló emlékbeszédében. Értekezés. — Beszéd 1848/49-ben elesett hősök felett.

A VI. osztályban.

Kemény Zsigmond. Jellemrajz. Gyulai Pál emlékbeszéde alapján. — Szondi két apródja. Széptani fejtegetés. — Mire szolgálnak az epizódok a Zrinyiászbán? Fejtegetés. — Műéposz — naiv éposz. Összehasonlító fejtegetés. — A esodásság és nagyszerűség az époszban. Poétikai értekezés. — Az éposz és regény hőseinek összehasonlító jellemzése. — A költői egyéniség megnyilvánulása a lírai költészetben. Poétikai értekezés. — Hogyan jellemzi Shakspeare személyeit „Coriolanus“ I. felvonásában? Értekezés. — Kisfaludy Károly vígjátékainak típusai összevetve más írók tipikus alakjaival. Fejtegetés. — Székházy báró és Kárpáthy Abellino összehasonlító jellemrajza. — A „Kérők“ szerkezete megfelel-e a dráma követelményeinek? — E három utóbbi tétel szabad választásra beszámolóul a magánolvasmányról.

A VII. osztályban.

A magyar pogány-kor költészetének jellemzése. Irodalomtörténeti értekezés. — A kereszténység hatása nemzetünkre. Műveltség történeti értekezés. — A renaissance hazánkban. Korrajz. — Balassi Bálint br. költészetének jellemzése. Irodalomtörténeti értekezés. — Pázmány Péter mint hitvitázó. Jellemzés. — A kuruc-kor költészete. Esztetikai fejtegetés. — Irodalmi életünk rajza a nemzeti hanyatlás korában. Értekezés. — Dugonics András működése a nemzeti műveltség érdekében. Irodalomtörténeti értekezés. — Berzsenyi Dániel költészete. Esztetikai fejtegetés.

A VIII. osztályban.

Irodalom és közélet a XIX. század elején. Értekezés. — A klasszikai alakú époszaink. Esztetikai értekezés. — Széchenyi István gróf közgazdasági tevékenysége. Műveltségtörténeti értekezés. — Nép-költészetünk jellemző sajátosságai. Esztetikai fejtegetés. — A lelki betegségek rajza Arany János balladáiban. Esztetikai fejtegetés. — A kelmeiség költészetünkben. Irodalomtörténeti értekezés. — Irodalmunk fejlődése a nemzeti költészet aranykorában. Irodalomtörténeti értekezés. — Csiky Gergely mint drámaíró. Esztetikai fejtegetés.

II. A német nyelvből és irodalomból.

A VII. osztályban.

Hermann und Dorothea: Inhalt des ersten Gesanges. — Hermann und Dorothea. Die Handlung des zweiten Gesanges. — Aus dem Nibelungenliede: Der Streit der Königinnen. Eine Inhaltsangabe. — Der arme Heinrich. Eine Inhaltsangabe. — Hermann und Dorothea: Die Handlung des neunten Gesanges. — Geschichtliche Daten zu Wilhelm Tell. — Die Quellen zu Schillers Wilhelm Tell. — Lessings Wirken. Eine literarhistorische Abhandlung. — Wallenstein. Eine Charakterschilderung.

A VIII. osztályban.

Inhalt des Euripideischen Dramas: Iphigenie bei den Tauriern. — (I., II.) Wie hatte Goethe das Euripideische Drama umgestaltet? — Goethes Bedeutung. Eine literarhistorische Abhandlung. — Friedrich Schiller als Dichter. Eine Abhandlung. — Die romantische Schule. Eine literarhistorische Abhandlung. — Nikolaus Lenau als Dichter. Eine Abhandlung. — Des Sängers Fluch. Eine Inhaltsangabe.

III. Érettségi dolgozat.

1. *Magyar dolgozat.* Föladatott: A regény fejlődése irodalmunkban Jósika Miklós Abafijától Jókai Morig. Irodalomtörténeti értekezés. Dolgozott 49. Jelesen dolgozott 21, jól 20, elégségesen 8.

2. *Latin nyelv.* Feladatott fordításul latinból magyarra: Aeneas és társai Italia felé közelednek. (Verg. Aen. III. 471—496.) Dolgozott: 49. Jelesen dolgozott: 5, jól 14, elégségesen 29, elégtelenül 1.

3. *Mennyiségtani dolgozat.* Feladatott: a) Algebrából: Egy számtani haladványról tudjuk, hogy 2-ik és 5-ik tagjának a szorzata 91; a 4-ik és 8-iké pedig 209; kérdés a sor hány első tagjának az összege 320?

b) Geometriából: Egy ferdeszögű háromszögben ismeretes a 3 oldal: $a=8$ m, $b=10$ m, $c=12$ m. Boesássunk a háromszög szögpontjaiból a szembenfekvő oldalakra merőlegeseket. Határozzuk meg az eredeti s a merőlegesek talppontjai összekötése által keletkezett háromszög köré írható körök területének a különbségét. Dolgozott: 49. Jelesen dolgozott 12, jól 15, elégségesen 18, elégtelenül 4.

A tanulók előmenetele.

A) A kötelezett tantárgyakban.

Első A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallás tan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítástan	Rajzoló mértan	Szépirodalom		Tornázás
Balassa Jenő, izr.	2	3	4	3	3	3	3	3	3	1
Bartók János	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Bokk János	3	4	4	4	3	4	4	3	3	1
Bokor Andor	3	4	4	3	3	3	3	3	3	1
5 Csala Vilmos	1	2	3	2	2	3	3	3	3	1
Csiszár István	1	3	3	3	3	3	2	2	3	1
Czinner Andor, izr.	1	1	1	1	1	1	2	2	2	1
Derecskey József	1	2	1	2	2	1	2	2	2	1
Devics István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
10 Dékány László, ism.	3	3	4	3	3	4	3	3	3	2
Erdélyi Mihály	2	2	3	2	1	2	2	1	1	1
Fodor Dezső	3	4	4	4	3	4	4	3	1	2
Friedmann Béla, izr., ism.	3	3	3	3	3	2	3	2	3	2
Garai Géza	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2
15 Gera Károly	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Gerő Imre, izr.	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1
Gonda Tivadar, izr.	3	4	3	3	3	4	3	3	2	2
Gresner József	3	3	4	3	2	3	4	2	2	2
Gunda Antal	3	3	4	2	2	3	2	2	1	1
20 Halasi Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hauptvogel János, ism.	1	3	3	3	2	3	2	2	1	1
Hegyí Márton	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Hiel József, ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Kiss Géza, ev. ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	2	1
25 Kiss Gyula	3	3	3	2	2	3	3	3	2	2

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítan	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Klatnek Henrik	3	3	3	3	2	3	2	2	3	1
Klinovszky Antal	1	1	2	1	1	1	2	2	1	1
Klucsik István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Koveindl Antal	3	3	4	4	3	4	3	3	3	1
30 Körösi Lajos, ev. ref., ism.	1	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Kroó Imre, izr.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Latzkovits Béla	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1
Lengyel László, izr.	2	3	3	3	2	2	2	2	2	1
Lieber Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35 Limbek Géza	3	3	3	2	2	3	2	3	3	1
Lorch Péter, ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Maczkó Ferenc, ev. ref., ism.	2	2	3	3	2	3	2	2	2	2
Márki Szilveszter	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
Muth Endre , izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
40 Müller János, ism.	1	3	3	2	2	2	2	2	1	1
Müller Sándor	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1
Pápay László	2	3	3	3	3	3	2	2	3	1
Pinterovits Gyula	2	3	4	3	2	3	2	3	2	1
Pintér Ferenc	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1
45 Répás Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Riesz József, ism.	2	3	3	3	2	2	2	3	1	2
Rózsa Árpád	3	3	4	3	3	4	3	3	3	2
Salamon Lajos	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2
Schachtitz János, izr.	2	1	1	2	1	1	1	2	2	1
50 Szabó Zsigmond, ev. ref.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Szász János, izr.	2	3	4	4	3	3	2	3	3	1
Szegfi László	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szendrei Kurkó György	2	4	4	3	3	4	3	3	3	1
Szögi István	1	2	3	2	1	2	2	2	1	1
55 Tóth József	3	3	3	3	3	3	2	1	2	1
Ujj Béla	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Wehli Béla, ism.	3	3	4	3	2	4	2	3	3	1

Kimaradtak: Vizsgálatlan maradt: Magántanulók:

Havas Árpád, izr. 60 Pap Géza, ev. ref. Nikič Tivadar, gör. kel.
Viesay Lajos Szabó József Szarka László

Összesen: 63.

Első B. osztály.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépírás		Tornázás
Aubermann János	3	4	4	4	3	4	3	3	3	1
Ádám János	3	4	4	3	3	4	3	3	3	1
Barabás Ervin, izr.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Berényi Árpád	3	4	4	4	3	4	4	1	1	1
5 Blau Marcel, izr.	1	1	2	2	1	2	2	2	1	1
Boros Lajos, izr.	2	3	3	2	2	3	3	3	3	1
Böhm József, izr.	1	2	2	1	1	2	2	2	2	2
Dulovics Antal, öszt.	2	3	3	1	1	3	2	2	2	1
Dulovics Elemér, öszt.	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1
10 Fellegi Andor, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Galambos Sándor, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gábor István, izr.	1	3	3	1	1	2	1	2	3	1
Genát Ernő, izr.	2	3	3	2	2	3	3	3	3	1
Gömöri Mihály, izr.	1	2	2	2	1	2	2	1	2	1
15 Göndöcs Jenő	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Groszer Jenő, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Hóra Mihály	2	3	3	2	1	3	3	2	3	2
Hörömpő Elek, ev. ref.	3	2	3	2	2	3	2	2	3	2
Kamp János	2	4	4	2	2	4	3	2	1	1
20 Katona György	1	3	3	1	2	3	2	1	2	1
Katona István	4	4	4	4	4	4	4	3	3	2
Kellner Henrik, ism., ág. ev.	3	3	3	3	2	3	2	2	2	2
Kiss István, ev. ref.	2	3	3	1	2	2	2	2	3	1
Koczka József	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1
25 Kontraszty István	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Kordás Sándor	1	2	2	1	1	2	1	1	2	1
König Frigyes, ism., izr.	2	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Lichtneckert Béla	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Matejin Mility, g. k. szerb	1	3	3	2	1	3	2	2	3	1
30 Máté Sándor, izr.	2	2	2	1	1	2	2	2	2	1
Meisl Adolf, izr.	2	2	3	3	2	3	3	2	1	1
Mersán András	1	3	3	1	2	3	2	2	2	1
Nyári János	3	4	4	3	3	4	2	2	3	2
Ökrös Vilmos	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1
35 Öhler Dezső, izr.	2	3	3	1	1	3	2	2	3	1
Órhalmi Károly, ág. ev.	2	3	3	3	2	3	3	2	1	1
Palotás Mihály	1	2	2	1	1	3	2	2	1	1
Pinnel János	3	3	3	3	2	2	3	2	3	1
Radits Mihály	3	4	4	3	3	4	3	3	2	2
40 Rauchbauer Sándor	1	2	3	2	1	3	2	2	3	1
Reiner József	1	2	2	2	1	2	2	1	3	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k							Magaviselet		
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítan	Rajzoló mértan		Szépíráás	Tornázás
Sárkány Barnabás, ág. ev.	33	33	33	19	1	4	33	33	33	1
Sárkány Dezső, ism. ág. ev.	33	33	4	33	4	4	4	33	33	19
Seiler Károly, izr.	33	4	4	4	19	33	4	33	33	1
45 Sisák Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	19	1
Somlyódy Árpád, ev. ref. . .	19	33	33	19	19	33	19	19	33	1
Temesváry Ernő	1	33	33	19	1	33	19	19	33	1
Tornyánszky Braniszláv g.k.sz.	33	4	4	4	33	4	33	19	33	1
Trautmann Albert, ism. . . .	33	33	33	33	33	4	19	19	33	1
50 Trifunácz Sándor, g. k. sz.	1	33	33	33	33	33	33	33	19	1
Vaszil Ignác, ism.	33	33	33	4	33	33	19	33	19	1
Veszélka István	19	4	4	4	33	4	33	33	33	1
<i>Kimaradtak :</i>										
Csóty Mihály										
Hegedűs Gyula										
55 Hódi Lajos										
Koesis Lajos										
Koesis Zoltán										
Mayer János										
Módos János										
60 Petrik István, ág. ev.										
Rádóczy Lajos										
									Összesen : 61.	

Első C. osztály.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírá		Tornázás
Baranyai Gusztáv	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Bartu Péter	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Berger Alfréd	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Blau Gyula , izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5 Bőröcz Sándor	1	1	2	1	1	1	1	2	2	1
Brunner Károly	2	4	4	2	2	4	2	4	2	2
Buczko István	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Csikány Ferenc	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Dermla Rezső	1	2	2	2	2	1	2	1	1	1
10 Dietrich Fülöp	2	2	4	2	2	4	4	1	2	1
Fekete Ferenc	1	1	2	1	1	2	1	1	1	1
Fischer Sándor, izr.	4	4	4	4	2	4	4	4	2	2
Flatz Béla	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gábor György	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
15 Guth Adám	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Horváth Árpád	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Hönigesz Dezső	2	2	2	2	1	2	2	2	1	1
Hümpfner Miklós	1	2	4	4	2	4	2	2	2	2
Ifkovits Mátyás	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
20 Jambrik István	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Józsa Pál, izr.	1	1	2	2	1	2	2	2	2	1
Kakuszi József	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Katona Péter, ev. ref., ism.	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Kerner Pál	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
25 Koesis Árpád	2	2	4	2	2	4	2	2	1	1
Kohn József, izr.	2	2	2	2	2	2	4	4	2	2
Koreck József	2	2	2	2	2	4	4	2	2	1
Kováts Lajos	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Körösi Sándor, izr.	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1
30 Lendvai Imre, izr.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Lipkay László	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Magyar Károly	2	2	4	4	2	4	4	2	2	1
Mészáros Imre	2	2	4	4	2	2	2	2	2	1
Neumann Adolf, izr.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
35 Ördög Ottó	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Pejtsik Béla	2	2	4	4	2	4	2	2	2	1
Radványi Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Raschke Lajos	2	4	4	4	2	4	4	2	2	2
Retzler György	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
40 Roth Antal	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Rozmis Ferenc	2	2	4	4	2	4	4	2	2	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallástán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetrájz	Számítán	Rajzó mértán	Szépírás		Tornázás
Schäfer Kristóf	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1
Schütz Ferenc	1	2	3	3	3	3	1	3	2	1
Schütz József	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
45 Schwarz Andor, izr.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Schwarz Ernő	2	2	3	3	3	3	2	3	2	1
Scultéty Béla, ág. ev.	2	2	3	3	2	3	2	2	1	1
Sibalin Ferenc	1	2	3	2	2	2	2	2	3	1
Sik Miklós	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2
50 Strunk Péter	1	1	1	3	2	3	2	2	2	1
Szabó József	1	4	4	3	3	4	3	2	1	1
Szabó Miklós	2	3	3	3	3	3	3	2	2	1
Timpauer József	1	1	3	2	2	3	3	3	3	1
Weisz Ernő, izr.	2	3	4	3	2	4	2	3	3	2
55 Winter Jenő, izr.	2	1	1	2	1	2	2	2	3	1
<i>Kimaradtak:</i>										
Bárkányi Ferenc										
Eek Lajos										
Kopp Gyula										
Mészáros Antal, ism.										
60 Molnár Dezső										
								Összesen: 60.		

Második A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k								Magaviselet
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számít.	Rajzoló mértan	Szépíráás	
Bäck Aladár, izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Bányai Hugó	3	3	3	3	3	4	4	3	1
Berger László , izr.	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Bittó Ferenc	3	3	4	3	3	3	3	3	3
5 Burg Ede	1	1	2	1	1	2	2	1	1
Br. Csávossy József	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Deutsch Jenő, izr.	1	3	4	3	3	4	4	3	1
Dokupel Sándor	2	3	3	3	2	2	2	1	1
Egresi István, ism.	1	3	3	2	3	3	3	3	1
10 Endrényi Imre	1	3	3	3	3	3	3	3	2
Eszes István	1	1	2	1	1	1	1	2	1
Fráter Gyula	1	2	2	1	1	1	2	2	3
Gaál Pál, izr.	1	2	3	2	2	3	3	3	1
Gárgyán Imre	1	3	3	2	2	3	3	2	1
15 Gombos József	1	2	3	1	1	2	2	1	1
Gubriczky Jenő	1	1	2	2	2	2	1	2	1
Guttmann Imre, izr.	1	2	2	1	1	1	2	2	2
Gyertyánffy Andor	1	2	3	1	1	3	2	3	1
Hálas Sándor, ev. ref.	3	3	3	2	2	2	2	1	1
20 Halasi Antal	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Halmos Sándor izr.	1	1	1	1	1	2	2	3	1
Horváth Gyula	1	3	4	3	2	4	3	3	2
Ivánkovicz József	1	2	2	2	2	3	2	2	1
Jahn Hermann	1	3	3	1	1	3	3	1	1
25 Jakabfy Dezső	1	1	2	1	1	1	2	2	1
Kollár Lajos	1	2	3	1	1	2	3	1	1
Kúp László	1	2	2	1	1	2	2	1	1
Lindenfeld Sándor, izr.	1	2	2	1	2	2	3	3	2
Lobstein Imre, izr.	1	2	2	2	2	3	3	2	1
30 Löwy Henrik, izr.	1	3	3	3	2	3	3	3	2
Mager János	2	4	4	3	3	4	3	2	1
Mamusics Béla	1	3	3	1	1	2	3	3	1
Mandel Zoltán, izr.	2	3	4	3	2	3	3	3	2
Matók Andor	1	1	1	1	1	1	2	1	1
35 Máthé Gyula, ev. ref.	1	1	2	1	1	2	3	2	1
Miksa János, gör. kath.	1	2	3	2	2	2	2	1	1
Molnár Sándor, ev. ref.	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Müller Emil, ism.	3	3	4	4	3	3	4	3	1
Nettel Ottó	1	2	3	1	1	2	2	2	1
40 Pap Gyula, ev. ref.	3	3	3	3	2	3	3	1	3
Pintér Károly	2	4	4	3	3	4	3	1	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k								Magaviselet
	Vallásian	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természetráajz	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírás	
Polgár István, izr.	2	3	3	3	2	3	3	3	1
Prohászka Béla	1	2	3	1	1	2	1	1	1
Ranschburg Ernő, izr.	1	2	3	3	2	3	3	2	2
45 Rüdiger Kornél	2	3	3	3	2	3	3	3	1
Sándor József, ism.	1	3	3	2	2	3	3	3	1
Schaller Tihamér	1	2	2	3	2	3	2	3	1
Schiffkorn Antal	1	3	3	3	3	3	4	2	2
Schön Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1
50 Sélley László	1	1	2	1	1	1	1	1	1
Sütöri Jenő	1	2	3	3	1	3	3	2	1
Szabó Gyula, ev. ref.	3	3	4	1	1	3	3	2	1
Gr. Szapáry Miklós	1	2	3	1	1	3	3	1	1
Szarka István	1	2	2	1	1	3	2	1	1
55 Szelhegyi Károly	1	2	2	1	1	2	1	1	2
Szűcs József	1	1	2	1	1	2	1	2	1
Tamási Gyula	2	3	3	2	1	3	3	2	1
Teleki Kornél, gör. kath.	2	4	4	4	2	4	3	2	2
Temesvári Kálmán	2	3	4	2	1	3	3	3	1
60 Tóth Mihály	3	4	4	4	2	4	4	2	3
Ugi Lajos	2	4	4	3	1	3	4	3	1
Varga Ferenc	2	3	4	3	1	4	3	3	1
Végman Béla	1	2	3	1	1	2	2	2	1
Vidermann Antal	1	3	3	1	1	2	2	2	3
65 Winkler Hugó izr.	1	3	3	2	1	2	2	3	1
Wlassics Ákos	1	1	2	2	1	3	2	2	3
<i>Kimaradtak :</i>		<i>Magántanulók :</i>							
Janik János		Br. Gerliczy István							
Rác Ferenc		70 Faludy Géza							
		Nikič Tivadar, gör. kel. Összesen 71.							

Második B. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndijas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudj	Számítan	Rajzoló mértan	Szépíráás		Tornázás
Bajor József, ism.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Bali Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Barta János, izr.	1	2	4	3	3	3	3	1	1	1
Bartók Mihály, ism.	1	1	2	1	1	2	2	1	1	1
5 Báló József	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Bánatfi Károly, izr.	1	2	3	1	1	2	3	2	3	1
Becsey Zoltán	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1
Bernáth József	2	2	3	3	3	3	3	1	1	1
Bleier Sándor, izr.	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2
10 Borovszky László, ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Bóhm Dezső, izr.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
Cherrier Vilmos	2	3	4	3	3	3	3	3	3	2
Csepi Lajos, á. h. ev.	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1
Csermák Ernő	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2
15 Csóti Andor	3	4	4	4	3	3	3	3	2	2
Diskay Ferencz	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Dittrich Ödön	1	3	3	3	2	3	3	2	3	1
Drucker Dezső, izr.	2	3	4	2	1	4	4	2	3	2
Erczbrucker Aladár	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
20 Erdőhegyi János, ev. ref.	2	3	3	3	3	3	4	3	3	2
Ernszt János	2	2	3	3	3	3	2	2	2	1
Faragó Endre	1	2	3	1	1	3	2	2	2	1
Fekete Gyula	1	2	3	3	2	2	2	2	3	1
Fischer István, izr.	2	3	4	4	3	4	3	4	3	2
25 Gallyas János	1	1	2	2	1	3	2	2	3	1
Halász Lajos, ism.	1	2	3	3	2	3	3	2	3	1
Jordán Jenő	1	2	3	3	2	3	2	2	2	1
Kampf János	2	2	3	2	3	2	3	2	2	1
Kellner Dániel, izr.	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1
30 Kiss István	1	2	3	2	2	3	3	2	2	2
Kohn Benjámin, izr.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Kohn Károly, izr.	1	1	2	1	1	2	1	2	3	1
Kommesz János	1	1	1	1	1	1	2	1	2	1
Kovács József	1	1	2	2	2	1	1	2	2	1
35 Kreiker Jenő	1	1	2	2	1	1	2	2	2	1
Króó Ferenc, izr.	1	3	3	3	2	3	3	3	2	3
Leopold Ede, izr.	1	2	3	1	1	3	2	1	3	1
Menez Károly	2	2	3	2	3	3	3	2	3	1
Mészáros Ferenc, öszt.	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1
40 Miklós Sándor	1	3	3	2	2	3	3	2	3	1
Miskolezy Jenő	1	1	2	2	3	3	2	1	1	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudományok	Számítástechnika	Rajzoló mértan	Szépírók		Tornázás
Nagy József	2	3	4	3	3	4	4	3	3	2
Patzauer Aladár, izr.	1	3	3	2	3	3	4	3	3	2
Perényi Andor, izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	1
45 Prungel Ferenc	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1
Reckl Alajos	1	2	3	2	2	3	3	2	3	1
Réti (Rosenberg) József, izr.	1	3	3	4	3	4	4	3	3	2
Roboz József, izr.	1	1	2	2	1	3	2	2	2	1
Rothbart Emil izr.	2	2	3	3	3	3	3	2	3	2
50 Rosenzweig Lajos, izr.	2	3	4	3	3	4	4	2	2	1
Stoicanescu Tibér, gör. kel. r.	1	3	4	3	2	4	4	3	3	2
Szabó Ferenc	2	3	4	4	3	4	3	3	2	2
Szeles János	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Szentkereszt Ábel	1	1	2	1	1	3	3	2	3	1
55 Szőke Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Tomori Jenő	2	2	3	3	3	3	2	3	1	1
Tóth Géza	1	2	3	1	1	2	2	2	1	1
Tömörkény László	1	1	2	3	3	2	2	1	2	1
Vastag Ferenc	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1
60 Vastag Pál	3	3	3	3	3	3	2	3	3	2
Vasvári Sándor, izr.	2	1	2	2	1	3	3	3	3	1
Velesov György	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Vicsay Emil	2	2	3	3	2	4	3	3	3	1
Vidovits Endre	2	2	3	3	2	3	3	3	1	2

Kimaradtak :

Baranyai Imre
Szemmári József
Tóth László, ism.

Összesen: 67.

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Reök Iván, ág. ev.	1	2	2	2	2	1	2	2	2	1
Rényi Gyula	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Schiller Aurél	2	2	2	4	2	2	4	4	2	2
45 Simák Béla	1	2	2	2	1	1	1	2	2	2
Somlyódy István, ev. ref. .	1	2	2	2	1	2	2	2	2	1
Spergely Imre	1	1	2	2	1	1	1	1	2	1
Székely Sándor	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Tallián Jenő	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1
50 Telléry Géza	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Thanhoffer Emil	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Varga István	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vass Béla	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vig Jenő, ev.ref.	2	2	4	2	2	2	4	4	2	1
55 Vladár Ernő, ev. ref. . . .	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1
Zámbó György	1	2	2	2	2	2	2	2	1	2
<i>Kimaradtak :</i>										
Gáspár Leo, ism.										
Kasza Sándor										
Muszil Vilmos										
60 Raffay Zoltán										
Zsótér Sándor, ism.										
Összesen : 61.										

A tanuló neve és vallása, öszöntődíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Földrajz	Számítan	Rajzoló mértan		Tornázás
Neff Mátvás	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ördög Attila	1	3	3	3	1	3	3	3	3	1
Pelikan Oszkár, ág. ev.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
45 Rozmis István	1	3	4	4	1	3	4	4	—	1
Schulhof Andor, izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Schunk Mátvás	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1
Strubert Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szabó Dénes	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
50 Takács Ede	1	1	1	1	1	3	3	3	3	1
Tomori Vidor	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Tóth János, ism.	1	1	3	3	1	3	3	3	1	1
Touttenui Ferenc	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Török Ferenc	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
55 Törteli Zoltán	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Urbán István	1	1	1	1	1	1	1	1	—	1
Varga Gábor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Visky György	1	3	3	3	3	3	3	3	—	1
Vőneki Szilveszter	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
60 Wiesel Pál, izr.	3	3	3	3	1	1	3	3	3	1
Zuckermann Sándor, izr.	3	3	3	3	1	1	3	3	3	1

Negyedik A. osztály.

A tanuló neve és vallása, öszföldijas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k							Magaviselet		
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettudj	Algebra		Rajzoló mértan	Tornázás
Balassa József, izr.	1	1	2	1	2	1	1	2	—	1
Bauer Péter	2	3	3	2	3	3	3	3	3	2
Bárany István, izr.	1	1	2	1	1	1	3	1	3	1
Bäck Miklós, izr.	1	2	2	3	1	2	1	3	2	1
5 Bródy András, izr., ism.	3	2	3	3	3	3	4	3	2	2
Csóke Mihály	1	2	2	3	2	2	3	3	1	1
Friss Emil, izr.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Gaal István, izr.	2	3	3	3	3	3	4	4	3	1
Gabnai Ferenc, ág. ev., ism.	1	2	3	3	1	2	2	2	1	1
10 Gergő Zoltán, izr.	2	2	2	3	2	2	2	2	2	1
Griffel Ede	3	3	4	2	4	3	3	3	2	2
Halmágyi Ferenc, izr.	2	3	3	3	2	2	3	3	3	1
Héhn József	2	3	3	3	3	3	4	3	3	1
Hoffmann Ferenc, izr.	3	3	3	2	3	2	3	3	3	1
15 Hönigesz Félix	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Ivankovits Zoltán	2	3	3	3	3	3	3	3	—	1
Jerney Iván	2	3	4	4	3	3	3	3	3	2
Katona József	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Kottek Richárd	1	1	2	1	1	1	2	1	1	1
20 Koveindl Károly	3	3	4	3	4	4	4	3	3	1
Kreiker Aladar	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kulinyi Ernő, izr.	1	1	1	1	1	1	2	1	—	1
Kurusa József	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
László József	1	1	1	2	1	1	1	2	2	1
25 Menyhárt Zsigmond	1	2	3	3	2	2	3	3	3	1
Nicsovics György, g. k. sz.	2	3	3	3	3	1	3	3	—	1
Oláh Vencel	2	3	3	3	3	2	3	2	—	1
Ökrös Károly	2	3	3	3	3	3	3	2	—	2
Pápay István	1	1	1	2	1	1	2	1	1	2
30 Pinterovits Ervin	1	3	3	3	3	3	4	3	3	2
Polgár László, izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	—	2
Rex Ernő, izr.	2	2	3	2	3	3	3	2	1	1
Roboz László	1	1	2	1	1	1	2	1	2	1
Rosenthal Béla, izr.	1	2	3	1	3	2	3	3	1	1
35 Rónay Tibor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sallai József	1	1	2	2	1	1	2	1	3	1
Scherer Antal	2	3	3	3	2	2	3	3	—	1
Schultz Alajos	1	1	2	1	1	1	2	2	2	1
Schwepler János , ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
40 Steiner Béla, izr.	2	2	3	3	2	2	3	3	3	1
Stern Imre, izr.	2	2	3	4	3	3	3	3	3	2

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k								Magaviselet	
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra	Rajzoló mértan		Tornázás
Szabó Ferenc	2	3	3	3	3	3	3	3	1	2
Tarján Antal	1	3	3	3	2	3	3	3	3	1
Tompos Lajos	3	3	3	3	2	2	3	3	1	1
45 Vajda Andor, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Vajda Imre, izr.	2	2	3	2	2	2	3	3	1	2
Visky István	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Wagner Ernő,	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Werner László	3	2	3	3	3	3	3	2	1	1
50 Wlassics Adorján	1	2	2	2	2	1	3	2	3	1
<i>Kimaradtak :</i>					<i>Magántanuló :</i>					
Hegedüs János, ev. ref., ism.					55 Pfeifer Oszkár, ág. ev., ism.					
Kálmái Pál, izr.										
Vecsernyés Ignác										
Velceán Jusztin, g. kel. r.					Összesen : 55.					

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n i t á r g y a k							Magaviselet		
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra		Rajzoló mértan	Tornázás
Soltész Gábor	3	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Szamek Andor, izr.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	3
Teleki Sándor, gör. kath.	3	3	4	3	4	4	4	3	3	3
45 Tóth Pál	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Tukats Sándor	1	3	3	3	1	3	3	3	3	1
Ujj György	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Ujj János	1	3	3	1	1	1	3	1	3	1
Vály Dénes	1	3	3	3	2	3	3	3	1	1
<i>Kimaradtak:</i>										
50 Schneider György Schulmann Imre, izr. Willemsz Máttyás										
									Összesen: 52.	

Ötödik A. osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
					Irodalom	Rajz						
Balázs János	2	3	3	4	—	—	4	3	3	3	2	1
Batta Gyula, ev. ref.	3	3	3	3	—	—	4	3	3	3	3	2
Belle Géza, ev. ref.	1	2	2	—	1	—	2	2	2	—	—	1
Berger Imre, izr.	2	3	3	—	3	—	2	3	3	—	—	1
5 Blau Izidor, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Csányi Mátyás , izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Deutsch Ármin, izr.	3	3	3	4	—	—	3	3	3	3	3	2
Dudás Béla	3	4	3	—	3	4	3	4	4	4	3	2
Endrényi József	1	3	3	2	—	—	2	3	3	3	2	1
10 Ferencz Pál, izr.	2	2	3	—	2	3	3	3	3	3	3	1
Fitz Rezső, ism.	2	3	4	—	3	3	2	3	3	3	3	2
Fluck Endre , öszt.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Fock Géza, ism.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	2	3	2
Füleki Lajos	2	3	3	—	2	2	3	3	2	2	2	1
15 Fürtös Béla	1	3	3	—	2	1	2	2	2	2	2	1
Gunda Gyula, öszt.	1	1	2	1	—	—	1	1	1	2	2	1
Jerney Zoltán	2	3	3	—	3	3	3	3	2	3	3	1
Kern Lajos, ág. ev.	1	3	3	3	—	—	1	2	2	3	2	1
Kis István	1	3	2	2	—	—	2	2	3	3	3	1
20 Kiss Miklós	2	3	2	2	—	—	1	2	2	3	3	1
Klivinyi István, ism.	1	3	3	—	3	3	3	3	2	3	3	1
Kovács András	1	3	3	—	3	2	3	3	3	3	3	2
Kovács Kálmán, ev. ref.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	2	2
Köpfer Mihály	1	2	2	2	—	—	2	2	2	2	2	1
25 Kuszli Sándor	2	3	3	—	3	2	2	3	3	3	3	1
Lantos István	1	3	2	2	—	—	2	3	3	3	3	1
Léh István	1	2	2	2	—	—	1	2	2	3	3	1
Liliom Károly	1	3	3	3	—	—	4	3	2	4	2	1
Magyarai Nándor	2	3	4	—	3	1	3	3	3	3	1	2
30 Marzsó Géza	2	3	3	3	—	—	1	3	3	3	1	2
Mihálovics Géza	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	—	1
Mukits Attila	2	3	2	2	—	—	2	1	2	3	3	1
Nagy Béla	2	3	3	—	3	2	3	3	2	3	3	1
Pintér Mihály, ág. ev.	2	2	4	3	—	—	3	4	3	3	1	2
35 Pulitzer Izsó , izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Rónay Dénes	2	3	3	—	3	2	2	2	3	2	2	1
Sárdy Brútosz	2	3	3	—	2	3	3	2	3	4	3	1
Schlachter Antal	2	3	3	—	1	1	1	3	3	4	2	2
Schronk Károly	2	4	4	—	4	3	4	4	3	4	3	2
40 Schwarz Pál , izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Schneider Imre	1	2	3	—	1	1	2	3	1	3	2	1

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k										Magaviselet	
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan		Tornázás
					Irodalom	Rajz						
Solti László	2	4	4	—	4	3	3	3	3	3	3	3
Spergely Tibor	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1
Spiegel Sándor, izr.	2	1	2	—	1	3	3	2	1	1	3	2
45) Strubert Géza	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Szűcs József, ism.	2	3	3	—	1	3	3	3	3	3	1	1
<i>Kimaradt :</i>						<i>Vizsgálatlan maradtak :</i>						
Bidó Jakab.						Goldfahn László, izr. Récesei Rezső, izr. 50 Turányi Béla.						
Összesen : 50.												

Ötödik B. osztály.

A tanuló neve és vallása. öszöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k											
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
					Irodalom	Rajz						
Bondy György , izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Czibula Béla	3	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3
Gruber Ernő	3	4	4	4	3	3	3	4	3	4	3	3
Horvát István, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
5 Juhász Kálmán	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Kamocsay György	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kis Nándor, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Kovács Ernő	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Kovács István	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
10 Manyov Károly	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Molnár László, ism.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Novák Oszkár	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Oezvirk Elemér	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Pánczél Miklós	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
15 Raffay István	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Rácz Andor	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Schmidt Károly	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Szabó Géza	1	3	3	4	—	—	1	3	3	3	1	1
Szabó Zoltán, ev. ref.	1	1	1	3	—	—	3	1	3	3	1	1
20 Székely László, izr.	1	1	1	—	1	3	1	1	3	3	3	1
Szél József	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	1
Takács Zoltán öszt.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1
Timina Győző	1	3	3	3	—	—	3	3	3	4	1	1
Vig Sándor, ev. ref.	1	1	3	3	—	—	1	3	3	3	3	1
25 Weisz István, izr.	1	1	3	3	—	—	1	1	1	1	1	1

Kimaradtak :

Hogyor Jenő
Prókay József

Összesen : 27.

Hatodik osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k											
	Vallása	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Történelem	Természettudj	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
					Irodalom	Rajz						
Aczél Iván, izr.	1	1	2		1	3	2	3				2
Apró Dezső, öszt.	2	3	3		2	3	3	3				1
Abrahám András, öszt.	1	1	1	2			1	1	1	1	1	1
Bajor Lajos, ism.	2	2	3		1	3	3	3	3	3	3	2
5 Beesei István, ism.	2	3	4	3			3	2	2	2	2	1
Belle Ferenc, ev. ref.	1	1	2	2			1	1	1	1	1	1
Békefi József, izr.	2	2	3		1	1	3	2	1	3	2	2
Braun József , izr.	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1
Buek Gábor, izr.	1	1	1	2			1	3	2	3	3	2
10 Cservény Antal	2	3	3		2	3	3	3	3	3	3	1
Deutsch Imre, izr.	2	1	2	3			2	3	3	3	3	1
Farkas Akos	1	1	3	3			1	2	2	2	2	1
id. Farkas István, ism.	1	1	2	3			2	2	2	3	2	1
ifj. Farkas István	1	1	2	2			1	1	1	2	2	1
15 Farkas Márton, izr.	1	2	3	3			2	2	2	3	3	1
Feuer János, izr.	1	1	2	2			1	2	1	2	2	1
Fráter Andor	1	1	2	2			1	1	1	2	2	1
Gallyas István, ism.	2	2	3	3			3	3	3	3	3	1
Gera István	2	3	3	3			3	3	3	3	3	1
20 Gilicze Béla	3	3	3		2	2	2	3	2	4	4	1
Glász Mihály	2	2	2	2			2	1	2	2	3	1
Gömöndrei, izr.	1	1	1	1			1	1	1	2	2	1
Gyurkó Sándor, ág. ev.	2	3	4	3			3	3	3	3	3	2
Hammer Fidél	1	1	1	2			1	1	1	2	2	1
25 Hille Alfréd , ev. ref.	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1
Hoffer Endre	2	2	3		1	3	3	2	3	3	3	2
Hönigesz Oszkár	1	1	3		1	2	1	1	1	3	2	1
Ivankovits Jenő	2	3	4		2	2	3	4	3	3		1
Jakob Károly , ág. ev.	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1
30 Kányó Pál	2	2	3	3			3	2	1	3	2	1
Kern Aurél, ág. ev.	2	1	1	1			1	1	1	1	1	2
Kiss István	3	3	3		3	3	3	3	3	3	1	1
Kiss Miklós, izr.	2	3	3		2	3	3	3	3	4	3	2
Klaffer Salamon, izr.	1	3	4		2	3	3	3	3	3	3	1
35 Kolozs Lajos, izr.	2	3	3		2	2	3	3	2	3	2	1
Kontraszti János, ism.	2	2	3	3			3	3	2	3	2	2
Korber Nándor	1	1	1	2			1	1	1	2	2	1
Loria Aladár, izr.	1	1	1	2			1	1	1	2	2	1
Lőrinczy Endre	1	1	2		1	1	2	2	2	1	1	1
40 Mamusich László	1	2	3	4			3	3	2	3	2	1
Miskolczy Gyula , öszt.	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1

A tanuló neve és vallása, öszlőndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k												
	Vallástan	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög- pótló	Irodalom	Rajz	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
Ökrös János	1	3	3	1	1	1	1	3	3	3	3	1	1
Pávó Ferenc	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	3	1	1
Pity István	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	1	1
45 Polónyi Gyula	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Pulitzer Imre, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schicht Adám	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schiller János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Schön László	1	1	4	3	1	1	1	1	1	3	3	1	1
50 Siegler János, ism.	1	1	1	3	1	1	1	3	1	3	1	1	1
Siasits János, gör. kel.	1	1	4	1	1	1	1	3	3	1	3	1	1
Spitzer Andor, izr.	1	1	1	3	1	1	1	1	1	1	3	1	1
Steiner Henrik, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szűts Sándor	1	1	3	3	1	1	1	3	3	3	3	1	1
55 Tallián Tibor	1	1	3	1	1	3	1	1	3	3	3	1	1
Tarján Pál	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Ujházi Lajos	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vajda Ernő, izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Veszélka József	1	1	1	3	1	1	1	3	3	1	1	1	1
60 Vlahovics Milos, gör. kel.	1	3	3	1	1	1	3	3	3	3	3	3	1
Weigand János	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Zeisler Imre, izr.	1	1	1	3	1	1	3	1	1	3	1	1	1

Kimaradtak:

Novák Emil
Velesov Vince
65 Vuchetich György, öszt.

Magántanulók:

Hódi Pál
Keezer Ilona, ev. ref.

Összesen: 67.

A tanuló neve és vallása, ösztöndíjas vagy ismétlő-e ?	T a n t á r g y a k										Magaviselet		
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan		Tornázás	Egészségtan
					Irodalom	Rajz							
Pulitzer Sándor, izr.	1	3	3	3			1	1	3	4	3	1	1
Rätz László	1	3	4		3	3	3	3	3	3	1	1	1
Répás János	1	3	3	3			1	1	3	3	1	1	1
45 Schaffer János, izr.	1	3	3	3			3	3	4	4	3	1	1
Schütz Lajos	1	3	3		1	3	1	1	1	3	1	1	1
Schweitzer Albert, izr.	1	1	1	3			3	1	1	1	1	1	1
Sisák Benjámín	1	1	1	3			3	1	1	1	1	1	1
Soós Károly, ev. ref.	1	1	3	3			1	1	3	3	3	1	1
50 Sprenger Béla	1	1	1	3			1	1	1	1	3	1	1
Sütöry István	1	3	3	1			1	3	3	3	3	1	1
Tóth Lajos, ág. ev.	1	1	3	3			1	1	3	3	1	1	1
Tóth László	1	1	1	3			1	3	3	3	1	1	1
Varga Lajos, ev. ref.	1	3	4	3			3	3	3	3	1	1	1
55 Véghmann Jenő	1	1	3		1	3	3	1	1	1	1	1	1
Zauner István	1	1	1	1			1	1	1	1	1	1	1
Zeisler István, izr.	1	1	1		1	1	1	1	1	1	1	1	1

Kimaradt: Juhász Róbert.

Vizsgálattal maradt: Békefi László, ev. ref.

Magántanulók: Fein Jenő, izr.
Király Jolán

Meghalt: Bajtz Mihály.

Összesen: 62.

Nyolcadik osztály.

A tanuló neve és vallása, ösztféldias vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k												
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló		Német nyelv	Bölcsészet	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
					Irodalom	Rajz							
Balogh László	1	3	3	—	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Berecz Imre	1	3	3	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Borota Braniszláv, g. kel. öszt.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Böresök János	1	4	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3	1
5 Bruck Nándor	1	3	3	—	1	1	1	3	3	3	3	3	1
Bruchholz János	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Csató Lajos, ev. ref.	1	2	3	—	1	3	3	2	3	3	3	3	1
Csányi Pál, izr.	1	3	3	3	—	—	1	1	3	3	4	1	1
Csernovits György, gör. kel.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	4	3	3	1
10 Cziklay Mátvás, izr.	1	3	3	3	—	—	3	3	3	3	3	3	1
Dobai János	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Faragó Sándor, izr.	1	1	2	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Gaberdeén Ferenc	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	1
Godács Imre, ev. ref.	1	2	3	2	—	—	2	2	2	2	2	2	1
15 Gruber András	2	3	3	3	—	—	3	3	3	3	4	3	2
Hartner László	2	3	3	—	1	3	2	2	3	3	3	2	1
Hirschl Mátvás, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Istvánfi Endre	1	1	2	—	1	3	2	1	2	2	2	2	1
Joklicsek Emil	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
20 Jurkóvics Othmár	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Kardos Mihály, izr.	1	2	3	—	1	1	3	1	2	1	2	3	1
Kiss Ernő	2	3	3	—	1	3	3	3	3	4	1	1	1
Kiss István	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Kiss Menyhért, izr.	1	2	2	2	—	—	2	2	2	3	3	3	2
25 Kóczor Gyula, ág. ev.	2	2	2	—	1	2	2	2	2	1	2	2	2
Lőw Lipót, izr.	1	1	2	2	—	—	1	1	2	1	2	2	1
Magarasevits Sándor, gör. k.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Magyari István	2	1	1	1	—	—	1	1	1	1	2	1	1
Marschang Aladár	2	3	3	—	2	3	3	3	3	2	2	1	1
30 Mayer Antal	2	3	3	3	—	—	2	3	3	3	3	2	1
Nessel Gyula	1	1	2	—	1	1	1	2	1	1	1	1	1
Ocskay Mihály	2	3	3	—	2	2	3	3	3	3	3	1	1
Oltványi József, öszt.	1	2	1	—	1	1	1	1	2	1	2	2	1
Partos Pál, izr.	1	2	2	2	—	—	2	2	2	2	3	2	1
35 Radies Ferenc	2	2	2	2	—	—	2	2	2	2	3	2	1
Rónay Gyula	2	2	3	3	—	—	1	2	3	3	2	2	1
Schipper Miklós	1	2	2	1	—	—	1	2	1	2	2	2	1
Schulz Károly, izr.	1	1	1	1	—	—	1	1	1	1	1	1	1
Sebestyén Endre, izr.	1	1	2	—	1	1	2	1	1	1	2	1	1
40 Sevity Mirosláv, gör. kel.	1	2	2	—	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Singer István, izr.	1	2	2	—	—	—	2	2	2	3	3	1	1

A tanuló neve és vallása, öszöndíjas vagy ismétlő-e?	T a n t á r g y a k												
	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Görög-pótló Irodalom	Rajz	Német nyelv	Bölcsészet	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Tornázás	Magaviselet
Sugár Géza, izr.	1	1	33	33	—	—	12	12	12	12	33	1	12
Süss Ernő, izr.	1	12	1	1	—	—	1	1	1	12	1	1	1
Tóth Béla	1	1	33	33	—	—	12	12	12	12	33	1	1
45 Vajda Andor, izr.	1	33	33	12	—	—	12	12	12	33	33	12	12
Vastag László	1	12	12	—	1	1	1	1	12	1	1	1	1
Váradí Károly	12	12	12	—	12	1	12	12	12	1	1	1	1
Vendel Imre	12	12	12	—	12	12	1	1	33	33	33	1	1
Viblitzauser Ödön	1	1	12	12	—	—	1	1	12	12	33	12	12
50 Virág Vince	12	33	33	33	—	—	33	33	33	33	33	12	1
Vuchetich István	1	1	12	1	—	—	1	1	12	1	12	1	1
Winkler Jenő, izr.	1	1	33	12	—	—	1	1	12	12	1	1	1
<i>Magántanuló:</i>													
Nacsá Lajos													
													Összesen: 53.

B) A nem kötelezett tantárgyakban.

I. Gyorsírás.

(A *-gal jelöltek haladók, a **-gal gyakorlók és a csillag nélküliek kezdő gyorsírók.)

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
III. A. osztály.		25 Kreiker Aladár	3
Goldschmidt Imre	3	*Kurusa József	1
Jerney Viktor	3	Rex Ernő	2
Knauer Dezső	3	Roboz László	2
Orafitsik László	2	Rosenthal Béla	2
5 Thanhoffer Emil	1	30 Sallai József	2
Vass Béla	3	Vajda Imre	2
		Vajda Andor	2
		Wagner Ernő	1
III. B. osztály.		IV. B. osztály.	
Balassy István	2	Dobrovszky Jenő	3
Blau László	1	35 Dörnhöfer Lajos	3
Blau Sándor	3	Harpauer József	2
10 Breider Géza	3	*Jakab Lajos	1
Erdélyi Gyula	1	Kiss Márton	2
Fischhof György	2	Schváb Imre	3
Jakobovits Gyula	1		
Miklós Károly	2	V. A. osztály.	
15 Schulhof Andor	2	40 Batta Gyula	3
Strubert Ferenc	1	*Blau Izidor	1
Urbán István	2	*Csányi Máttyás	1
Vöneki Szilveszter	3	Deutsch Armin	2
		Füleki Lajos	2
IV. A. osztály.		45 *Fürtös Béla	1
Bäck Miklós	2	Marzsó Géza	3
20 Friss Emil	3	Pintér Mihály	2
Gaál István	2	Pulitzer Izsó	1
Hoffmann Ferenc	2		
Jerney Iván	3		
*Kulinyi Ernő	1		

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Réesei Dezső	3	*Siegler János	2
50 Schlachter Antal	1	75 *Steiner Henrik	1
*Strubert Géza	1	*Szüts Sándor	2
		*Vajda Ernő	1
V. B. osztály.		*Zeisler Imre	1
		VII. osztály	
*Bondy György	1	*Deutsch Mátvás	2
Gruber Ernő	3	80 *Pürtös Lajos	2
*Kiss Nándor	1	**Gerő Elek	1
55 Kovács István	3	*Goldfáhn Mihály	1
Novák Oszkár	3	*Herezeg István	2
*Pánczél Miklós	2	**Hergovits Jenő	1
Raffay István	2	85 **Hódi József	1
*Rácz Andor	1	*Palócz Sándor	2
60 *Schmidt Károly	1	**Pulitzer Sándor	1
Székely László	2	**Schäffer János	1
*Weisz István	2	*Sprenger Béla	2
		90 *Schweitzer Albert	1
VI. osztály.		*Soós Károly	1
*Aczél Iván	1	Tóth László	3
*Ábrahám Andor	2	VIII. osztály.	
65 *Buck Gábor	1	*Dobai János	1
Deutsch Imre	1	Kardos Mihály	1
*Feuer-János	1	95 **Szinger István	1
*Gömöri Endre	1	Schulz Károly	1
*Kolozs Lajos	1	Vajda Andor	1
70 Kontraszti János	2	Váradi Károly	1
Lória Aladár	2	Winkler Jenő	1
Pity István	2		
Pulitzer Imre	2		

A gyorsírás tanítására hetenként két órát fordítottunk úgy a kezdőknél és haladóknál, mint a gyakorlóknál. A kezdő gyorsírók száma 55, a haladóké 39 és a gyakorlóké 6, összesen: 100. — Tankönyvül Bódogh János tankönyveit, olvasókönyvül a „Szegedi Gyorsíró” és „Gyorsírási Szemlét” használtuk.

II. Műének.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
a) KEZDŐK		b) HALADÓK.	
I. A. osztály.		II. A. osztály.	
Bock János	1	Burg Ete	1
Bokor Endre	1	br. Csávossy József	1
Csala Vilmos	2	Halasi Antal	1
Devies István	1	Ivánkovits József	1
5 Derecskey József	1	40 Jahn Hermann	1
Halasy Ferenc	1	Jakabffy Dezső	1
Hegyi Márton	1	Kúp László	1
Klinovszky Károly	1	Mamusits Béla	1
Kluesik István	1	Miksa János	1
10 Lieber Béla	1	45 Prohászka Béla	1
Márki Szilveszter	1	Rüdiger Kornél	1
Müller Sándor	1	Szarka István	1
Répás Béla	1	Szűts József	1
Riesz József	1	Teleky Kornél	2
15 Szegfy László	1		
Szendrey Gyula	2	II. B. osztály.	
Szőghy István	2	50 Bartók Mihály	1
Ujj Béla	1	Bernáth József	1
Vehli Béla	1	Fekete Gyula	1
		Jordán Jenő	1
I. B. osztály.		Mészáros Ferenc	1
20 Kontrásztly István	1	55 Reckl Alajos	1
Mersán Endre	2	Szóke Gyula	1
Ókrös Vilmos	1	Vastagh Ferenc	1
Palotás Mihály	1	Vidovics András	2
Reiner József	1		
25 Somlyódy Árpád	1	III. A. osztály.	
		Czarina Viktor	1
I. C. osztály.		60 Devies Sándor	1
Berger Alfréd	1	Diskay László	1
Dittrich Fülöp	1	Hubert Pál	1
Flatz Béla	1	Huszárecsek Nándor	1
Hönigesz Dezső	1	Kern Dezső	1
30 Jambrik István	1	65 Kerner Imre	1
Kerner Pál	2	Kocsis István	1
Mészáros Imre	2	Kraxner György	1
Örlog Ottó	1	Lichtfusz Antal	1
Radványi Géza	1		
35 Sik Miklós	1		

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Molnár Miklós	1	V. A. osztály.	
70 Motika Ottó	2	100 Fürtös Béla	1
Pataki Imre	1	Kiss István	1
Rényi Gyula	1	Klivinyi István	1
Somlyódy István	1	Köpfer Mihály	1
Thanhoffer Emil	1	Lantos István	1
75 Telléry Géza	1	105 Szűcs József	2
Vass Béla	1		
Vigh Jenő	1	V. B. osztály.	
III. B. osztály.		Kovács Ernő	1
Czappán Elemér	2	Oczwirk Elemér	1
Eisenbarth Jakab	1	Pánczél Miklós	1
80 Jókai Emil	1	Raffay István	1
Strubert Ferenc	1		
Urbán István	1	VI. osztály.	
IV. A. osztály		110 Ábrahám András	1
Koveindl Károly	1	Bajor Lajos	1
László József	1	Farkas Akos	1
85 Pápay István	1	Gilicze Béla	1
Pinterovits Ervin	1	Hille Alfréd	1
Sallai József	1	115 Kern Aurél	1
Schultz Alajos	1	Kiss István	1
Tarján Antal	1	Lőrinczy Endre	1
90 Tompos Lajos	1	Miskolezt Gyula	1
Wagner Ernő	1	Pity István	1
Werner László	1	120 Polónyi Gyula	1
		Siegler János	1
		Tarján Pál	1
		Ujházi Lajos	1
IV. B. osztály.		VII. osztály.	
Danczinger Gyula	1	Ábrahám Gyula	1
Diethelm Vilmos	1	125 Berényi János	1
95 Józsa András	2	Csonka Miklós	1
Kynsburg Károly	1	Gaberdecn Béla	1
Mamusits Ferenc	1	Hergovits Jenő	1
Teleky Sándor	1	Hódi József	1
Tóth Pál	1	130 Kelemen Ferenc	1

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
Kovács József . . .	1	Dobai János . . .	1
Rácz László . . .	1	Gruber András . . .	1
		Kiss Ernő . . .	1
VIII. osztály.		Mayer Antal . . .	1
		140 Nessel Gyula . . .	1
Balogh László . . .	1	Ocskay Mihály . . .	1
Berecz Imre . . .	1	Schipper Miklós . . .	1
135 Bruck Nándor . . .	1	Tóth Béla . . .	1
		Virág Vince . . .	1

Összesen : 144.

A műének tanítására hetenkint 4 óra fordítottatott. A tanulók két csoportra voltak osztva. A kezdők tanítása a hangjegyek, ütemek, pauzák, módosító jelek ismertetésére terjeszkedett. A haladók Zsaskovszky négy szólamra alkalmazott magyar és latin egyházi énekeit tanulták, továbbá néhány darabot a „Palestrina” füzetéből, az „Őseink buzgóságából” Bogisichtól stb. A betanult egyházi énekeket ünnep- és vasárnap a tanuló-ifjúság szent miséjén énekeltek. Az egyházi énekeken kívül világi műdarabokat is tanultak Harrach dr.: „Arion” gyűjteményéből, Zsaskovszky: „Egri Dalnok” e. gyűjteményéből s ezeket a főgimnázium ünnepélyein adták elő.

III. Szabadkézi rajz.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
III. A. osztály.		Józsa András	2
Katona András	3	Nyíga Miklós	3
Pataky Imre	3	Tóth Pál	3
Schiller Aurél	3	V. A. osztály.	
Zámbó György	3	Foek Géza	4
III. B. osztály.		25 Fürtös Béla	1
5 Jókay Emil	3	Kovács András	1
Ördög Attila	3	Léh István	1
IV. A. osztály.		Magyari Nándor	1
Griffel Ede	3	Schronk Károly	4
Koveindl Károly	3	30 Schlaechter Antal	1
László József	2	Schnaiker Imre	2
10 Szabó Ferenc	3	V. B. osztály.	
Schwepler János	2	Gruber Ernő	3
Wlassics Adorján	2	Rácz Andor	3
Werner László	3	Raffay István	1
IV. B. osztály.		VI. osztály.	
Bója István	3	35 Lőrinczy Endre	1
15 Bolváry Géza	3	VIII. osztály.	
Brunner József	2	Hirschl Máttyás	1
Burián Gáspár	2	Kiss Ernő	1
Csóti György	2	Sevity Mirosláv	1
Dulovics Aladár	3	Váradi Károly	1
20 Jankovich János	2	40 Vastagh László	1

IV. Francia nyelv.

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
VIII. osztály.		VI. osztály.	
*Magarasevits Sándor	1	Ábrahám Andor	1
VII. osztály.		5 Feuer János	1
*Ábrahám Gyula	1	Glasz Mihály	1
*Zauner István	1	Hammer Fidél	1
		Hille Alfréd	1
		Jakob Károly	1

	Érdem- jegy		Érdem- jegy
10 *Kern Aurél	1	IV. A. osztály.	
Kiss István	1	Jerney Iván	2
*Lória Aladár	1	Kottek Richárd	1
*Miskolezi Gyula	1	Kreiker Aladár	1
*Pulitzer Imre	1	Kulinyi Ernő	1
15 Steiner Henrik	1	35 Schwepler János	1
Schieht Ádám	1		
Szűes Sándor	1	IV. B. osztály.	
*Tarján Pál	1	Diethelm Vilmos	3
Vlahovics Milos	2	Halas István	1
20 Weigand János	1	Nagypál István	1
Zeisler Imre	1		
V. A. osztály.		III. A. osztály.	
Eudrényi József	1	Bózsó István	1
Blau Izidor	1	40 Fekete Dezső	2
Jerney Zoltán	1	Jerney Viktor	2
25 Kern Lajos	1	Kern Dezső	1
Lantos István	1	Kovács György	1
*Marzsó Géza	1	Vladár Ernő	2
Mukits Attila	1		
Szűes József	1	III. B. osztály.	
V. B. osztály.		45 Balassy István	2
30 Juhász Kálmán	1		
A *-gal jelöltek haladók.		Összesen : 45.	
<p>A tanfolyamban, mely egész évre kötelező, kezdők és haladók vettek részt heti 2-2 órában. Tandíjul havonként két koronát fizettek, mely alól a szegényebb sorsú tanulók fölmentést nyertek. Végzett tananyag: a) kezdők: az olvasás szabályai, az avoir és être segédigék, az er, ir, oir és re végzetű igék ragozása, főnevek, melléknevek, névmások, számnevek megfelelő fordítás (franciából magyarra és viszont) és beszélgetés alapján. b) haladók: ismétlések után a rendhagyó, személytelen és visszaható igék. A szenvedő igeragozás. A partici-pe passé és présent használata. A névmások és viszonyszók. Az igeidők és igemódok használata. Az igeidők egyezése. Az infinitív használata megfelelő fordítás és beszélgetés alapján. Tankönyv: Mébold és Ujvári: Francia nyelv- és olvasókönyv kezdők és haladók számára. Francia társalgó.</p> <p>Szerkesztette: dr. Kálmán Miksa.</p>			

V. Egészségtan.

Kötelező rendkívüli tárgy.

Az „Egészségtan“ heti 2 órai tanításán a VII. osztály összes tanulói részt vettek.

Tananyag: A közegészségtan feladata és célja. Fertőző betegségek, azok felismerése; fellépésük, elterjedésük legfőbb okai. Állatokról emberre átvihető fertőző betegségek. Védekezés a fertőző betegségekkel szemben, Fertőtlenítés. Egészséges város, falu, ház, lakás. Szellőztetés, fűtés. ürülékanyagok eltávolítása. Ruházkodás.

Emberismerettan. Az egészség, betegség jelentősége. Táplálkozás; megromlott, meghamisított ártalmas tápszerek, italok. Az alkoholizmus és káros következményei, veszélyei. Vízszolgáltatás, vízvezeték. Foglalkozás, iparágak, iparbetegségek, gyáregészségügy. Testedzés, testünk ápolása. — Első segélynyújtás baleseteknél, rögtön támadt életveszélyeknél és megbetegedéseknél. Életmentés.

A sorozatban használt érdemjegyek fokozata:

A előmenetel rovatában: 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen; a magaviselet rovatában: 1 = jó, 2 = szabályszerű, 3 = kevésbé szabályszerű, 4 = rossz.

Rövidítések jelentménye:

gör. kath. = görög katolikus vallású; -- gör. kel. = görög keleti vallású; gör. kel. r. = görög keleti román vallású; -- ág. ev. = ágostai ev. vallású; -- ev. ref. = evangélikus református vallású; -- izr. = izraelita vallású; -- ism. = ismétlő; -- öszt. = ösztöndíjas. Ahol a név után a kötelezett tantárgyakból nyert sorozatban vallás jelezve nincs, ott római katolikus értendő. — A tornázás rovatában — = fölmentetett.

Játékdélutánok.

A játékdélutánok vezetésére ez iskolai évben is Both Ferenc dr., Frank István és Floderer Imre tanárok vállalkoztak s szept., okt., ápr., május és június hónapokban, vasárnap kivételével, mindennap 4—6 óra között gyakorolták az ifjúsággal a játékok különböző neveit. A három I., a két II., a két III., a két IV., az V—VI. és VII VIII. osztályok összevonásával a tanulók 6 játszócsoportot alkottak. Játéktérül az Erzsébet-ligetnek 7500 m² gyepes tere szolgált, mely minden oldalról fával szegélyezett.

Tornaverseny.

Tanintézetünk ifjúságának 40 tanulóból álló csapata az igazgatóság engedelmével részt vett a Szegedi Tornaegyletnek f. évi április hó 14-én tartott tornaversenyén, mely alkalommal Rác László, VII. oszt. tan. ezüst-, Severy Mirosláv, VIII. oszt. tan. bronzérmes, Ocskay Mihály VIII. oszt. tan. pedig díszoklevelet nyert.

Résztvettünk továbbá a középiskolai tanulóknak Temesvárott folyó évi május hó 26-án tartott kerületi tornaversenyén 51 tanulóval, kik Fekete Ipoly, Frank István felügyelő tanárok és Timina Ödön tornatanár vezetése alatt mentek Temesvárra, hol a tornázásban tanúsított jártasságukkal kitüntetést arattak, mert 31 díjat nyertek.

Az ünnepi főversenyben, mely súlylökésből, tornázásból a nyújtón és magas ugrásból állott, 12 egyénből álló csapatunk díszoklevelet nyert.

A mintacsapat tornázásért a nyújtón 10 egyénből álló csapatunk szintén díszoklevelet kapott.

A szabadon választott botgyakorlatokért 21 egyénből álló csapatunk elismerő oklevelet nyert.

Az egyéni futásversenyben (távolság 150 m.) Lázár Miklós VII. oszt. tan. kis ezüst érmet, Rác László VII. o. tan. bronzérmes nyert.

Az egyéni függeszkedési versenyben Sevity Mirosláv VIII. oszt. tan. kis ezüstérmét nyert.

A kötélhúzás-versenyben 10 tagból álló csapatunk az összes intézetek közt első lett. Tagjai: Balogh László, Ocskay Mihály, Sevity Mirosláv és Winkler Jenő VIII. o., Ábrahám Gyula és Rác László VII. o., Kiss István és Schön László VI. oszt., Jerney Zoltán és Szűcs József V. oszt. tanulók az I. díjat nyerték, személyenkint nagy ezüstérmét és az intézet részére díszoklevelet.

Zászlótartónk: Winkler Jenő VIII. oszt. tan., jelzőtáblatartónk: Ocskay Mihály VIII. oszt. t., kürtösünk: Berényi János VII. oszt. t., és dobosunk: Kovács József VII. oszt. tanuló volt.

Statisztikai kimutatók.

I. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	a) Az egész tanév folyamán felvett tanulók									A mult tan- évhez képest		Az összes beírtak közül tandíjat illetőleg			b) A tanulók közt vallásra nézve volt							c) A tanulók közt anyanyelvre nézve volt						d) A tanulók nyelv- ismerete						
	s z á m a					k o z ú l				apadás	növekedés	fizető volt	mentes volt		róm. kath.	gör. kath.	gör. keleti szerb	gör. keleti román	ágostai evang.	ev. református	unitárius	izraelita	magyar	német	román	tót	szerb román	bolgár	más nyelvű	csak magyarul beszél	hányan tudtak ma- gyarul			
	beírtott	kimaradt	meghalt	vizsgálatlan maradt	vizsgálatot tett	magántanuló	haladó	ismétlő	egész				tél	egész																		tél	egész	tél
I. A.	63	2	—	1	60	3	52	11	—	—	—	53	6	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
I. B.	61	9	—	—	52	—	57	4	—	—	—	52	8	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
I. C.	60	5	—	—	55	—	58	2	—	—	—	51	8	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
II. A.	71	2	—	—	69	3	68	3	—	—	—	69	8	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
II. B.	67	3	—	—	64	—	63	4	—	—	—	46	13	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
III. A.	61	5	—	—	56	—	55	6	—	—	—	52	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
III. B.	61	—	—	—	61	—	58	3	—	—	—	47	9	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
IV. A.	55	4	—	—	51	1	51	4	—	—	—	45	7	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
IV. B.	52	3	—	—	49	—	44	3	—	—	—	40	10	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V. A.	50	1	—	3	46	—	46	4	6	—	—	39	7	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V. B.	27	2	—	—	25	—	26	1	—	—	—	16	11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VI.	67	3	—	—	64	2	61	6	—	—	—	49	15	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VII.	62	1	1	1	59	2	59	3	—	—	—	53	7	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VIII.	53	—	—	—	53	1	53	—	—	—	—	40	12	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Összesen	810	40	1	5	764	12	751	59	7	54	—	642	128	40	512	6	15	2	24	35	—	170	654	92	2	2	10	2	2	501	764			
												810																						

Osztály	g) A tanulók illetősége									h) A tanulók egészségi állapota				i) A tanulók magaviselete*				j) A fegyelmi esetek száma				k) A tanulók mulasztása								
	helybéli			megyebéli			más megyébéli			fiúmei és kerületbéli			horvát- és szlavonországi			más állam-beli			betegségi eset				hány tanuló kapott				a mulasztott tanítási órák közül			
	helybéli	megyebéli	más megyébéli	fiúmei és kerületbéli	horvát- és szlavonországi	ausztriai	boszniai	szerbiai	könnyű	súlyos	járványos	meghalt	jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	igazgatói megrovásban részesült	tanári megrovásban részesült	tanács folytán eltávozott	kizárított	igazolított	nem igazolított	hány tanuló nem mulasztott	hány tanuló mulasztott igazolatlanul						
										nem járványos				j e g y e t																
I. A.	40	3	16		1			119	6	1			42	15			1				1240		15							
I. B.	29	3	20					105	3	12			42	10							776		18							
I. C.	30	1	22		1		1	110	5	12			45	10							1255		12							
II. A.	49	3	16		1			104	3				53	13							1440		12							
II. B.	40	3	21					106	6				45	18	1		1		1		859		19							
III. A.	41	2	13					96	4	4			39	16	1						1215	6	10	2						
III. B.	29	1	31					72	6	4			45	16							966		13							
IV. A.	32	1	18					90	5				38	12							870		8							
IV. B.	29	1	19					72	3				38	11							620		14							
V. A.	29	2	14				1	88	5	2			33	13			2				1357	1	7	1						
V. B.	12	2	11					51	2				29	5					1		487		8							
VI.	41	4	18					114	3	2			50	12							887		25							
VII.	43	3	13					130	3	4	1		43	14							1557	3	14	3						
VIII.	38	2	13					97	3	1			45	7							158		6							
Összesen	482	31	245		3	1	1	1354	57	22	1		578	172	2		8		2		14787	10	181	6						
	764							1434				752				10														

* A magántanulók a magaviseletből nem osztályoztatnak.

Ila. A tanulásban tett előmenetel.

A r e n d e s t a n t á r g y a k a t v é v e															
	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V. A.	V. B.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	o s z t á l y b a n														
Minden tantárgyból jeles eredménnyel	9	4	3	4	4	7	4	6	2	6	3	4	5	7	68
Minden tantárgyból legalább jó eredménnyel .	11	10	12	13	12	11	12	9	8	4	3	17	10	17	149
Minden tantárgyból legalább elégs. eredménnyel	26	24	26	36	35	27	33	27	37	24	13	33	34	24	399
Egy tantárgyból elégtelen eredménnyel	3	3	—	6	4	1	3	5	—	6	5	9	7	5	57
Két tantárgyból elégtelen eredménnyel	7	—	4	3	—	1	4	3	1	3	—	1	3	—	30
Több tantárgyból elégtelen eredménnyel	4	11	10	7	9	9	5	1	1	3	1	—	—	—	61
Összesen	60	52	55	69	64	56	61	51	49	46	25	64	59	53	764

IIb. A tanítás eredménye összefoglalva.

A tanulók előmenetele	O s z t á l y o n k é n t																Összesen													
	I. A.		I. B.		I. C.		II. A.		II. B.		III. A.		III. B.		IV. A.				IV. B.		V. A.		V. B.		VI.		VII.		VIII.	
	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint	szám szerint	% szerint
Tanulók száma	60	—	52	—	55	—	69	—	64	—	56	—	61	—	51	—	49	—	46	—	25	—	64	—	59	—	53	—	764	—
Felsőbb osztályba léphet	46	76.67	38	73.08	41	74.54	53	76.81	51	79.69	45	80.36	49	80.33	42	82.35	47	95.92	34	73.92	19	76.00	54	84.37	49	83.05	48	90.57	616	80.63
Javító vizsgálatot tehet	3	5.00	3	5.77	—	—	6	8.69	4	6.25	1	1.78	3	4.92	5	9.80	—	—	6	13.04	5	20.00	9	14.06	7	11.87	5	9.43	57	7.46
Az osztályt ismételni tartozik	9	15.00	10	19.23	14	25.46	9	13.05	9	14.06	10	17.86	8	13.11	4	7.85	2	4.08	6	13.04	1	4.00	1	1.57	2	3.39	—	—	85	11.12
Nem ismétélhet	2	3.33	1	1.92	—	—	1	1.45	—	—	—	—	1	1.64	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1.69	—	—	6	0.79

III. Az 1906—1907. tanévi érettségi vizsgálatok eredménye.

a)		b) Az írásbelin		c)		d)		e) A szóbelin					f) Az érettségit sikerrel végzett ifjak közül														
Hányan jelentkeztek érettségi vizsgálatra?	Hány készítette el minden dolgozatát legalább elégséges eredménnyel?	Hány utasított az írásbeli alapján ismétlő vizsgálatra?	Hányan bocsátottak összesen szóbelire?	A szóbeli vizsgálat elől belegség miatt visszalépett	Hány lett jelesen	Hány jól	Hány egyszerűen	Hány utasított javító vizsgálatra	Hány utasított ismétlő vizsgálatra a szóbeli alapján?	theologia	bölcsész	jogi	orvosi	mérnöki	építész	gépész	vegyész	gazdasági	erdészeti	bányászati	ipari	kereskedői	alsóbb hivatalnoki	katonai	művészi	meg nem határozott	
é r e t t ?										p á l y á r a k é s z ü l t																	
58	51	—	58	—	9	19	25	4	1	2	6	26	4	2	—	5	2	3	—	—	—	4	3	9	1	1	
<p>E tanév folyamán 3 ízben voltak érettségi vizsgálatok, u. m : szeptember, december és június hónapokban.</p> <p>Szeptember hóban első teljes vizsgálatra állott: 7 tanuló; ezek közül éret 6, javító vizsgálatra utasított 1. Javító vizsgálatot tett 12, 9 sikerrel, 3 második javító vizsgálatra utasított. Pótló vizsgálatot tett 2 a latinból, 1 sikerrel, 1 javító vizsgálatra utasított.</p> <p>December hóban első teljes vizsgálatra állott 2, sikerrel. Első javító vizsgálatot tett 13, sikerrel; második javítót tett 3, sikerrel. Pótló érettségi vizsgálatot tett 2 a latinból, sikerrel.</p> <p>Június hóban első teljes vizsgálatra állott 49; sikerrel végzett 44.</p> <p>E szerint tehát a tanév alatt első javító vizsgálatot tett: 13 sikerrel; második javító vizsgálatot tett 3, sikerrel; Pótló érettségi vizsgálatot tett 4 reáliskolát végzett tanuló: a latinból 3 sikerrel, 1 javító vizsgálatra utasított.</p> <p>Az a), b), c), d) rovatok csak azon tanulóakra vonatkoznak, kik első ízben tettek érettségi vizsgálatot, az f) rovat adatai pedig az érettségit sikerrel befejezett összes ifjakra.</p>																											

IV. Az egész tanév alatt beírt tanulók illetőségének kimutatása megyék szerint az 1906—1907. tanév végén.

Illetőségi hely	O s z t á l y													Összesen	
	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	III. A.	III. B.	IV. A.	IV. B.	V. A.	V. B.	VI.	VII.		VIII.
Szeged	41	33	34	50	43	43	29	34	30	30	13	42	46	38	506
Arádmegye	1	2	2	—	—	—	5	2	3	—	—	2	—	1	18
Bács-Bodrogmegye	5	4	2	2	2	4	5	5	1	7	3	4	2	1	47
Barsmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Békésmegye	—	—	1	—	1	1	—	—	—	1	—	1	1	—	5
Biharmegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2
Csanádmegye	—	2	1	—	2	1	2	2	3	—	—	2	—	1	16
Csikmegye	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1
Csongrádmegye	3	3	1	3	3	2	1	1	1	2	2	4	3	2	31
Fehérmegye	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	4
Győrmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	2
Hunyadmegye	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Jász-Nagykun-Szolnokmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Krássó-Szörénymegye	1	2	2	3	—	1	1	1	1	—	2	—	2	—	16
Máramarosmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Nagy-Küküllőmegye	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nyitra megye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nógrádmegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Pest-Pilis-Solt-Kiskunmegye	3	1	3	2	2	1	4	1	1	—	—	2	1	—	21
Pozsegamegye	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
Pozsonymegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Somogy megye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	2
Sopronmegye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Szatmármegye	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2
Szepesmegye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Temesmegye	2	2	2	3	2	—	1	1	3	—	1	3	1	3	24
Tolnamegye	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Triantalmegye	5	11	8	6	9	5	11	7	5	2	2	6	6	7	90
Tréncsinmegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Udvarhelymegye	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Veszprémmegye	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Zalamegye	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Zólyom megye	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Ausztria	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1
Bosznia	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Szerbia	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Összesen:	63	61	60	71	67	61	61	55	52	50	27	67	62	53	810

Szertárak.

a) Természettani szertár.

A szertár gyarapodása az 1906—7. tanévben: 1. Vétel útján: Wheatstone hullámgépe 3 hengerrel; Renault készüléke a gázok kitágulásának törvényeihez; Jolly léghőmérője; Carré jégkészüléke; 1 drb Röntgen-cső vízhűtővel; 1 drb Crookes-cső kereszttel; üveg-fotogrammok a vetítéshez; bolognai palackok és bataviai üvegecspek; Összesen 655.70 kor. értékben.

2. Ajándék útján: Analitikus mérleg teljes fölszereléssel *Medék Gyula* gyógyszerész úrtól 400 kor. értékben; Hopkins interferencia-készüléke *Jurenák Kálmán* VII. oszt. tanuló saját készítménye 2 kor. értékben; az éneklő ivlámpa tervrajza *Borota Braniszláv* VIII. oszt. tanulótól 2 kor. értékben; Marconi dróttalan távirójának tervrajza *Jurenák Kálmán* VII. oszt. tanulótól 2 kor. értékben. Összesen 406 kor. A szertár gyarapodása vétel és ajándék útján összesen 1061.70 kor.

b) Vegytani szertár.

Vétel útján szereztetett: 2 drót háromszög (70 fill.); 2 drót háromszög (6 cm. 1 kor. 16 fill.); 9 főzőlombik (3 kor. 98 fill.); 1 Than-féle állványos eudiometer (21 kor. 75 fill.); 10 főzőpohár (7 kor. 13 fill.); 4 göreb (1 kor. 80 fill.); 1 készülék a durranógáz előállítására (25 kor. 30 fill.); Összesen 61 kor. 62 fill. értékben.

c) Természetrajzi szertár.

Vétel útján szereztetett: 100 drb desinf. üvegecske (10 kor.); 2 lepkeháló (14 kor.); 1 merítő-háló (4 kor. 60 fill.); 3 bot a lepke- és merítő-háléhoz (3 kor. 60 fill.); 1 fesztő deszka szab. nyilással

(2 kor. 30 fill.); 1 kisebb és nagyobb cyanaliumos üveg (3 kor. 40 fill.); 1 víztartó üveg (4 kor.); 2 pipettás palack (7 kor.); 2 üveg pipetta (2 kor. 30 fill.); 1 Reichert-féle kézi nagyító (23 kor.); parafalemezek, turfalemezek, glicerin, cedrus-olaj, carmin, eosin, szekfűszeg-olaj, fekete lakk, safronin (50 kor. 80 fill.); villanyvezeték és fölszerelés (100 kor.); 2 fényszűrő (30 kor.); 1 fali- és 5 rovarszekrény (87 kor.); két aquarium (50 kor.): Összesen 392 korona értékben.

d) Történelmi és földrajzi szertár.

Vétel útján: Balázs—Végh: A magas Tatra domború képe és hozzávaló útmutató, 60 kor. Kogutowicz: Európa hegy- és vízrajzi térképe, 2 db 26 kor. 40 fill.

Ajándék útján: Nagys. és főtiszt. *Platz Bonifác* dr. nyug. tank. kir. főigazgató úr ajándékai: Képek Pharao sírjából: Pharao, Isis, egy istentiszteletet ábrázoló kép, Isis és Osiris. Kheops piramisa, 400-os kisebbített hasonmása, 2 Sphynx, a heliopolisi obeliszka mása, 2 scara-beus, a dendériai Hator templom oszlopa, 2 kép Ti sírjából, 3 kis korszó a mumiák sírjából. Fogadja a jótékony adakozó az intézet hálás köszönetét.

e) Filológiai múzeum és művészeti könyvtár.

1. Sophoklés. Kr. e. IV. sz. bronz-szobor antik másolata. 2. Colconi vezér lovas-szobra. Andrea Dèl Verocchiótól (1435—1488.). 3. A „Székes Madonna”. Raffaello Santitól (1483—1520.). 4. Az adópenz. Tiziano Vecelliótól (1477—1576.). 5. I. Károly, angol király vadászaton. Antoni van Diektől (1599—1641.). Franklin-társulat kiadása. à 4 kor.; összesen: 20 kor.

f) Érem- és régiség-gyűjtemény.

Az intézet érem- és régiség-gyűjteményét gyarapította a nmlt. vallás- és közoktatásügyi min. Andrassy Gyula gróf emlékérmével. Az intézet tanulói közül adakoztak: Kiss Miklós V. a. kínai pénz (1 db). III. Zsigmond 1624. (1 ep). I. Lipót 1693. (1 ep). Valerianus (1 ep). Mária Terézia 1750. (1 ep). Schwepler János IV. a. II. Ulászló 1520. (1 ep). Varga Gábor III. b. I. Ferdinánd 1533. (1 ep). Tallian Tibor VI. Meniskos ókori görög (1 ep). I. József 1707. (1 ep). Ezekon kívül többen adtak 40 db rézpenzt több-kevesebb értékben. Szaporodott

gyűjteményünk 20 drb Kossuth-bankóval és 3 drb egyforintossal. Van az éremtárban összesen 2161 drb érem- és 165 drb papírpénz. A jótékony adakozók fogadják az intézet hálás köszönetét.

g) Ének- és zeneszerek.

Az énekszerek ezidei gyarapodása vétel útján: Zsasskovszky: „Énekeskönyv” 10 példány à 2 kor. 40 fill. Összesen 24 kor. Zsasskovszky: „Egri dalnok” 10 példány à 3 kor. 40 fill. Összesen 34 kor. értékben. A zeneszerek gyarapodása: 3 hangjegytartó à 7 kor. Összesen 21 korona. Egy nagybőgő: 80 korona. Hangjegyek 60 kor. értékben.

Könyvtárak.

a) Tanári könyvtár.

Kimutatás a tanári könyvtár gyarapodásáról az 1906—7. iskolai évben.

I. Hittudomány.

1. *Könyvek*: Acsay Ferenc: Ifjúsági szentbeszédék I. k. Győr, 1905. — Angerbauer József: A ker. kath. hit- és erkölestan történetekben és példákban. Szombathely, 1895. — Hám Antal dr.: A középisk. kath. vallásoktatás módszere. Bpest, 1905. — Hefele—Knöpfler: A kath. egyháztörténet tankönyve, 2 köt. Temesvár, 1903—5.

2. *Tudományos folyóirat*: Religio. Szerk. Dudek János dr.

II. Magyar nyelv és irodalom.

1. *Könyvek*: Beöthy—Négyesy: Zágoni Mikes Kelemen Törökországi levelei. Bpest, 1906. (dizsmű). — Huttkay Lipót dr.: Mikes Kelemen Törökországi levelei. Eger, 1905. — A Kisfaludy-Társaság Évlapjai, 40. köt. Bpest, 1906. — Mikszáth Kálmán: Jókai Mór élete és kora, 2 köt. Bpest, 1907. — Széchy Károly: Gróf Zrinyi Miklós költői művei. Bpest, 1906. — Szimyei József: Magyar írók élete és munkái. XII. köt. Bpest, 1907. — *A nm. vall.- és közokt. min. ajándéka*: Gyulai Pál: Vörösmarty életrajza. Bpest, 1905. — Négyesy: Mikes K. Törökországi levelei. Bpest, 1906. — *A bpesti m. kir. tud. egyetem ajándéka*: Békefi Remig dr.: Emlékbeszéd a budapesti m. kir. tud. egyetem Rákóczi-ünnepélyén, 1906. okt. 29-én. Bpest, 1907. — *Arany János-Társaság ajándéka*: Szépirodalmi és szépműtani közlemények. Szerk. Szentkláray Jenő és Szaboleska Mihály. Temesvár, 1906. — Az

Arany János-Társaság Emlékirata az egyetem ügyében. Temesvár, 1907. — *A D. M. E. ajándéka*: Bársony István: Magányos órák, Bpest, 1904. — Békefi Antal: Az életből, elbeszélések. Bpest, 1904. — Endrődi Sándor: Tarlóvirágok. Bpest, 1904. — Palatinus József: Tavaszi rügyek (költemények, elbeszélések.) Szeged, 1900. — Pálffy Albert: A régi Magyarország utolsó éveiben. Bpest, 1894. — Rákosi Viktor: Apró elbeszélések. Bpest, 1904.

2. *Tudományos folyóiratok és szakközlönyök*: Akadémiai emlékbeszédek XIII, 2—4. — Akadémiai Értesítő. Szerk. Heinrich Gusztáv. — Budapesti Szemle. Szerk. Gyulai Pál. — Erdélyi Múzeum. Szerk. Erdélyi Pál. — Értekezések a nyelv- és széptud. köréből. Szerk. Szinyeyi József. — Irodalomtörténeti Közlemények. Szerk. Szilády Áron. — Képes Folyóirat. Szerk. Hoitsy Pál. — Magyar Nyelv. Szerk. Szily Kálmán. — Magyar Nyelvőr. Szerk. Simonyi Zsigmond. — Nyelvtudományi Közlemények. Szerk. Szinyeyi József. XXXVI, 3—4; XXXVII, 1—2.

III. Klasszika filológia.

1. *Könyvek*: Baksay Sándor: Homérosz Iliásza. Bpest, 1901. (*a nm. vall.- és közokt. min. ajándéka*). — Barcza József: Luc Annaeus Seneca, Erkölesi levelei. 2 köt. Bpest, 1906. — Vári Rezső dr.: A classica philologia encyclopaediája. Bpest, 1906.

2. *Tudományos szakközöny*: Philológiai Közöny. Szerk. Császár Elemér és Láng Nándor.

IV. Idegen nyelv és irodalom.

Könyvek: Forgács János dr.: Nithart von Riuwental és természetlírája. Szeged, 1907. (*A szerző ajándéka*). — Gottfried von Strassburg: Tristan und Isolde. Stuttgart, 1904. — Haraszi Gyula: Corneille és kora. Bpest, 1906. — Egyetemes irodalomtörténet. III. köt. Kelták és germánok. Szerk. Heinrich Gusztáv. Bpest, 1907.

V. Bölcsészet, neveléstan.

1. *Könyvek*: Baksay József: Külföldi tanulmányútam; (Salzburg. München). Szeged, 1906. (*A szerző ajándéka*). — Bauer Simon dr. Vida S. dr.: Leibniz. Értekezések. Budapest, 1907. — Bartha György dr.: Alvás és álom. Szeged, 1906. — Békefi Remig dr.: A népoktatás története Magyarországon 1540-ig. Budapest, 1906. — Egységes jogosítású középiskoláról (Szakértekezlet jegyzőkönyve.) Bpest, 1906. — Fináczy

Ernö dr.: Az ókori nevelés története. Bpest, 1906. — Pekár Károly dr.: Pozitív eszterika. Bpest, 1897. — Pekár Károly dr.: A nürnbergi iskola egészségügyi kongresszusa. Bpest, 1906. — Szmollény Nándor: Tanulmányok és emlékek. Szeged, 1905. — *A nm. vall. és közokt. min. aj.*: Déri Gyula: A magyar University Extension és előkészítő intézményeinek évkönyve. 1904—5. V. évf. Bpest, 1906. — Magyarország közoktatásügye az 1905. évben. Bpest, 1906.

2. *Tudományos folyóiratok és szakközlönyök*: Az Orsz. Paed. Könyvtár és Tanszermúzeum Hiv. Értesítője. — Értekezések a társad. tud. köréből. Szerk. Pauer Imre dr. XIII. 7—8. — Gyakorlati Paedagogia. Szerk. Madzsar Gusztáv. — Hivatalos Közlöny. — Magyar Paedagogia Szerk. Fináczy Ernő dr. és Weszely Ödön dr. — Orsz. Középkisk. Tanár egyesületi Közlöny. Szerk. Lévay Ede dr. — Lehrproben u. Lehrgänge. Dr. Fries u. dr. Menge. Halle. — Zeitschrift f. d. österr. Gymn. I. Huemer, E. Hauler, H. v. Arnim, Wien.

VI. Történelem, földrajz.

1. *Könyvek*: Berzeviczy Albert dr.: Régi emlékek. Bpest, 1907. — Brózik—Erödi: Nagy magyar atlasz. Bpest, 1906. — Escott T. H. S.: A mai Anglia II. k. (Ford. György Endre.) Bpest, 1906. — Hedin Sven: Ázsia szivében. 2 köt. (Átdolg. Thirring Gusztáv dr.) Bpest, 1906. — Mahler Ede: Babylonia és Assyria. Bpest, 1906. — Malonyay Dezső: A magyar nép művészete I. köt.: A kalotaszegi magyar nép művészete. Bpest, 1907. — M. Tud. Akadémia: Magyar történelmi emlékek 32 - 33. köt. Bpest, 1906—7. — A műveltség könyvtára IV. köt.: A föld. Szerk. Cholnoky I. Bpest, 1907. — Varjú János: A magyar szellemi művelődés története. Debrecen, 1907. — Vambéry Ármán: Nyugat kultúrája Keleten. Bpest, 1906. — *A nm. vall. és közokt. min. ajánd.*: Havass Rezső dr.: Dalmácia (díszmű). Bpest, 1907. — Magyar történelmi emlékek 38. köt. II. oszt. Írók. Bpest, 1906. — *D. M. K. E. ajándéka*: Balogh Pál: A népfajok Magyarországon. Bpest, 1902. — Balogh—Kocsárd S.: Térképek. A népfajok Magyarországon e. munkához. — Falk Zsigmond dr.: Oroszország (úti vázlatok). Bpest, 1898. — Kabdebo Gyula: Az építőművészet története I. köt. Ókor. Bpest, 1903. — Magyarország címerének leírása. Bpest, 1906. — Vass Antal dr.: Bártfa. Bártfa-fürdő. Zboró története, műkinesei és nevezetességei. Eperjes. (*A szerző ajándéka.*)

2. *Tudományos folyóiratok és szakközlönyök*: Archaecologiai Értesítő XXVI. 3 - 5. Szerk. Hampel József. — Délmagyarország. Szerk. Domokos László dr. — Erdély. Szerk. Merza Gyula. — Értekezések a tört. tudomány köréből. Szerk. Pauer Imre dr. XXI. 1 - 4. — Földrajzi Közlemények. Szerk. Cholnoky Jenő dr.

VII. Természetráaj.

1. *Könyvek*: Abafi Aigner Lajos: Magyarország lepkéi, A Berge-féle lepkékönny képeivel. Bpest, 1907. — Brehm Alfréd: Az állatok világa. X. köt. Alsórendü gerinetelen állatok. Bpest, 1907. — Csiki Ernő: Magyarország bogárfaunája I. köt. Bpest, 1905–6. Gotth. Hahn: Der Pilz—Sammler. Gera, 1903. — Michael: Führer für Pilzfreunde 3. köt. Zwickau Sa. 1903. — *A nm. vall. és közokt. min. ajánd.*: Herman Ottó: A halgazdaság rövid foglalatra. Bpest, 1888. — Richter Aladár dr.: Egy magyar természetbúvár úti naplója, 2 köt. Kolozsvár, 1904. — *D. M. K. E. ajándéka*: Herman Ottó: A madarak hasznáról és káráról. Bpest, 1904. — Tellyesniezky Kálmán dr.: Művészeti boncolástan I. köt. (1–6 f.) Bpest, 1900.

2. *Tudományos folyóiratok és szakközlönyök*: Állattani Közlemények. Szerk. Entz Géza és Mchely Lajos. Állatvédelem. Kiadja: Az Orsz. Állatv. Egyesület. — Növénytani Közlemények. Szerk. Klein Gyula és Tűzson János.

VIII. Mennyiségtan, természettan,

1. *Könyvek*. — *A nm. vall. és közokt. min. ajándéka*: G. H. Darwin: A tengerjárás és rokentünetmények naprendszerünkben. Bpest, 1904. Darvai Móric dr.: Űstökösök és meteorok. Bpest, 1888. Alföldy Dénes dr.: A meteorológiai műszerek és elemek. Bpest, 1899.

2. *Tudományos folyóiratok és szakközlönyök*: Annalen der Physik. W. Wien u. M. Planck Leipzig. — Magy. Chemiai Folyóirat. Szerk. Than K., Hossay L., Molnár N. — Math. és Természettud. Értesítő. Szerk. König Gyula XXIV., 2–5., XXV., 1. — Math. és Természettud. Közlemények. Szerk. Lengyel Béla dr. XXIX., 1–2. — Természettud. Közlöny. Szerk. Wartha V., Gorka S., Hossay Lajos. Zeitschrift f. mathem. u. naturw. Unterricht. Dr. H. Schotten. Leibzig u. Berlin.

IX. Vegyesek.

1. *Könyvek*: Drumár János: Zenetörténet. II. köt. Debrecen, 1906. — *D. M. K. E. ajándéka*: Dolencz József dr.: A magyar bir. selyemtenyésztésének közigazgatása. Bpest, 1903. Hangay Oktáv: Az Alldeutseh szövetség. Kolozsvár, 1903. Iparoktatás Magyarországon és a külföldön. Bpest, 1904. — Lakatos Károly: Vadászhit; A magyar vadászbabonák és hiedelmek kultusza. Szeged 1897. — Lestyánszky Lekky: Magyar mezőgazdasági közigazgatás. Bpest, 1902. Lotz festményei. — Magyarország a párisi világkiállításon. Bpest, 1901.

Magyarország a párisi nemzetközi kiállításon, 1900. — Telkes Simon: Hogyan magyarosítsuk a vezetékneveket? Bpest, 1898. — Tömörkény István: Vizenjárók és kétkézi munkások. Szeged 1902. — *Az Arany János-Társaság ajándéka*: Mészáros Jenő: Jelentés az Arany János-Társaság 1906. évi működéséről. Temesvár 1907. — *A bpesti Filharmóniai Társaság ajándéka*: Mészáros Imre: A Filharmóniai Társaság multja és jelene. Bpest, 1903. — *A szegedi keresk. és iparkamara ajándéka*: A szegedi kamara Évkönyve (1905.) Szeged, 1906. — *Heresi Iván III. b) oszt. tan. ajándéka*: Emlékkönyv Zalka ev. János püspökké szentelésének 25. évford. alkalmából. Győr 1892. — Ujvári Béla: Század vége. Bpest, 1894.

2. *Folyóiratok*: Akadémiai Almanach 1907. — A Rajz. Szerk. Sziklás Adolf. — Herkules. Szerk. Porzsolt Jenő és Kálmán. — Jó Egészség. Szerk. Nagy Albert dr. — Tornaügy. Szerk. Maurer I. — Szafka M.

*

A tanári könyvtár gyarapodása a folyó iskolai évben:

I. *Vétel útján*, a) önálló szakmunka 36 mű, 42 köt., 503 kor, 90 fill., értékben; b) tud. folyóirat 28 mű, 34 köt., 374 füz., 303 kor, 80 fill. értékben. Az Akadémiától: a) önálló szakmunka 4 mű, 4 köt., 12 kor. értékben; b) tud. folyóirat 10 mű, 40 füz., 20 kor. értékben. Összesen: 78 mű, 80 kötetben, 414 füzetben; 839 kor, 70 fill. értékben.

II. *Ajándék útján*: a) önálló szakmunka 34 mű, 35 köt., 204 kor, 90 fill. értékben; b) vegyes 15 mű, 15 köt., 37 kor, 80 fill. értékben. Összesen: 49 mű, 50 köt., 242 kor, 70 fill. értékben. †

A tanári könyvtárban a mult évben volt 3568 mű, 4983 kötet, 22.382 kor, 07 f. értékben. A folyó iskolai évi gyarapodás: 127 mű, 130 kötetben, 414 füzetben; 1082 kor, 40 fill. értékben.

b) Ifjúsági könyvtár.

1. *Az önképzőköri könyvtár* a lefolyt iskolai évben a következő művekkel gyarapodott: a) *ajándék útján*: Az intézettől 4 drb. könyv; dr. Both Ferenc: A katolikus Szemlének 1906–7. évi füzetei; Agustich Jenő VII. o. t., Tóth: Az utolsó kuruc; Sziklay: Egy magyar testőr; Deutsch Mátyás VII. o. t., Garay János munkái; Rónay Gyula VIII. o. t., Huszár: Száz év előtti kultúrharc; Himfy-Album; Katona J.: Bánk bán; Hevesi Iván III. b) o. t., Campbell: Shakspeare élete és művei; Vaszary: Korrajzok; N. N. IV. b) o. t., Mikszáth: Szent Péter esernyője; Csányi Pál VIII. o. t., Dugonies-Társaság évkönyve; Grenwille Murray: A jelenkori oroszok; Ferenczy: Életpályák; Szmollény: Szegedi színészet története; Hodács Ágoston: Az amerikai párbaj, a szerző ajándéka.

b) *Vétel útján*: Bodnár: A mi népünk 2 k.; Francillon: Homokból font kötelek; Jakab: Pihenő; Jakab: Komédiák; Jakab: Falu; Jókai: Hétköznapok 2 k.; Jókai: Mire megvénülünk 2 k.; Jósika: Egy magyar család 4 k.; Jósika: Magyar kényurak; Kemény: Gyulai Pál 2 k.; Kemény: Özvegy és leánya; Vértessy: Újabb beszélei; Czigány: Paraszt király; Burns költeményei; Firduszi: Sahnámé; Győri: Svéd költők; Longfellow költeményei; Arany és Petőfi levelezése; Baráth: Irodalmi dolgozatok; Bayer: Pálos iskolai drámák; Imre: Irodalmi tanulmányok; Mondolat; Péterfi munkái 3 k.; Kazinczy: Tövisék és virágok; Koltai: Széchenyi közgazdasági eszméi; Zsilinszky: Magyar hölgyek; Csengeri: Görög földön; Bulwer: Pompéji pusztulása; Laurie: Diák élet; Ebers: Uarda; Byron: Kain; Gyulai: Nők a tükör előtt; Salamon: A török hódoltság; Rákóczi lobogója; Monológok; Endrődi: Századunk irodalma; Flammárion: Újabb esillagászati olvasmányok; Kozma: Szatírák; Hanusz: Növények világából; Hanusz: Fák birodalma; Pasteiner: Római világ; Byron: Don Juan; Horváth: Irodalomtörténet I.; Petiskus: Olympos; Berzsenyi munkái; Vajda: Ünnepi versek; Eötvös: Rákóczi színművek; Természettudományi közlöny; Egyetemes phylogiai közlöny; Akadémiai értesítő; Századok; Dugonics András följegyzései; Vaday: Rákóczi és a kuruevilág; gyarapodás 77 kötet, 61 füzet, 226 korona 80 fillér értékben.

2. *Az ifjúsági nagyobb és kisebb könyvtár* gyarapodása: a) *ajándék útján*: Benedek Elek: Rákóczi emlékezete; Szeghalmy Gyula: Rákóczi emlék és Tóth Pál IV. b) o. tanulótl: Árkövi Rikárd, A rabszolga-karaván.

b) *Vétel útján*: Abonyi: Kenyér és becsület 2 köt., A betyár kendője, Kandalló mellett. Ágról-ágra. Az utolsó kuruevilág 2 köt., Pásztortűz. Tarlóvirágok. Emlékek; Andersen meséi; Gaal: Vitézség; Eckstein; — Gaal: A Claudiusok; Szmollény: Tanulmányok és emlékek; Mikes: Törökországi levelek; Macé—Zigány: Egy falatkenyér története; Csiky: Görög-római mythológia; Hankó: Universum III. k.; Kingsley—Zigány: Hypathia; Tömörkényi: Különféle magyarok; Barcza: Lucius Annaeus Seneca: Erkölesi levelek 2 köt.; Gubányi: Öt év Magyarországon; M. Twain: Koldus és királyfi; De Gerandó Antonina: Az emberiség jötevői; Hegedüs P.: Rákóczi könyve.

A középiskolai tantervben előirt kötelező és házi olvasmányok gyűjteményéből az V. osztály számára: Arany: Toldi Estéje; Madzsar: A bécsi képes krónika; Beöthy: Deák második felirati beszéde; Gyulay: Arany János; Bellaagh: Káldi válogatott egyházi beszédei; Császár: Kézai Simon krónikája; Gyulay: Szemelvények a Hitelből; Tones: Szemelvények magyar epikusokból és történetirókból; Kölesey: Parainesis 1- 1 példányban.

A VI. osztály számára: Alexander: Shakspeare; Balogh: Ludas

Matyi; Versényi: Berzsenyi ódái; Négvesy: Csokonai Dorottya; Csokonai: Lilla dalok; Kisfaludy K.: Csalódások; Szemere: Körner Zrínyije; Morvay: Magyar népballadák; Kováts A.: Magyar népdalok; Shakspere: Julius-Caesar (Vörösmarty—Névy); Shakspere: Macbeth (Szász K.: Péterfi I.); Shakspere: Coriolanus (Petőfi—Szigetvári); Sophokles: Elektra (Csiky); Sophokles: Oedipus király (Csiky); Sophokles: Antigone (Kemf); Zlinszky: Szemelvények a magyar nemzeti líra köréből (8 példány); Vergil Aeneise. B. Szabó D.—Radó A. és Tóth R. fordítása; Vozáry: Vörösmarty két szomszédvára; Pintér: Vörösmarty: Cserhalomja; Torkos: Vörösmarty Csongor és Tündéje; Erdélyi Pál: Vörösmarty Zalán futása 5—5 példányban.

A VII. osztály számára: Arany: Bánk bánk tanulmányok; Csokonai: Béka-egérhare; Dóczy: Csokonai; Erdélyi I.: Kritikai tanulmányai; Bellaagh: Faludi Ferenc Nemes Urfia; Katona L.: Szemelvények a Gesta Romanorumból; Gyöngyösi: A porából megéledett Phönix (Koltay); Gyöngyösi: Murányi Vénus (Toldy F.); Gyöngyösi: Kemény János; Beöthy Zs.: Katona Bánk bánja; Balassa: Szemelvények a kodexek irodalmából; Molière: Tudósnök (Arany—Gregus); Balassa: A mondat; Balassa: Felelet a mondatra; Bellaagh: Pázmány kalauzának I. és II. könyve; Bellaagh: Pázmány válogatott egyházi beszédei; Shakspere—Arany: Szentivánéji álom; János király, Hamlet dán királyfi 5—5 példányban.

A VIII. osztály számára: Moravesik: Arany Buda halála; Balogh P.: A legnagyobb magyarról — Széchenyi gróf élete és működése; Beöthy: Jókay emlékezete; Vozáry: Czuczor Botondja; Gyulay P.: Vörösmarty életrajza; Gyulai P.: Gróf Széchenyi István mint író; Kemény Zs.: Zord idők; Gyulai Á.: Szemelvények Széchenyi Hiteléből; B. Balogh B.: Aranyos—Rákosi—Székely S.: A székelyek Erdélyben 5—5 példányban.

Az ifjúsági könyvtár gyarapodása a lefolyt iskolai évben vétel útján: 343 kötet, 406 korona 80 fillér értékben.

Az 1907—1908. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke.

ELSŐ OSZTÁLY.		K. f.		K. f.
Egri kis katekizmus, kötve	—	.32	Kozma—Kőrösi, Fölldr. atlasz, 17. kiadás	2.—
Szinnyei, Magyar nyelvtan, I. rész, 14. kiadás	1.20		Ormándy, Természetrájt, II. osztály	2.40
Szinnyei, Magyar olv., I. r., 10. kiadás	2.—		Suták, Számítan, 5. kiad.	2.60
Pirhala, Latin nyelvtan, 10. kiadás	1.80		Huszka, Rajz, geom., II. r.	1.—
Pirhala, Latin olv. és gyak., 7. kiadás	2.—		Hauselmanns, Vorlagen, I-II.	2.16
Kőrösi, Földrajz, I. r., 6. kiad.	1.40		Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40
Kozma—Kőrösi, Fölldr. atlasz, 17. kiadás	2.—		Rajztábla, 1/4 íves, telj. felsz.	2.80
Ormándy, Természetrájt, I. oszt., 2. kiadás	2.40		Rajzeszköz	3.—
Suták, Számítan, 5. kiad.	2.60		Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70
Huszka, Rajz, geom., I. r.	2.—		HARMADIK OSZTÁLY.	
Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40		Pokorny, Újszövets. biblia	1.20
Rajztábla, 1/4 íves, teljes felszerelés	2.80		Szinnyei, Rendszeres magyar nyelvtan, 10. kiad.	1.20
Rajzeszköz	3.—		Szinnyei, Magyar olv., III. r., 7. kiadás	2.—
Rajztömb	— .90		Szemák, Német nyelv-, olv. és gyak., I. r., 2. kiad.	1.80
Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70		Pirhala, Latin nyelvtan, 10. kiadás	2.20
			Pirhala, Latin olvasókönyv, I. és II. köt., 4. kiad.	5.40
MÁSODIK OSZTÁLY.			Jászai, Magyarország, tört., III. o.	2.—
Pokorny, Ószövetségi biblia	1.20		Kőrösi, Földrajz, II. r., 5. kiad.	2.60
Szinnyei, Magyar nyelvtan, II. r., 9. kiadás	— .80		Kogutovicz, Fölldr. atl., III. r.	1.60
Szinnyei, Magyar olv., II. r., 7. kiadás	2.—		Vörös, Fizikai földrajz	1.—
Cserép, Latin nyelvtan, I. r., Cserép, Latin olvasó és gyakorló, I. II. oszt. sz.	1.60		Suták, Számítan, 5. kiad.	2.60
Kőrösi, Földrajz, II. r., 5. kiad.	2.60		Gerevich, Constr. planimetria, 2. kiadás	2.60
			Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40
			Rajztábla, 1/2 íves, telj. felsz.	4.—
			Rajzeszköz	3.—
			Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70

NEGYEDIK OSZTÁLY.		K. f.		K. f.
Gerely, Róm. kath. szertartás- tan, nagy kiadás	1.80		Kogutovicz, Tört. atlasz, I. füzet	2.—
Négyesy, Stilisztika, 5. kiad.	3.—		Ormándy, Állattan	4.25
Arany-Lehr, Toldi, 12. kiad.	1.60		Suták, Algebra, 2. kiad.	2.40
Szemák, Német nyelv-, olv.- és gyak., II. r., 2. kiad.	1.60		Lóky, Geometria, I. r.	4.80
Cserép, Latin mondattan	2.20		Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40
Cserép C. J. Caesar	2.60		Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70
Cserép, Szemelv. Ovid. mű- veiből	1.60		Prónai, Magy. szavalókönyv	2.60
Kempf, Csengeri és Cserép, Stilusgyak. Caesar-, Ru- fus- és Ovidiusához	1.40		<i>Azok részére, akik görög nyelvtant nem tanulnak.</i>	
Jászai, Magyarország története, IV. o.	2.—		Badies, Magyar irod. olvasó.	K. f.
Ormándy, Növénytan	3.50		I. r., 3. kiadás	2.20
Suták, Algebra, 2. kiadás	2.40		Schill, Görög régis., 3. kiad.	2.80
Gerevich, Constr. planimetria, 2. kiadás	2.60		Csengeri, Homeros Illiása, 2. k.	2.80
Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40		Gyomlay, Homeros Odysseája 2. kiadás	2.40
Rajztábla, 1/2 íves, teljes fel- szerelés	4.—		Geréb, Szemelv. Herodotosból, 2. kiadás	1.50
Rajzeszköz	3.—		HATODIK OSZTÁLY.	
Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70		Titz, Erkölestan	1.60
ÖTÖDIK OSZTÁLY.			Négyesy, Poetika, 2. kiad.	3.20
Titz, Hittan, 3. kiadás	— .80		Shakespeare, Coriolánus (Névy) 4. kiadás	1.20
Négyesy, Retorika, 2. kiad.	3.20		Szemák, Német mondattan, 6. kiadás	1.—
Szemák, Német nyelv-, olv- vasó- és gyakorló, II. r., 2. kiadás	1.60		Szemák, Német olv., III. r., 5. kiadás	3.40
Szemák, Német olvasó, III. r., 5. kiadás	3.40		Bartal-Malmosi, Livius XXI— XXII. könyv, 4. kiad.	1.80
Zsámboki, Ciceronis Orat. de imp. Gn. Pomp. 2. kiad.	— .80		Cserép, Vergili Aen. sze- melv., 2. kiadás	2.—
Geréb, Cicero Oratio pro Archia	— .60		Molnár, Latin stílusgyakorl. 2. kiadás	4.—
Cserép, Szemelv. Ovid. mű- veiből	1.60		Cserép, Római régis., 5. kiad.	3.20
Molnár, Latin stílusgyakorl., 3. kiadás	4.—		Maywald, Görög nyelvtan, 4. kiadás	3.30
Cserép, Római régiségek, 5. kiadás	3.20		Maywald, Görög olvasó, II. r., 4. kiadás	2.50
Maywald, Görög nyelvtan, 5. kiadás	2.80		Szölgvény, Világtört., II. r., 3. kiadás	2.60
Maywald, Görög gyakorló- és olvasó, I. r., 3. kiad.	1.80		Kogutovicz, Tört. atlasz, II. f.	2.—
Szölgvény, Világtört., I. rész, 2. kiadás	2.40		Ormándy, Asványt. kémiával	3.60
			Suták, Algebra, II. r.	1.80
			Lóky, Geometria, I. r.	3.20
			Lutter, Szorszámi és szög- mért. számok, 13. kiad.	2.40
			Zsaskovszky, Énekkönyv	2.40
			Veszprémi, Magyar helyesírás	— .70
			Prónai, Magy. szavalókönyv	2.60

*Azok részére, akik görög nyelvtant
nem tanulnak.*

Badies, Magyar irod. olvasó.	k. t.
II. r., 3. kiadás	1.80
Schill. Görög régiségek. 3. k.	2.80
Sophokles. Antigone (Csiky)	1.—

HETEDIK OSZTÁLY.

Titz. Egyháztörténelem. Új- kiadás	2.—
Váczy, Magy. irod. tört. I. r.	
2. kiadás	4.80
Sziinyei, Magy. nyelv. 6. k.	1.—
Goethe-Schnabl. Herman u. Dorothea. 2. kiadás	—0.60
Schiller—Heinrich. Wilhelm Tell. 4. kiadás	1.20
Szemák. Német olvasó. IV. r.	
5. kiadás	3.20
Bartal-Malmosi. Sallustius	1.40
Dávid. Ciceronis Orat. Selec- tae. 2. kiadás	1.60
Cserép. Ciceronis Orat. pro. P. Sestio	—0.80
Cserép. Vergilii Aen. szemelv., 2. kiadás	2.—
Molnár. Latin stílusgyakor- latok. 2. kiadás	4.—
Cserép. Római régis., 5. k.	3.20
Dávid. Herodot szemelv., 4. k.	1.80
Csengeri. Homeros Odysseiája 3. kiadás	2.80
Maywald. Görög nyelvt., 4. k.	3.30
Szölgvényi. Világtört., III. r., 3. kiadás	2.60
Kogutovicz. Történeti atlasz. III. füzet	2.—
Vörös. Természettan	4.50
Suták. Algebra. II. r.	1.80
Lóky. Geometria. II. r.	2.40
Lutter. Szorsz. és szögmért. számok. 13. kiad.	2.40
Zsaskovszky. Énekkönyv	2.40
Veszprémi. Magyar helyesírás	—0.70
Prónai. Magy. szavalókönyv	2.60

*Azok részére, akik görög nyelvtant
nem tanulnak.*

Badies Magy. irod. olv., III.	k. t.
r., 3. kiadás	3.—
Szilasi. Thukydides. 2. kiad.	3.20
Jebb. A görög irod. tört., 5. k.	1.80
Földi, Demosthenes beszédei	1.20

NYOLCADIK OSZTÁLY.

Schütz, Apologetika	—.—
Váczy, Magy. irod. tört., II.	
r., 2. kiadás	3.80
Goethe—Schnabl. Iphigenia auf Thauris	1.—
Szemák. Ném. olv., IV. r., 5. k.	3.20
Gyomlay, Szemelv. Tacitus műveiből. 2. kiadás	2.40
Bartal-Malmosi. Horatii Carm. I. és II. r., 2. kiadás	3.20
Molnár. Latin stílusgyakor- latok. 2. kiadás	4.—
Cserép. Római régis., 5. kiad.	3.20
Szamosi. Plató Sokrates vé- delme	1.60
Csengeri. Homeros Iliása. 3. k.	3.60
Maywald. Görög nyelvt., 4. k.	3.30
Jászai. Magyarország oknyo- mozó története	3.40
Vörös. Természettan	4.50
Suták. Algebra. II. r.	1.80
Lóky. Geometria. II. r.	2.40
Lutter. Szorsz. és szögmért. számok. 13. kiadás	2.40
Szitnyai. Lélekt. és logika. 4. k.	2.40
Zsaskovszky. Énekkönyv	2.40
Veszprémi. Magyar helyesírás	—0.70
Prónai. Magy. szavalókönyv	2.60

*Azok részére, akik görög nyelvtant
nem tanulnak.*

Alexander. Platon és Aristo- teles. 4. kiadás	k. t.
Jebb. Görög irodalmi tört., 5. kiadás	1.80

Értesítés a jövő 1907—1908. tanév megnyitásáról.

A jövő tanévre a beiratások szeptember hó 2., 3., 4. és 5. napján történnek. A felvétel szabályai a következők:

I. A jelentkezés ideje.

A tanintézetnek eddig fennállott párhuzamos osztályait a szükséghez képest a jövő 1907—1908. tanévre is fenntartjuk, vagyis 3 első, 2 második, 2 harmadik, 2 negyedik, ha a szükség kívánja, 2 ötödik osztály lesz; a három felső osztály azonban továbbra is párhuzamosak nélkül marad.

Az 1883. évi XXX. t.-c. értelmében ezen osztályok mind-egyikébe 60 tanuló vehető föl s a helybeliek a fölvételnél előnyben részesülnek. Ebből kifolyólag:

1. Szeptember hó 2-án és 3-án csak helybeliek iratkozhatnak be.

2. Szeptember hó 4-én és 5-én vidékiek.

3. A jelentkezés sorrendje:

a) Helybeliek: 2-án d. e. az I. oszt., d. u. 3—5 óráig a II. és 5—6 óráig a IV. oszt. — 3-án d. e. 8—10 óráig a III., 10—11 óráig az V és 11—12 óráig a VIII. oszt., d. u. 3—5 óráig a VI. és 5—6 óráig a VII. oszt.

b) Vidékiek: 4-én d. e. 8—10 óráig az I. oszt., 10—12

óraig a II. oszt., d. u. 3—4 óráig a III., 4—5 óráig a VI. oszt. — 5-én d. e. 8—9 óráig a IV., 9—10 óráig az V., 10—11 óráig a VII. és 11—12 óráig a VIII. oszt.

Valamint a helybeliek a vidékiek fölött, úgy azon vidékiek, kik már előbb is e tanintézet növendékei voltak, az újonnan jelentkezők fölött a fölvételnél elsőbbséggel bírnak.

A magántanulóknak is már a tanév elején kell jelentkezniök.

II. A bemutatandó okmányok.

1. A gimnázium első osztályába csak oly tanuló vehető föl, ki a 9-ik évét betöltötte s 12 évnél nem idősebb, mely körülmény hiteles születési bizonyítvánnyal igazolandó; a róm. katolikusok keresztlevelüket is kötelesek bemutatni.

2. Az ismeretek mértékére nézve megkívántatik, hogy a tanuló a népiskola 4-ik osztályának tananyagában kellő jártassággal bírjon s erről hiteles iskolai bizonyítványt mutasson föl.

3. A beírásra *szülői* vagy ezek megbízottja *kíséretében jelentkezik a tanuló* az igazgatóságnál s itt fölmutatja az előbbi tanévről szóló *iskolai bizonyítványát*, továbbá születési okmányát s szabályszerű *orvosi bizonyítványt* a sikeresen megtörtént *első himlőoltásról* s ha a tanuló 12 éves, az *újraoltásról*. *Míg a tanuló ezen okmányokat be nem mutatja, addig magát az intézetbe véglegesen fölvevők nem tekintheti.*

Az V. osztályba belépő tanuló szülője, illetőleg gyámja köteles kijelenteni, vajjon fia, illetőleg gyámoltja az 1900. évi XXX. t.-c. értelmében a görög nyelvet, avagy az idézett t.-c. által meghatározott más tantárgyakat fogja-e tanulni.

III. A tandíjak.

Szeged szab. kir. város köztörvényhatósága 1904. évi 402. sz. határozatával a fölvételi- és tandíjakat a következőkben állapította meg:

A beiratkozáskor a helybeli tanuló 4 kor., a vidéki 8 kor. felvételi díjat fizet. *Ezen díj minden tanulóra nézve kötelező s az alól fölmentésnek helye nincs.*

Helybelinek tekintendő azon tanuló, akinek szülei vagy gyámja Szeged város adófizető polgára.

A felvételi díjon kívül minden rendes és magántanuló minden iskolai évben köteles tandíjat fizetni és pedig: a helybeliek 40 kor., a vidékiek 60 kor.-t.

A tandíjat 4 részletben lehet fizetni: az első negyedrészt a beiratáskor, legkésőbb október 15-ig; a másodikat november 8-ig; a harmadikat február 8-ig; a negyediket április 8-ig, *de egyszerre, vagy félévi részletben is lefizethető.* A nyugtátványokat a tandíjkezelő állítja ki. Ezek gondosan megőrzendőek és kétes esetekben előmutatandók.

Szegénysorsú, de jó magaviseletű és előmenetelű növendék tandíjmentességért folyamodhatik. *A folyamodványok Szeged szab. kir. város tanácsához intézendők s a beiratás alkalmával a gimnáziumi igazgatóságnál nyújtandók be legkésőbb szeptember hó 19-ig.* Azontúl a tanév második felére kérelmezhető a tandíjmentesség, időközben beállott változások alapján, február 1-ig.

A folyamodványhoz *szegénységi bizonyítvány*, melynek egy évnél nem szabad régibbnek lennie, továbbá jó előmenetelről szóló *iskolai bizonyítvány* melléklendő.

Az I. osztályba belépő tanulók csak az I. félév végén nyelendő gimnáziumi Értesítő alapján tarthatnak igényt tandíjmentességre, eziránt való kérvényüket azonban ők is a beiratás alkalmával tartoznak benyújtani.

IV. Segélyezés.

Szegénysorsú tanulók írásbeli kérelemre az intézet kebelében fennálló ifjúsági segélyező-egyesület könyvtárából könyvsegélyt kaphatnak. Kérvényeiket az egyesület elnökségének aug. 26-ától szept. 4.-éig kell beküldeniök.

V. Javító és pótló vizsgálatok.

Hogy mind a helybeli, mind a vidéki illetőségi tanulók a főntebb kitűzött időben jelentkezhessenek a fölvételre, a fölfőteli, javító és pótló vizsgálatok idejéül a helybeliek részére augusztus hó 30-ik, a vidékiek részére pedig augusztus hó 31-ik napja délelőt 8—12-ig tűzetik ki.

Javító és pótló vizsgálatokra bocsáttatnak:

1. Oly egy tantárgyból bukott tanulók, kiket erre a tanári testület zárértekezletti ítélete följogosít, mely körülmény az iskolai bizonyítványban már jelezve van.

2. A két tantárgyból bukottak közül azok, kik erre a szegedi tankerület főigazgatóságától külön engedélyt nyertek. Ezen engedély iránti kérvények 1 koronás bélyeggel ellátva s iskolai bizonyítvánnyal és évközi Értesítővel fölszerelve a tankerületi főigazgatósághoz intézendők s *július hó 10-ig a gimnáziumi igazgatósághoz* benyujtandók.

3. Pótló vizsgálatra igényt tarthatnak azon tanulók, akik a tanév végén tartott osztályvizsgálatokon orvosi bizonyítvánnyal már akkor igazolt betegség miatt nem jelenhettek meg. Sem a javító, sem a pótló vizsgálatért díj nem fizetendő.

Szeptember hó 6-án d. e. 8 órakor kezdjük meg a tanévet a Szentlélek ünnepélyes segítségül hívásával.

A vidéki szülők és gyámok a gyermekeik részére fölfogadandó szállás iránt az igazgatóságnál tudakozódhatnak.

Figyelmeztetjük a szülőket és tanulókat, *hogy ódon könyvek vásárlásától óvakodjanak, vagy legalább is nagy körültekintéssel járjanak el; a használandó tankönyvek jegyzékében jelzett kiadásokra figyelemmel legyenek: elrongyolódott, nem eléggé tiszta könyvek károsak a tanulók előmenetelére és egészségére. Figyelmeztetjük őket továbbá arra is, hogy az iskolai fegyelmi szabályok a nagy szünidő tartama alatt is kötelezők s így azokhoz szigorúan alkalmazkodni tartoznak.* Azon tanuló, aki ez ellen vét, a következő tanévben fölvételre nem számíthat.

Szegeden, 1907. június hó 29-én.

Szinger Kornél,
főgimn. igazgató.

TARTALOM.

	Oldal
Közlemények L. Annaeus Seneca erkölcsbölcseleti elveiből. Baksay József . . .	3
Tanulmányi kirándulások	41
Adatok az intézet 1906—907. évi történetéhez :	
A) Az intézet állapota	47
B) Az intézet működése	54
C) Általános ügyek	58
D) Felsőbb hatóságoktól érkezett fontosabb leiratok	60
E) Ifjúsági segélyező-egyesület	62
F) Önképzőkör	65
G) Gyorsírókör	72
H) A főgimnázium ösztöndíjas és jutalmazott tanulói az 1906—907. tanévben	
a) Ösztöndíjasok	74
b) A főgimnázium jutalmazott tanulói az 1906—907. tanévben.	76
Tanári kar :	
A) A kötelezett tantárgyak tanárai	79
B) A más vallású tanulóknak az intézeten kívül álló hitoktatói	81
C) A nem kötelezett tantárgyak tanárai	82
D) Iskola-orvos és egészségtan-tanár	82
Előadott tananyag	83
Írásbeli dolgozatok	91
A tanulók előmenetele :	
A) A kötelezett tantárgyakban	95
B) A nem kötelezett tantárgyakban	122
A sorozatban használt érdemjegyek fokozata	130
Rövidítések jelentménye	130
Játékdélutánok	131
Tornaverseny	131
Statisztikai kimutalások :	
I. A tanulók általános áttekintése	135
IIa) A tanulásban tett előmenetel	138
IIb) A tanítás eredménye összefoglalva	139
III. Az 1906—907. tanévi érettségi vizsgálatok eredménye	140
IV. Az egész tanév alatt beírt tanulók illetőségének kimutatása megyék szerint az 1906—907. tanév végén	141

Szertárak :	Ölde
a) Természettani szertár	143
b) Vegytani szertár	143
c) Természetrajzi szertár	143
d) Történelmi és földrajzi szertár	144
e) Filológiai múzeum és művészeti könyvtár	144
f) Érem- és régiség-gyűjtemény	144
g) Ének- és zeneszerek	145
Könyvtárak :	
a) Tanári könyvtár	146
b) Ifjúsági könyvtár	150
Az 1907—908. tanévben használandó tankönyvek jegyzéke	153
Értesítés a jövő 1907—908. tanév megnyitásáról	157
